YAŞAM ÖYKÜSÜ DİZİSİ: 1



MAYAKOVSKİ

DÜŞÜN

DÜŞÜN YAYINEVİ

YAŞAM ÖYKÜSÜ DİZİSİ: 1

MAYAKOVSKİ'NİN YAŞAM ÖYKÜSÜ

VİKTOR ŞKOLOVSKİ
S. VLADİMİROV
D. MOLDAVSKİ

Çeviren: Ataol BEHRAMOĞLU

Kapak: Bülent ENGEZ

Kardeşler Basımevi - Istanbul 1994 Tel: (0212) 520 69 57
Dizgi: Düşün Yayıncılık Tel: (0212) 225 54 38
Özdemir Ciltevi - ISTANBUL Tel: (0212) 513 79 94

ISBN 975 - 7275 - 06 - 9

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Eğer yaşamöyküsü değilse, bir şair hakkındaki kitaba çeşitli biçimlerde başlanabilir.

Yaşamöyküsünde başlangıçtan başlamak zorunlu değildir.

Yaşamöykülerinde başlangıçlar çeşitli olur.

Dâhi çocuklar, konserler veren yedi yaşındaki müzikçiler, yıldızın yol göstericiliğinde Bethelem'e gelen büyücüler, tapınakta öğretmenleriyle tartışan oniki yaşındaki İsa hakkında öykülerin anlatıldığı yaşamöyküleri vardır. Matta'ya ve Luka'ya göre İncil böyle yazılıdır.

Özellikle Nikodemus'un İncil'inde böylesi öyküler pek boldur. Bu İncil'in gerçekliği kuşkuludur.

Mayakovski kendi doğum gününü şöyle betimliyor:

Benim Bethlemem'in göğünde
hiç bir alâmet parıldamıyordu,
hiç kimse engel olmadı
uyumalarına
mezarlarında kavurcık saçlı büyücülerin.
Tıpkısıydı öteki günlerin
- kusturucasına tek düze -
benim
indiğim gün size.

İlya Muromets'in[1] çocukluğu yoktur. Gezmenlerin ona gelişiyle başlar bu çocukluk. O zamana kadar Muromets soba başında pineklemektedir.

Cervantes'in "Don Kişot"unda Don Kişot'un çocukluğu yoktur. En sonda, adının iyi yürekli Alonso olduğu söylenir.

"Don Kişot" roman okumalarla ve yaşlı Don Kişot'un utkular kazanmak için dünyaya çıkışıyla başlar.

Kendini adamayla, gönülde duyulan çağrıyla bir başlangıçtır bu.

Köylü Saul eşeklerini aramaya gitmiş ve Samuel'le karşılaşmıştı. Öngörülü Samuel'e eşeklerin nerede olduğunu söylesin diye gitmişti. Samuel şöyle yanıtladı onu:

- Önüme düş, yükseğe çık, üç gündür yitik olan eşeklerin içinde kaygılanma. Onlar bulundular bile.

Saul'un yüreği değişmişti ve kehanetlerde bulunmaya başlamıştı ve sonra öküzlerini kesti ve et parçalarını tüm köye dağıttı, çağrısına gelmeyenlere nasıl davranacağının belirtisi olarak. Bunun adı, gönülde duyulan çağrıdır.

Puşkin yazdı bu konuda.

Esin şairi çölde yakalamıştı.

Ölüm gibi yakalar o, uyandırır, yara gibi.

Dudakları onarıp yeniler ve yüreği tutuşturur.

İşte, Mayakovski'nin bu çağrıyı ne zaman duyduğunu düşünmemiz gerek.

Çocukluğu hakkında yazmayacağız. Babasının sırtında bir orman redingotu vardı. Annesini seviyordu. Sevgili kızkardeşleri vardı.

Babasıyla at sırtında dağlarda, uzak dağ rüzgârının estiği ormanlı dağ geçitlerinde gezerdi Mayakovski.

1. Rus Halk Masallarının kahramanı. Ç.N.

Peyzaj

Fakat yine de, Mayakovski'nin doğduğu yer hakkında yazmamız gerek.

Kadim bir kent olan Kutayis'in güney doğusunda Bağdad ya da Bağdadi adında bir köy vardır. Hanis-Tshali ırmağının bir dağ boğazından çıktığı kaynakta, ırmağın sağ kıyısındadır bu köy.

Bir köprü vardır burada. Köprünün sağında, dağda. kestane ağacı kerestesinden yapılma bir ev görünür. Üç odası vardır evin, pencereler üst kısımda sivrilir.

Ev oldukça yüksek bir temel üzerinde durmaktadır. Taş bir merdiven. Dağdan bir kaynak akıp gelir.

İşte Mayakovski burada doğdu.

Bir orman koruma memuru olan Vladimir Konstantinoviç Mayakovski'nin oğlu olarak.

O sırada Batum'a sandık yapımı için Avusturya'dan kereste getirilmesine karşın, pek çok orman vardır o bölgede.

Güzel yerdir buralar. İlkbaharda dağlar boz renkli bir otla kaplanır ve ağaçlar duman gibi çiçek açar.

Kırmızı toprakta, parça parça doğranmış yayları andıran omçalar vardır.

Omçalarda henüz kanatlarını açmamış yapraklar.

İlerde, daha uzakta, uçurumlarda, karlar görünür ve uçurumların ötesinde de Rusya vardır.

Gürcistan'dır burası, İmeretiya bölgesi. Küçük, yoğun, yeşil bir ot tabakasıyla kaplı geniş avlularda hindiler gezinir.

Avluların ortasında gövdeleri bir mantar tabakasıyla bezeli ceviz ağaçları bulunur.

Irmak, köpüklü, karışık, çalkantıyla kopup gelir dağ boğazından. Yanlarda su yer yer başka yönlere akıtılır ve doğruca değirmen taşlarına saplanır.

Konuşkandır ırmak, köpüklü bir havayla ve dağ sisiyle doludur.

Vladimir Vladimiroviç Mayakovski, Bağdadi'de, Kuçuhidze'lerin köprü üstündeki evinde doğdu.

Irmağın biraz daha aşağısında, bir başka evde yetişti. Orada bir kale vardır, büyük, yüksek bir toprak set, taşla kaplanmış. Çalılar kökleriyle sarmışlardır taşları.

Kalede toplar için yuvalar yapılmıştır. Bu kale üç yolu korumaktadır: Bunlardan biri İmeretiya'nın doğusuna, ikincisi Guriya'ya ve Mingreliya'ya gider. Kalede, Kuçuhidze'lerinkinden biraz daha büyük bir ev vardır. Üçüncü yol Kutais'e gider.

Mayakovski öğrenim görmek için Bağdadi'den Kutais'e gitti. Küçük, tek beygirli bir omnibüs türü arabayla yapılıyordu yolculuk. Ben böyle arabalardan gördüm Kutais'te. Yeşil-mavi renklidirler.

Bağdadi-Kutais yolu meşe korulukları arasından geçer.

Bir takım ağaçlar pembe çiçekler açar. Evler, sanki leylak kaynatılmış gibi, çiçekli fundalıkların mavi köpüğüyle kaplıdır ve bu leylak tüm kenti köpük şapkalarıyla kaplayarak taşmışır.

Kutais'te Rion, henüz bir dağ ırmağıdır.

Dalgalar koşar ve dalgaların üstünde taşlara vurmaktan tarazlanmış aptal suratlı kütükler vardır.

Onlardan, dağlardan.

Bu ırmakla dönülmez.

Yorgun mandalar, gözlerine kadar suya dalmış, yatarlar.

Kentin üstünde bir dağ, dağı da yıkıntılar, III. Bağdat tapınağının muazzam sütun başlıkları. Bu tapınak bin yıl önce kurulmuş.

Sütun başlıkları öylesine ağır ki, sütunların üstüne kaldırılmalarını tasavvur etmek güç.

Yıkılan ve bin yıllık bağlantıyı yitirmeyen taşlar sarmaşıkla kaplı.

Irmağın kıyısında iki katlı küçük bir ev var. Eski İmeretin çarlarının sarayıdır bu.

Bu evin köşesini büyük lise binası kuşatmış.

Büyük lise binasıyla küçük saray arasında epik bir destan gibi muazzam bir ağaç yükselmekte. Bu ağaç, yerden biraz yüksekte bir kaç muazzam dala ayrılır.

Paganel ve Robert Grant'ın üstünde yaşadıkları ağaçtan daha büyük bir ağaçtır bu.

Böyle bir ağacın altında halklar yargılanabilir ve ordular toplanabilir. Sanki İmperetin çarlarının sarayı budur ve ağacın yanındaki saray da bekçi kulübesi.

Kentte balkonlar ırmağın üzerine sarkar, evler kemerlerle bezelidir.

Çevrede, dağın eteklerinde bahçeler, bağlar.

Baba ölmüştür. Rion ırmağı koşmakta ve ırmağın üzerinde taşlara vurmaktan tarazlanmış aynı büyük dalgalar vardır. Evler leylak köpüğüyle kaplıdır.

Kızılderililerden söz eden kitaplar henüz okunmamış, devrimci broşürlerin Rostov baskıları henüz okunup bitirilmemiştir ve Kafkasya'da henüz savaş vardır.

O, burada evdedir ama gitmesi gerek, yoksa geçinmek olanaksız. Evde üç ruble var. Bir yerlere gitmesi gerek. Moskova olabilir bu. Moskova büyüktür. Orada bir şeyler vardır mutlaka.

"Tiflis'ten sonra garip şeyler başladı: Kum. Önce basiretinden, sonra hiç bir toprak parçasının bulunmadığı bir çöl ve sonunda da yağlı ve kara. Çölün ötesinde, beyaz ve tuzla kıyıyı yalayan bir deniz. Kıyı şeritinde, boz renkli, yürümeye teprenen, yapraksız bir fundalık, develer. Gecelevin tuhaf yapılar peydahlandı - sanki kara kaya çukurları boşaltılmış da çarçabuk tahtayla kaplanmışlar gibi. Yapılar tüm ufku kaplıyor, koşarak karşımıza çıkıyor, dağlara tırmanıyor, derinliklere çekilerek bir araya toplanıyorlardı."

İstasyonlarda demir taraçalar. Bunların sivrisinekler yüzünden yapıldığı söyleniyor. Sivrisinekler bu kadar yükseğe uçamazlarmış.

Çöl. Hatta su sarnıçlarda getiriliyor.

Daha ötede beyaz kulübeler, tarlalarda kazlar.

Tarlalarda kazlar, yırtılıp atılmış kâğıt parçaları gibi. Ufukta yel değirmenleri, sonra karışık olmayan Rus ormanları başladı.

Moskova göründü.

O, Vladimir Mayakovski, çok şey gördü çocukluğunda ve anımsanmayacak şeylere sahiptir.

Bir masal vardır, havayı köylünün kendi yapmış da rüzgârı unutmuş, oysa çiçeklendiğinde rüzgâra gereksinimi vardır çavdarın.

Kafkasya korudu Mayakovski'yi, Kafkasya ona yeni ve taze bir Rusya verdi, hatta ana Rusdilinin sesleri de yeniydi.

Dağ geçitlerinin rüzgârına minnettar olacağız.

Moskova paslıydı

Çocukluk hakkındaki en iyi kitap, "David Copperfield", denebilinir ki en iyi yapıtıdır Dickens'in

Çünkü, Dickens'ta açılan yara, tüm ömrünce yaladığı yara, çocukluk yarasıdır.

O sessiz kızı, incitilmiş oğlan çocuğunu ve Micawber'i, talihsizlerin en mutlusunu o zaman görmüştü. En mutlusunu, çünkü bu talihsiz kışı, güzel konuşabiliyordu.

Dickens çocukluk esiniyle yaşadı tüm romanlarında.

Bunun için "David Copperfield" çok güzel bir kitaptır

Aksakov'un "Torun Bagrov'un Çocukluk Yılları", dünyayı tanımanın sevinci, bir ırmağın bilince nasıl girdiği, bir suyun kendi saydamlığını nasıl keşfettiği konusunda yazılmıştır.

Çok yıl oluyor, oğlum gelip şöyle demişti bir gün

- Baba, galiba atların boynuzu yok

Çocuk böyle keşfeder yaşamı

Kelebekleri keşfeder, çamların kokusunu, ve sallarla geçerken ırmağın asık yüzlü, kotucul dalgalanmasını

Çocuklar aynı biçimde doğarlar, şairlerin ortaya çıkışı başka başkadır Pavlenkov'un[1] yayınladığı yaşamöyküleri, Mihaylovski'nin[2] ve öteki narodniklerin çalışmalarının olgusal açımlamalarıdır Kalınlıkları ve boyutları aynı olan bu kitapların temelinde yatan düşünce, tarihi kahramanların yarattığı, kahramanların doğduklarıdır

Gorki'nin kitapları, Dickens'ın kitapları gibi, monologsal değildir Bunlar çocukluğun en erken yıllarında gönüldeki çağrıyı duymuş insanlar hakkında kitaplardır

1. F. F. Pavlenkov (1839-1900), Ünlü yayıncı Ç.N.
2. N. K. Mihaylovski (1824-1904), Narodnik hareketin ünlü kuramcısı Ç.N.

Vladimir Vladimiroviç Mayakovski şiire gönül çağrısını Moskova'da, Butırok hapisanesinden sonra duydu, yıl 1910'du.

Şairin duyduğu gönüldeki bu çağrının başlangıcı kaderdir.

Bu ruhsal susuzluğu, yaşamdan bu kopuşu bilirsiniz. Bu yeni görüş ve duyuşu.

Büyük şair, zamanının çelişkilerinden doğar. Nesnellerin eşitsizliği, yerlerinden oynamaları, değişimlerinin akışı onu önceden haber verir. Başkaları gelecek günleri bilmemektedir henüz. Şair onu kestirir, yazar ve herkes dudak büker.

İnsanlar, sonsuzca muzaffer olarak anımsayacaklardır Mayakovski'yi. Hapishanede nasıl direndiği anlatılır ve doğrudur bu. Mayakovski çok güçlü bir insandı.

Fakat onaltı yaşındaydı.

Çocuğu beş ay yalnız başına hücrede tuttular. Hapishaneden sarsılmış çıktı.

Çok okudu hapishanede - ancak sonradan tasavvur edebileceği kadar çok.

Düşüncenin ne mene şey olduğunu ve insanın kanılarından ötürü nasıl hesap verdiğini bilerek çıktı.

Mayakovski hapishanede arkadaş olmayı öğrendi ve aynı zamanda da kendi içine kapanmayı.

Çok ağzı sıkı, susmayı beceren bir adamdı bu.

Mayakovski kışın, paltosuz çıktı hapishaneden; palto rehine verilmişti. Küçük bir daireden ibaret olan evlerine gitti. Datsiaro mağazası ve öteki mağazalar için yumurta boyamak gerekiyordu yine: Rus atasözleri üzerine Bökün'cün resimleri modaydı o sırada. Sarı saçlı, pembe yanaklı oğlanlar ve kızlar, üzerlerinde Rus gömleği, öpüşüyorlardı ve altlarında da çeşit çeşit bilgece halk deyişleri yazılıydı. Sözde ulusal olanla, sözde halksal olanın birleşimiydi bu.

Çalışmanın karşılığında onbeş kopek ödüyorlardı; hepsine birden: Hem halkçılık, hem ulusallık, hem de çocuksuluk için.

Çok yapmak gerekiyor bu işten. Zayıf geniş omuzlu, basık göğüslü Vladimir Mayakovski her zaman istimi üstünde bir işçiydi.

Tahta üzerine dağlayarak resim yapıyor, boyuyor ve birbiri ardına cilalayıp parlatıyordu bu zımbırtıları.

Oda nerdeyse ısınıyordu.

Walls'in bir öyküsünde, kentin varoşunda yoksul bir karı koca yaşamaktadır. Sonra kurtarıcılar ordusuna katılır, sırtlarına ömür boyu çıkarmayacakları mavi keten bezini giyerler ve metal gravürcülüğüyle, ince metal üzerine yüksüğe benzer bir aletle bir takım resimler çizmekle uğraşırlar.

Büyük kentin insanları el yapımını sever ve sanatçıyı makineleştirir

"Lef"teki[1] bir dostum, tuhaf ve şaşırtıcı bilgileri olan bir insan, boyunbağı satışı kuramını anlatmıştı bana.

Bir kaç kutu boyunbağı öneriyorlar alıcıya. Bu kutular arasında bir boyunbağı, geri kalan hiç birine benzememektedir. Özgün diye adlandırıyorlar onu. Alıcı uzun süre aranıyor, içine sinecek bir şey bulmak için. Sonunda özgün boyunbağını seçiyor.

Fabrika yığınsal biçimde sadece özgün boyunbağları imal ediyor.

Geri kalanlar, özgün olmayanlar, sadece, alıcıyı bu ize yöneltmek için vardırlar. Sürek avının ayıyı tüfeğe yöneltmesi gibi.

Özgünlük için o zaman el işçiliği yetiyordu.

Elle yapılan, mekanik, pratik. Ve sıradan, nötr. Ve tüm bunlar "sanat" sözcüğüyle sonuçlanıyordu.

Kafkasya'yı bilen, hızlı Rıon ırmağını seven Mayakovski, Marks'ı okumuş olan, devrime inanan Mayakovski, bu tahta işlerini yapmaya mahkum edilmişti

Tüm tanıdıklar yitmişti.

Liseli değildir, liseden arkadaşları yoktur, bir fabrikada işçi değildir. Devrimci çevrenin insanları tutuklanmıştır

Kentte yalnızdır

Evsiz değildir

Küçük bir daireden ibaret olan evleri ve bir ailesi vardır Fakat o zamanki dostlarının şiirlerinde hatta anılarında evsiz bir olarak görünür

Evinden kopan ve kendi kişisel yazgısını arayan genç insanın evsizliğidir bu

Moskova'da hızlı, geniş, pahalı tramvaylar işlemektedir Sadoviye'de ağaçlar hışırdamaktadır

---

1 Sol Kanat Cephesi Ç.N.

Moskova tümüyle daire biçiminde, çetrefil ve baştan başa tabelalarla dolu: alacalı bulacalı tabelalar ve üstleri yaldızlı harfle yazılmış siyah tabelalar. Moskova baştan aşağı işsiz güçsüzlerin kafa taslarıyla döşenmişti. Daire biçimindeki Moskova'da Mayakovski sırtında siyah kadife bir gömlek, koyu renkli saçları geriye atılmış, sürtüyordu. Basımcı ustaları böyle dolaşırlardı. Fakat onların gömlekleri satendi.

Bu tür gömleğe "kabarcık", onu giyenlere de "İtalyan" deniyordu.

Bulvarlarda dolaşıyordu. Teller geçiyordu Moskova üzerinden çan kulelerinin ince boyunlarını çizip bozarak. Orospuların oturduğu dar Sobolevka, Sadoviye halkasına akıyordu. Tramvaylar ani parıltılarını çaprazlıyorlardı üzerinde onun. Moskova'da geceler uzundur.

Sabah aydınlığında Kızıl Meydan kemiklerle kaplıdır sanki. Kaldırım taşı, kaburga kemiklerine ve kafa taslarına benzemektedir.

Ve, belki de, sabah kaldırımı, hafif dalgalarla örtülü bir gölü andırmaktadır ve kıyısına dükkânların hantal gemisi yanaşmıştır.

Su birikintileri var kaldırım üzerinde. Su birikintilerinde Ermiş Vasili tapınağının lime lime beş kubbesi yansımaktadır. Parıldayan gök parçalarıyla duvarlar ve kiliseler arasında güvercinler dolaşmakta.

Sepetli bir kadın geziniyor alanda. Sepette çeşitli bulgurlardan bir karışım.

Onun ardı sıra güvercin sürüsü, itişip kakışarak, taşları ve gök parçacıklarını çiğniyor.

Bu kadın yoldan geçenlerin parasıyla besliyor onları.

Sabahın erken saati. Güneş doğmakta, sıcak bir esinti var.

Yalçın Tversk kulesi. Strastnıy manastırının alçak duvarı.

Bronz harmaniyesi içinde parıldayan Puşkin, yağmurda ıslanmış, alçak evlerin arasında yüksekte, şapkasını çıkarmış duruyor.

Karşısında, sırtında kara bir gömlek, genç irisi bir oğlan var.

Henüz doğmamış olan, henüz sözcüklerini bulmamış olan Mayakovski duruyor Strastnıy alanında.

Puşkin anıtında, anıtın kaidesinde, anlaşılmaz hale getirilmiş bir yazıt vardır.

Ve genelde, ilkbahardır.

Beni
Sımsıka kucakladı Moskova
Sonsuz Sadoviye'lerinin çemberiyle.
Yüreklerde
Saatlerde
Sevgililer tıkırdıyor.
Aşk döşeğinin çiftleri coşkuda.

Başkentlerin vahşi yürek vuruşunu
Yakalıyordum ben
Yatmış da Strastnıy alanında.
Yüreğim
Sürülmüş ve neredeyse dışarda
Güneşe de su birikintisine de açıyorum kendimi.

Yeniden Resim Öğrenildi

Vladimir Mayakovski, Jukovski'de resim öğrenimi görüyordu. Jukovski'de, zaten güzel şeylerden oluşturulmuş netürmortlar çiziyordu: ipekli ya da kadifeli gümüş. Çok geçmeden, sanat değil, el işçiliği öğrenmekte olduğunu kavradı. Ressam Klein'e gitti

Vladimir Vladimiroviç, sonradan çok saygı duydu Klein'e ve ayrıca belirtti saygısını. 1910 yılı böyle geçti. 1911 yılında resim, heykel ve mimari okuluna asli öğrenci olarak kabul edildi. Bu okulu sevmiyordu. Bu sırada ressamlar öğrenim görmek için Paris'e ya da Münih'e gidiyorlardı. Yurt dışındaki yabancı sanatçıların yarısı Rustu. Oradan yenilikler de geliyordu.

Resim, heykel ve mimari okulu postanenin tam karşısındaydı. Mayakovski, bu okulun Moskova'da salt bu nedenle kaybolmadığını söylüyordu.

Adresini belirtecek bir şey vardı.

Okul şimdi de orada duruyor. Köşesi yine öyle yuvarlak ve aşınmış.

Bu, öğrencilerin yaldızlı omuzluklu üniforma giyebilecekleri bir okuldu.

Fakat hemen hemen hiç kimse giyinmiyordu böyle. Büyük sınıfta kırkar kişi oturuluyordu. Yer için kavga ediliyordu. Daha da kestirmesi, geceden gidip yer tutuyorlardı. Şalyapin'e bilet alırkenki gibi.

Baş ya da doğa değil, yarı doğa çiziyorlardı.

Kadın ya da erkek, yarı çıplak.

İnsanlara resim çizmeyi azar azar öğretmek istiyorlardı. Önce baş, sonra bele kadar, sonra da bunlara karnı ve bacakları eklemek. Öğrencinin sonradan yeteneğini seferber edeceği ve insan çizmeyi öğreneceği varsayılıyordu.

Mayakovski çok iyi çalışıyordu Klein'in okulunda. Burada, resim, heykel ve mimarinin büyük ustalık okulundaysa daha kötü öğrenciydi.

Öğrencilerin bileşimi karışıktı. Hatta bunların birinin kâhkülü, omuzlukları ve şakülü de vardı.

Kâhküllü öğrenci, şakülün ince ipiyle modele bakıyor. Doğru bir yerleştirme yapmak istiyor. Bakıyor, köprücük kemiklerinin birleşimine göre topuklar nasıl olacak diye. Kâhküllü adam hatta, bu şakülün başlı başına bir keşif olduğunu, şakül sayesinde Cezanne'ın etkisinden kurtulduğunu ileri sürüyor.

Cezanne'dan hepsi söz ediyor.

Kâhküllü adam Cezanne'ı sevmiyordu. Cezanne'ın düşey hatları çizmediğini düşünüyordu.

Lokantada sucuklu sandviç yemiyor, bira içiyor ve pek çok tartışılıyordu. Mayakovski herkesten daha çok tartışıyor, sandviç almuyordu. Tezgâh başında duruyordu. Siyah kadife montgomerin ceplerinde kibritler, ucuz cıgaralar. Bir not defteri. Kitap. Cepler dışarı fırlamış. Boyun güçlü, ince değil. Dikkatsiz insanların siyah sandığı kestane renginde saçlar geriye atılmış. Eller soğuktan kızarmış, pantalon dar, siyah, toz içinde. Onaltı diş yok olmuş. Sağlam dişler, onarım parasına değer. Artık net biçimde boğumlanmaya alışmış etli dudaklar.

Kâhküllü adam resim çizmeye çaba gösteriyordu, ama onu çabasının karşılığında açık hava sınıfına bile geçirmediler. Sonuçta, camdan mürekkep hokkalarını iyi çizmeyi ve parçaları bir araya getirerek, canlı görünmeseler bile iyi bir şeylerden kopya edilmiş izlenimi veren heykeller yapmayı öğrenerek AHRR'ye kadar ulaşmayı başardı.

Mayakovski ise çaba göstermiyordu. Resimde buzların ansızın çözüldüğü ve herşeyin karmakarışık olduğu bir dönemdi bu.

Jules Verne'de de böyle bir olay vardır: Kuzey Denizi'nin ormanlı kıyısında kürk bulan insanlar, orada bir işlik inşa ederler.

İnşaat yaptıkları toprak bir buzuldur. Buzul parçalanır ve bir yoldan akıp gider. Sonradan Sovyet Kutup kaşiflerinin yolu olacaktır bu. Buzul, göllerle, ormanlarla akmaktadır.

Güneş bir bu yanda, bir öte yanda doğmaktadır. Kıyılarda met olayı yoktur. Çünkü buzul met dalgasıyla birlikte yükselmektedir.

O zamanlar buzullarla ilgili olarak astronomi ve coğrafyadan çokça söz edilirdi.

Resim, heykel ve mimari okulunun sigara salonlarında izlenimcilerden konuşulmaktaydı. Buzulun yüzüşünün ilk yılı değildi. Bir zamanlar, akademik resmin kahverengi hastalığıyla savaşan Fransız ressamları, atelyeleri müşterilere bırakmışlar, konuları gölgenin de rengi olduğunu anlayarak çimenlikte çıplak vücut çizmeye başlamışlardı.

Onlar boyadan ayrılıp renge yöneldiler. Nesnenin bilgisini, nesnenin gerçeğini kavramak için yok ettiler.

Güç ve acılıydı çalışmaları. Sergilerinde kahkahalarla gülünüyordu. Tablolarına şemsiye saplıyorlardı. Sonra, tabloları artık satın alınmış olan ölülere ün geldi.

Ve buzul yüzmeye devam ediyordu.

Artık izlenimcilerle kavga ediliyordu. Tabloda gerçek bir uzman yaratılmak isteniyordu. Gözün ağ tabakasını altetmek ve sadece düşsel, sadece görsel değil, fakat kassal olarak da kavranabilir uzamsal bir dünya yaratılmak isteniyordu. Uzamı ışıkla değil, boyayla yaratıyorlardı.

İzlenimcilikten ayrılmayanlarda fırça vuruşu kaybolmuş, yerini renkli boya almıştı onun. Daha başkaları Japonlardan, Çinlilerden çizmeyi öğrenmeye koyuldular.

Heykeltraşlar Fidia'dan düşkırıklığına uğradılar ve arkaik Grekleri anlamaya başladılar. Sonra zenci heykelinin çekim alanına girdiler.

Paris bir resim kenti oldu. İnsanlar, bir zamanlar İtalya'da toplaştıkları gibi, burada toplaşıyorlardı şimdi; doğma yeri olmayan güneşin ülkesinde hızla eriyen buzulda yüzmek için.

Paris, İspanyol Picasso'nun başkenti oldu. Uzamı anlama susuzluğu içinde, renge inanmıyorlardı artık. Nesneyi izlemeye, onu araştırmaya başladılar; onun gördükleri gibi değil, bildikleri gibi betimlemeyi deniyorlardı.

Birbirleriyle anlaşılmaz dillerde konuşan insanlar uğulduyordu Paris'te. Böyle bir olay bir zamanlar, Babil'de, yüksek kulelerden birinin inşası sırasında olmuştu.

GÜRCİSTAN'DA

Mayakovski Gürcistan'da doğdu. Kafkasya'nın görkemli doğası pek çok Rus şairi için esin kaynağı olmuştur. Mayakovski için Kafkasya, ta çocukluktan, bildik, alışıldık, tanıdıktı. Ve tersine, kar altındaki köyleri, kalabalık ve gürültülü Moskova'sı, klasik güzellikteki Petersburg'uyla Rusya, uzak ve gönül çekici bir düş ülkesiydi. Sanki, güneşin hergün battığı dağın tepesine çıkmak, öylesine düşlenen, gönlün öylesine sürüklendiği o ülkenin gözler önüne serilmesine yetecekti. Fakat şimdilik resimli dergilerdeki tablolarla yetinmek gerekiyordu.

Mayakovski ailesi, Kutais kentinden yirmi verst uzaktaki Bağdadi köyünde oturuyordu. Yukardan bakıldığında, birisi, Hanis-Tsihali ırmağının kıyıları boyunca ve dağın yalçın yamacına rastgele beyaz evcikler saçmış gibi gelir insana. Mayakovski'lerin Kuçuhidze'den kiraladıkları ev, yemiş bahçeleriyle, bağlarla, bostanlarla çevrili sapa bir yerdeydi. Ve evin hemen arkasında, geçilmez sıklıkta fundalıklar başlıyordu. Yüzlerce yıllık kestane tomruklarından yapılmış; uzun, tuğla sütunlar üstünde yükselen, önyüzünde baştanbaşa üstü örtülü bir hayat bulunan bu ev, yıkılmadan bugüne kadar gelebilmiş.

Gelecekteki şair Vladimir Mayakovski, 7 (19) Temmuz 1893'te bu evin küçük odalarından birinde doğdu.

Bununla birlikte, Mayakovski ailesinin iki yıl sonra taşındıkları bir başka evi, kendisi daha iyi anımsıyor. Eskiden kale olan, dört bir yanı yarı yıkılmış tabyalarla, toplar için küçük alanlarla ve mazgallarla çevrili taş bir evdi bu.

Mayakovski araştırmacısı ve yaşamöyküsü yazarı Viktor Petersov'un eski gazetelerde bulduğu, Mayakovski'nin babasının adının anıldığı bir değinide şöyle deniyor:

"Bölge müdürlüğünden dört verst ötede, Hanis-Tsihali ırmağının en yalçın kıyısında, eski, yıkık bir kalenin duvarları vardır. Bu kalede bir han yaşamış olmalı, yoksa ırmağın adı Hanis-Tsihali olmazdı. Şimdi bu kalede, konukseverliğinden, daha da önemlisi, tüm bölge konusunda uzun yıllara dayalı bilgilerinden her gelip geçenin yararlanabileceği Bağdadi bölgesi orman müdürü bay Mayakovski oturuyor."

Bağdadi bölgesi orman müdürünün yönetiminde, muazzam - yaklaşık olarak yüzbin desyatinalık[1]- bir alanı kapsayan, çam ve öteki iğne yapraklılar, meşe, kayın, kestane, porsuk ağacı ormanları, yüksek yaylalar bulunuyordu ve bunlar çoğu kez geçit vermez yerlerdeydi. Vladimir Konstantinoviç Mayakovski, mesleği ormancılığı bilen ve seven, iyi yürekli, içten ve aynı zamanda da gözüpek ve yiğit bir insandı.

Kendini tümüyle işine vermişti. Güneşin ilk ışınlarıyla birlikte bürosuna gelir, atlı korucularla konuşur, oralı köylülere ağaç kesme izni verirdi. Fakat sık sık orman içlerinde günlerce kaybolur, en kuytu köşelere kadar gider, orman yangını sıralarında haftalarca eve dönmezdi. Vladimir Konstantinoviç, bu orman gezilerinde, çok erken yaşlarda ata binmeyi öğrettiği oğlunu da yanına alırdı.

Fakat bu anlattığımız daha sonraya, Volodya Mayakovski'nin yedi yaşını doldurduğu zamana ilişkindir.

Anne, Aleksandra Alekseyevna, evi çekip çeviriyor, çocukları eğitiyordu. Mayakovski'nin ilk öğretmeni de o oldu. Mayakovski kız kardeşi Olya'yla birlikte yetişti. Büyük abla Ludmila, o sırada Tiflis'te, yatılı okulda öğrenim görmekte ve yaşamaktaydı.

Hiç kimse çocukların özgürlüğünü sınırlamıyordu. Volodya ve Olya, tek başlarına, ormana ve ırmak kıyısına gidiyorlardı. Su değirmeninin başında saatlerce durarak, tekerleklerin devinimini, mısır tanelerini öğüten değirmen taşlarının işlemesini izliyorlardı. Eve dönerken ırmaktan gri bir balçık getiriyor, bu balçıktan tuhaf figürler yapıyor, ya da kalenin avlusunda arkeolojik kazılar yaparak define arıyorlardı. Mayakovski'nin çocukluğu konusundaki kitabında Aleksandra Alekseyevna, bir gün, bir takım eski paralar bulduklarında,

1 Desyatina: Eski Rusya'da 1.09 hektar. Ç.N.

ne kadar gururlandıklarını yazıyor. Evin alt katında küçük bir şarap yapımevi vardı ve bağ bozumu sırasında hanl hanl çalışılırdı burada: Avluya büyük arabalarla taşman üzümler burada ezilir ve her biri insan boyundaki kocaman toprak testiler şıra özüyle dolardı. Çocuklar, herşeyle ilgili, herşeye karışarak, orada olurlardı mutlaka.

Hele Ludmila Vladimirovna'nın, yanında Mayakovski'lerin uzaktan akrabaları tanıdık gençlerle kentten geldiği yaz tatillerinin tadına doyum olmazdı. Birbiri ardına sayısız oyunlar oynanır, dağlarda gezmeye gidilir, çoğu kez geceleyin, meşalelerle dönülürdü. Daha uzaklara, çağlayana, Zekar'dan daha yukarıya, eski Gelat tapınağına yolculuklar düzenledikleri de olurdu.

Bir gün, büyük, dört atlı bir yaylıyla, deniz kıyısı boyunca Batum'a, oradan da gemiyle Suhumi'deki akrabalarına gittiler.

Ludmila Vladimirovna sonradan anılarında, gerçek bir gemiyle bu ilk yolculuğun Volodya için nasıl büyük bir olay olduğunu yazdı. Hiç yabancılık çekmemiş, tüm güverteyi koşarak dolaşmış, kaptanla tanışmış, makine bölümünü gözden geçirmiş.

Suhumi'de sandalla gezdiler ve küçük oğlan çocuğu denizin sonunu görmek tutkusuyla, küreklerin ufka doğru daha çabuk çekilmesini istedi. Fakat en büyük etkiyi deniz feneri yaptı. Ludmila Vladimirovna anılarında "*Volodya onun işlevini bir çocuk için fazla ciddi algıladı.*" diye yazıyor.

– *Yolu aydınlatmak, doğru yönü göstermek; çok sorumluluk isteyen bir şey bu...*

"*O günden sonra Volodya'nın resim defterinde*, yolculuğumuzun anıları olan yeni resimler belirdi. Deniz ufukları, yelkenliler ve gemiler ve kuşkusuz deniz feneri. Volodya tüm görünümleriyle çiziyordu onu."

Gemilere yol gösteren bu deniz devinin adının,[1] kendi soyadıyla bir ilişkisi olması çocuğa çok önemli görünüyordu ve sonraları lisede sınıf arkadaşlarının kendisini kısaca böyle adlandırmalarından hoşlanacaktı.

Kızkardeşleri Tiflis'e, yatılı okula gittiklerinde, en sıkıcı kış ayları başlıyordu. Evcek abone oldukları çok sayıdaki dergi kurtarıcı oluyordu: "Niva", "Dünya'nın çevresinde", "Çocuk Dostu". Bunlardaki resimlere saatlerce bakabiliyordu.

1. Rusçada "mayak" deniz feneri demektir. Ç.N.

Mayakovski okumayı erken öğrendi. Devrimden sonra yazdığı özyaşam öyküsünde, kendi başına okuduğu ilk kitaba. Klavdi Lukaşeviç'in ***Tavuk Bakıcısı Agafya***'sına ilişkin anılarından söz eder. (Yaşlı tavuk bakıcısıyla, tavuklara yem vermekten iğrenmeyen küçük kont kızı üstüne bir öyküdür bu.) Öykü fazlaca gözü yaşlı ve can sıkıcı gelmişti Volodya'ya. Fakat daha sonra çocuklar için yeniden yazılmış bir ***Don Kişot*** geçti eline. "*İşte kitap diye buna denir! Tahtadan bir kılıç ve zırh takımı yaptım, çevreye saldırdım.*" diye yazıyordu Mayakovski. Ve sonra, Olya'yla birlikte, okudukları kitaplardaki kahramanlara öykünerek başlıbaşına oyunlar yaratıyorlardı.

Kitaplar Volodya'nın yaşamında büyük bir rol oynuyordu. Yakınları, özellikle şiiri sevdiğini, yetişkinlerin edebiyat konulu oyunlarına hevesle katıldığını, iyi bir şiir bilgisi ile gelişkin bir sözcük ve şiir duygusu gerektiren bu oyunlarda hep kazanan kişi olduğunu anımsıyorlar. Fakat şiir sevgisinin yanısıra, insanlara canlı bir ilgi, sokulganlık, gözlemcilik gibi bir şair için öylesine önemli başka nitelikleri de daha çocuklukta belirmişti.

Bir gün Aleksandra Alekseyevna oğluna, atalarından söz etti. Baba tarafından dedesi, köken olarak aristokrattı. Kafkasya'da küçük bir yerleşim bölgesi olan Altsih kent yönetiminde çalışmış, oğullarını güçlükle okutabilmişti. Babaannesi ise, tarih romanları yazarı ünlü yazar Danilevski'nin akrabasıydı. Anne oğluna, Kafkasya'da bir savaşta ölen piyade yüzbaşısı babasını da anlattı.

Vladimir ilgiyle, büyük bir dikkatle dinledi bunları, sonra şöyle dedi:

-Ama ben onları tanımıyorum.

Annesinin anlattıkları Mayakovski'nin aklında kalmıştı. Çok yıllar sonra, ***Gençliğime*** adlı şiirinde, atalarını anımsar. Fakat şair, aristokrat kökeniyle alay etmeyi severdi. Soya sopa, atalarına önem vermesini engelleyecek ölçüde insanları ve yaşamı seviyordu. Onu, yaşayan, bugüne ilişkin olan ilgilendiriyordu.

Mayakovski daha çocuklukta, insanlarla kolayca tamşmak ve ahbap olmak yeteneğine sahipti. Bağdadi'deki Gürcü çocukları arasında pek çok dostu ve tamdığı vardı. Köylülerle laflaşarak; keskin dilleri, fıkraları, komik deyimleriyle ünlü yemiş satıcılarının -kinto'larınşakalarına kulak vererek, çarşı pazar dolaşmayı severdi. Yakınları

küçük Vladimir'in yetişkinlerle, onlarla aynı yaştaymışcasına saatlerce konuşabildiğini anımsıyorlar.

Mayakovski'nin insanlara ilgisi, onları kendine çekme, içlerini dökmeye zorlama becerisi, her zaman en önemli olanı, canlı çizgileri ve karakteristik sözcükleri yakalayan keskin belleği, çalışmalarında çok işine yarıyordu.

Mayakovski'nin daha çocuklukta sahip olduğu bir özelliği daha vardı:

Özenli, becerikli ve bir iş yaparken şaşırtıcı ölçüde çalışkan ve yorulmazdı. Muazzam bir esin gücüne, tutkudan içi içine sığmayan canlı bir içten gelmeliğe ve dolaysızlığa sahip bir şair olan Mayakovski, her zaman tüm gücü hazır, dikkati belli bir noktada yoğun, ve tümüyle içsel bir sorumluluk duygusunun buyruğundaydı. *Bohem* dağınıklığı, gevşeklik yabancıydı ona.

Her işi sonuna kadar götürürdü Mayakovski. Eğer bir şeye ilgi duymuşsa, yüzeysel bir ilgi olmazdı bu. Örneğin, gökbilime ilgisi de böyleydi. Hatta çocukluğunda gökbilimci olmayı düşlüyor, yıldız haritasını pek güzel söküyordu.

1900 yılı sonunda annesi Vladimir'i Kutais'e götürdü.

Yol boyunca bir toz bulutu arabaları ve yolcuları örtüyordu, aradaki ışık çizgilerinden, dağdaki evler ve daha ötede de karlı bir tepe görünüyordu. Kutais büyük bir kent değildi, ama bir tiyatrosu, bir papaz okulu, kitapçı dükkânları ve lisesi vardı. Mayakovski de bu lisede okuyacaktı.

Volodya, kendisinden yaşça büyük, ama pek çok ortak yanları bulunan Apollon Meski'yle sıra arkadaşıydı. Öğretmenleri birbiri ardına tahtaya kaldırıyordu onları, çünkü sınıf defterinde çocukların adları yanyanaydı. Volodya iyi bir öğrenciydi.

"*Bütün notlarım beşti*" diyordu sonradan.

Mayakovski araştırmacılarından G. Bebutov eski bir karne bulmuş Vladimir Mayakovski'nin notları şöyle:

Rus dili - 5 ve 5
Matematik - 4 ve 5
Resim - 4 ve 5

Davranış, ilgi ve çalışkanlık notlarının ise hepsi beş.

Dersler bittiğinde ve her türlü işle dolu gün dağın arkasına gittiğinde, çocuklar, eski zamanlardan kalma Bağrata tapınağına tırmanırlardı. Orada kuru, çıtırdıyan otların üzerine uzanır, yıldızlarla dolu göğe bakarlardı. Volodya gökbilimci Flammarion'un kitabını okuyor ve arkadaşlarına yıldızları anlatıyordu.

Yaşıtları arasında Volodya görmüş geçirmiş bir insan diye tanımyordu, çünkü ata binmiş, dağ boğazlarından geçmişti.

Çok okuyordu çocuklar. Puşkin, Gogol, Lermontov, Çehov okunmuştu. Volodya kitaplıktan Mayn-Read'in, Jules Verne'in, Fenimor Kuper'in kitaplarını alıyordu. Kuzey Amerika'nın orta bölgesindeki geniş çöllerde at koşturan atlılar, mucizelerle dolu adalara yolları düşen yolcular, uzak dağlardaki gözüpek avcılar, tüm bunlar geliyordu kitaplardan. Sadece kitaplardan mı! İşte, akşam göğü altında kararan şu tepelerden de Montigomo'nun sakıngan yol arkadaşları tomagavkları ve oklarıyla iniyorlardı. Onlar çöllerin özgürlüğü için savaşıyorlar, majestelerinin askerlerinden nefret ediyorlar, özgürlük yolunda önlerine çıkan herkesi yeniyorlardı.

Mayakovski, Barataşvili'nin şiirlerindeki ezgisel güzellikten, Besik'in olağan dışı uyaklarla dolu karmaşık dizelerinden haz duyarak Gürcü şairlerini de okuyordu.

Mayakovski iyi biliyordu Gürcüceyi. Okul arkadaşları bunu anımsıyorlar. Zorunlu olmayan Gürcü dili derslerini izleyen tek Rus oydu.

İşte arkadaşlarının ve öğretmenlerinin değer verdiği bir nitelik daha: Volodya iyi resim yapıyordu. Sehpası ve çeşitli renklerde boyalara sıvanmış gömleğiyle kâh Rion kıyısında, kâh Arhiereysk dağında görülen Kutais'teki tek ressamın, onunla meşgul olduğu okulda biliniyordu.

Mayakovski'nin ilk şiirleri bugüne ulaşmadı. Fakat şairin sınıf arkadaşları daha birinci sınıfta şiir yazdığını kesinlikle söylüyorlar, ama ne ve nasıl bunu anımsamıyorlar. Mayakovski'nin arkadaşlarından biri, Ninua, Volodya'nın şiirlerinin bulunduğu bir defteri yitirmiş olmaktan ötürü çok üzgündü; bir başkası, Gvantseladze, bir zamanlar İmeretiya çarlarının mahkeme yönettikleri eski zamanlardan kalma

çınarın altında Volodya'nın şiirler okuduğunu anımsıyordu. Fakat, burada liseli tüm şairler şiir okumaktadırlar.

Kutais sessiz bir kentti. ***Karadeniz Habercisi*** gazetesinde yazılan da buydu. Fakat ne bu ***Batum*** gazetesinin röportaj yazarları, ne polis şefi ve vali, ne de ikinci sınıftaki çocuk, hiç kimsenin bilmesi gerekmeyen şeyi, kentte devrimci bir yeraltı örgütü ve özgürlük için savaşan insanlar bulunduğunu bilmiyorlardı. Volodya'nın çok kısa süre sonra anladığı gibi okul kitaplığından alınan kitaplarda öylesine güzel betimlenen özgürlüğe benzemeyen bir özgürlüktü bu.

Sessizlik vardı. Fakat aldatıcı bir sessizlikti bu. Rus-Japon savaşı başlar başlamaz da belli oldu.

Kutais kentine yaralılar geliyor, ölenlere ilişkin haberler ulaşıyordu... Savaş uzaktaydı, fakat Kutais'te de şaşırtıcı olaylar oluyordu.

Rusya'da devrim başlamıştı. Ülkede grevler, iş bırakmalar, gösteriler birbirini izliyordu.

Devrimci duyarlıklar liseye de girmişti. - Lise kilisesinde - yapılan zafer duası sırasında tüm sıraları bir "***tsss***" sesi dolaştı. Üst sınıftakiler ve daha küçükler, dudaklarını gevşetmeden tıslıyorlardı. Dua kesildi. Bir kaç gün sonra sekizinci sınıf (son sınıf) öğrencisi Pavel Sakvarelidze liseden atıldı. Bir süre sonra da tutuklandı. Bir kaç ay sonra bolşevik Sakvarelidze'nin sürgünden kaçtığı öğrenildi. Sorgular başladı. Polis eski lise öğrencisinin nereye kaçabileceğini aydınlatmaya çalışıyordu.

Özyaşamöyküsünde Mayakovski şöyle yazıyor: "*Bildiri sözü çıktı ortaya. Gürcüler bildiri asıyorlardı. Kazaklar Gürcüleri asıyorlardı. Benim arkadaşım Gürcüler. Kazaklardan nefret etmeye başladım.*" Bildirilerin kendisi de çıktı ortaya. Bir gün lise müdürü, müdürlük odasının kapısında bir bildiri buldu:

- *Öğrenciler!.. 3 Şubat'taki gösterinize tanık olduk. Yumuşak başlı ana babalarınızın tehditlerine ve öğütlerine karşın, genç güçlerimizi sımsıkı birleştirerek, "**Kahrolsun mutlakiyet!**" "**Yaşasın Demokratik Cumhuriyet**" bağırışlarıyla, kentin ana caddelerinden hiddetle aktınız!..*

Alttaki imza: ***İmeretino-Mingrelsk Komitesi.***

1905 yılına doğru Kutais, Bolşevik Partisi'nin yeraltı eyleminin merkezlerinden biri olmuştu.Karganov, Sakvarelidze gibi öğrenciler ve başkaları, parti komitesiyle bağlantılıydılar.

Mayakovski kendinden daha yaşlı arkadaşlarının işlerini, girişten içeri dalmayı başararak, liseye elde yapılmış barut bombasını kimin getirdiğini biliyordu. Bazı bildiriler konusunda da bildiği ilginç şeyler vardı. Polisle bir çatışmanın çıktığı Yazonov mağarasındaki toplantıda da bulunmuştu...

Kimi zaman üst sınıflardan ciddi öğrencilerin küçük sınıflardaki çocukları çağırdıkları ve ellerine bir takım paketler ve kâğıtlar tutuşturdukları oluyordu. Bunları, hiç kimsenin kuşkusunu çekmeden tüm kentten geçirerek belirli kişiye vermek gerekiyordu. Bu paketler matbaa boyası kokuyordu genellikle. Bir gün lisenin yedinci sınıfından bir arkadaş Mayakovski'yi ve arkadaşlarını yanına çağırdı. Çocuklar yanına gittiğinde, avluya götürdü onları. Her zamanki "lapta"[1] oyunu başladı. Liseli arkadaş oyuna katılmadı, öteki sınıftakilerle birlikte içeri girdi ve bir şeyler yazmaya koyuldular. Fakat sokakta kuşku verici bir takım tipler belirmişti. Volodya topu pencereye fırlattı. Bir dakika sonra bütün üst sınıftakiler de küçüklerle birlikte top oynuyorlardı.

Bu, kuşkusuz, çok sorumluluk isteyen bir iş değildi, fakat Mayakovski gerçek devrimcilere biraz olsun yardım etmiş olmaktan övünç duyuyordu.

Mayakovski Karl Marks'ın adını ilk kez o günlerde işitti. Sosyal Demokratların yeraltı broşürleri ortaya çıkmıştı. Gorki'nin "*Fırtına Habercisi*"nin sözleri çınlıyordu: "*Varsın daha güçlü gürlesin fırtına!*"

Kutais'te gösteriler birbirini izliyordu. İnsanlar kızıl sancaklar taşıyor, şarkılar söylüyorlardı. Bunlar, broşürlerdeki sözleri anımsatan yeni şarkılardı. Lyuda abla Moskova'dan, üzerlerinde şiirler yazılı, uzun, dar sayfalar getirmişti. Mayakovski'nin özyaşam öyküsünde şöyle deniyor: "*Hoşuma gitti. Çok tehlikeliydiler. Şimdi de anımsıyorum.*

İlki şöyleydi:

Kendine gel arkadaş, kendine gel kardeş
yere at silahını bir an önce.

1 Küçük bir topla, iki kümeye ayrılarak oynanan bir oyun. Ç.N.

Bir tanesi de şöyle bitiyordu:

... yok başka bir yol -
oğlunla, karınla, ananla Almanlar'a...

(Çar hakkında.)

Devrimdi bu. Şiirlerle. Şiir ve devrim kafamda bir ölçüde birleşmişti.

Devrim ve şiir. Devrim ve sanat. Mayakovski bu kavramların bağıntısını çok erken kavramıştı.

Liselilerin tiyatroya gitmesine izin yoktu, ama Mayakovski gene de bütün oyunları görmüştü. En sıradan görünüşlü monologlar ansızın bir ayaklanma çağrısı gibi çınlamaya başlıyordu.

Liseliler bir gün tiyatronun kapısı önünde, üstüne çeşitli renklere boyalı pencereler bulunan sandıklar, yaldızlı kâğıtla kaplı tabureler, resimli levhalardan oluşan bir barikat gördüklerinde şaşırmadılar. İşçiler ve demiryolcular vardı barikatın arkasında. Çoğu silahlıydı. Aktör ve rejisör Lado Meshişvili de elinde tüfekle oradaydı. Çevresini artistler sarmıştı.

Kutais üstünde silah sesleri gürlüyordu. Lise müdürü Kafkasya öğretim bölgesi valiliğine şu telgrafı çekti: "***Kutais'te sokak kargaşalığı var. Herkesi tedirgin bir hava kapladı. Bu koşullarda dersleri sürdürmek güçleşti. Emirlerinizi bekliyoruz.***"

Gene de dersler sürüyordu. Fakat, ders denir miydi bunlara. "*Ders mers umurumda değildi. İki almaya başladım*" diye yazıyor Mayakovski.

Lise müdürü, lisede olup bitenleri yazdığı bir defter tutuyordu. İşte bu olaylardan bir kaçı. ***İkinci dersten önce beşinci sınıf öğrencileri pencereye kızıl bir bez astılar. Üçüncü sınıf öğrencileri kendiliklerinden dersi bırakıp eve gittiler. Altıncı sınıf öğrencileri sokaklarda yüksek sesle marş söylediler. Birinci ve üçüncü aşamalarda baruttan yapılmış bomba patladı.***

Fakat müdürün yazmadığı bir çok şey vardı. Örneğin namluları lise binasına çevrilen toplardan söz edilmiyor bu defterde. Gösterinin dağıtılması sırasında Kazakların kamçılarla işçileri ve gösteriye

katılanları nasıl dövdüklerine ilişkin tek sözcük yok. Vladimir de payına düşeni almıştı bu kamçılanmadan.

Ludmila ablanın mektupları geliyordu Moskova'dan. Onlar, gazetelerde yazılanları tamamlıyordu. Kimileyin mektuplarda şiir dizeleri de oluyordu. Devrim sancaklarla ve şiirlerle ilerliyordu. Kuşkusuz., çocuk her şeyi anlamıyordu ve anlayamazdı: 1905'te oniki yaşındaydı daha.

BAŞLANGIÇ

1906 Şubat'ında Vladimir Konstantinoviç öldü Kan zehirlenmesinden, ansızın öldü. Onun ölümünden sonra Mayakovski ailesi Moskova'ya hareket etti.

Çocuk vagonun penceresinde durmuş, doğup büyüdüğü yerlere son kez bakıyordu. Evler ve bahçeler ağır ağır geride kalıyorlardı.

Ve işte Moskova. Altı katlı kütlelerin, tek katlı ahşap evceğizlerin, kiliselerin, dükkânların, yerden bitme ticaret ambarlarının muazzam ve dağınık kenti.

Güneşli, aydınlık bir gün, hava kızgın sıcaklıkta. Sanki az bir zaman önce silahlı bir ayaklanma olmamış, Presnla[1] son kişisine kadar çarpışıp kanını akıtmamış.

Mayakovski'ler Kozihin sokağında, şimdi Mayakovski Alanı olan eski Zafer Alanına yakın Spiridonev yan sokağında bir daire kiraladılar. Volodya, kenti gezmeye fırladığında, eşyalar yerleşmemişti daha. Beygirlerin çektiği demiryolu vagonları çınıldıyordu. Tver Bulvarı'nda Puşkin'in, Rus şairlerinden en isyancısının anıtı vardı.

Evin az ötesinden Presnya başlıyordu. Volodya, her çıkıntıya, her bir taşa bakarak dolaşıyordu. Sanki tüfek sesleri hâlâ çınlıyor ve *"Kalkın, dünyanın lanetlileri!"* sözleri hâlâ işitiliyordu. Ve o kendi gözleriyle, açıkça ölü sokağın nasıl canlandığını, demirden, taştan, demir yollarından ve traverslerden barikatın nasıl yükseldiğini görüyordu. Saatlerce durup baktı... Fakat karşısında sadece, üstünde serçelerin zıpladığı külüstür bir kaldırım vardı.

Mayakovski ailesinin yaşam koşulları güçtü. Özyaşam öyküsünden öğreniyoruz. *"Kötü besleniyorduk. Emekli maaşı ayda 10 ruble. Ben ve*

1 Moskova'da bir mahalle. Ç.N.

iki kızkardeşim okuyoruz. Annem odaları pansiyon olarak kiraya vermek zorunda kaldı. Odalar berbattı. Öğrenciler yoksunluk içinde yaşıyorlardı. Sosyalisttiler."

Öğrenciler Mayakovski'yi, Kutais'de sadece adlarını duyduğu kitaplarla tanıştırdılar. Engels, "*Anti Dühring*", Marks, "*Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı*". Lenin'in "*Sosyal Demokrasinin Demokratik Devrimdeki İki Taktiği*" broşürünü tümüyle okudu.

"Matiryalizm", "sınıfsal bilinç", "diyalektik" gibi anlaşılması güç, karışık sözler açıklık kazanıyor, anlaşılır oluyor ve bellekte yatan pek çok şeyi açıklığa kavuşturuyor, yeniden anlamlandırıyorlardı. Lenin'in menşevikleri ve liberalleri eleştirisi, burjuva demokratik devrimi evresinde bolşevik taktiğinin temellendirilmesi, tüm bunlar latincinin sıkıcı derslerinden ve tarihçinin tumturaklı gevezeliğinden çok daha fazla heyecan verici şeylerdi.

(Bir başka liseden) arkadaşlar, "*Atılım*" adıyla, yasal olmayan bir dergi çıkarıyorlardı. Volodya'da yazmayı denedi. Ortaya, kendi sözleriyle, "*Aşırı ölçüde devrimci ve aynı ölçüde de yakışıksız*" şeyler çıktı. Şiirler, Mayakovski'nin bildiği, gördüğü, hissettiği şeyleri ifade etmiyordu.

Ekmek parası için, tahta üzerine dağlama yöntemiyle pembe yanaklı bey kızları ve köylü kadınları resimliyordu.

Kiracı öğrenciler ise gerçek sanattan, yaratıcılıktan ve devrimden söz ediyorlardı. Devrim canlıydı. Hemen şuracıkta bir yerlerde, çok yakınlarda duyumsanıyordu. Çocuk bütün yüreğiyle ve ruhuyla ona vermişti kendini, ona giden yolu arıyordu.

Taşınma sırasında Mayakovski bir çok konuda geri kalmıştı. Büyük ablası, tanıdık öğrenci İ. Karahan'dan, Volodya'ya yardım etmesini rica etti. Matematikten başladılar. Fakat çok geçmeden sohbet, Karahan'ın da katıldığı az zaman önceki silahlı ayaklanmaya geldi. Karahan Mayakovski'ye bildiriler ve "*İskra*"nın eski sayılarını gösterdi, az zaman önceki çarpışma yerlerini gezdirdi, gizlilik sırlarını açtı ve çok geçmeden de parti görevleri vermeye başladı. Mayakovski gizli yayınları dağıtıyor, gizli görüşme yeri için uygun daireler arıyordu.

Çetin bir zamandı. Adresler ve gizli görüşme yerleri ele geçiyordu. Tutuklamalar birbirini izliyordu. O günlerde üniversitede, Rus Sosyal Dmokrat İşçi Partisi (bolşevik) Moskova komitesi üyesi, Povoljets

takma adıyla bilinen öğrenci Veger'e, sırık gibi uzun bir delikanlı gelerek partide çalışmak istediğini söyledi.

Konuşma uzun sürdü. Delikanlı bilgiliydi, Lenin'in çalışmalarını öğrenmişti. Mayakovski'yi tanıyanlar, üniversite öğrencisi arkadaşları, güvenilir biri olarak söz ediyorlardı ondan. Povoljets, bu liseliyi, Lefortov bölgesinde propaganda çalışmasıyla görevlendirdi. Mayakovski "*yoldaş Konstantin*" parti adını aldı. Anılarında yazdığı gibi "*fırıncılara, sonra kunduracılara ve en sonunda da basımevi işçilerine*" gitti. Marksist grubun derslerinde kalkıp konuşan bu genç propagandisti anımsayan işçiler var.

1908 yılı başlarında Sokolnik'te, ormanda gizlice düzenlenen toplantıda Mayakovski bolşevik partisi Moskova il komitesine alındı ve mart sonunda da tutuklandı: Bir yeraltı basımevinin ele geçirildiği bir evde pusuya düşmüştü, bu basımevinde basılmış bildiriler ve yasa dışı gazeteler bulundu.

Özellikle, önemli işleri kovuşturan sorgu yargıcı Voltanovski, büyük hafiyelik taslıyordu. Önünde duran kanıtlara büyüteçle baktı: bir el basım tezgâhı, hurufat, fotoğraflar. Bakışlarını tutkuyla çevirdi. Eşkâli okudu: "*Dış görünüşe göre yaşı 17-19, boy 1 metre 85 santim, saç rengi kumral...*"

Hepsi uyuyordu. Odada gezinen sorgu yargıcı şurdan burdan sorular sorarken ansızın "*can alıcı*" soruyu sordu:

- *Bildirileri kim verdi?*

Mayakovski aynı şeyi, bildirileri Puşkin anıtının altında tanımadığı birinden aldığını yineliyordu. Sorgu yargıcı hiç bir şey elde edemedi ve taktik değiştirdi:

- *Tutanağı niye ben yazayım, siz bunu benden daha kötü yapmadığınıza göre!*

Mayakovski'yi bir masaya oturttu ve dikte ettirmeye başladı. Bildirileri delikanlının kendisinin yazdığını itiraf ettirmeyi çok istiyordu sorgu yargıcı.

Mayakovski anılarında, "*dikteyi nasıl iflah olmazca anlaşılmaz duruma getirdiğini*" yazıyor. Sosyal-demokratı "*sosyal dimokrat*" diye yazmış.

Voltanovski geriledi. Zaten tutuklunun topu topu ondört yaşında olduğunu ve yasaya göre yargılanamayacağını biliyordu.

Nisan başında Mayakovski annesinin ödediği kefaletle serbest bırakıldı. Fakat izleniyordu. Arşivlerde hafiyelerin, "*Uzun*"un nerelerde olduğu, ne yaptığına ilişkin raporlar var. Hafiyeler onun fırına, bakkala gitmek için evden her çıkışını, arkadaşlarıyla her buluşmasını ayrıntılı olarak rapor ediyorlardı.

Mayakovski izlendiğini hissediyordu. Bazen hatta peşine takılan hafiyeleri görüyordu da. İstediği anda bu "kuyruk"tan kurtulmanın çok güç olmadığını biliyordu. Yürüyen bir tramvaya atlamak ya da hafiyeler yanından koşarak geçerken açık bir avluya kıvrılıvermek ve en yakın giriş kapısında bir süre beklemek yeterliydi. O zaman "*Gözden kaçırıldı*" diye rapor vermek zorunda kalacaklardı.

Fakat izlenme yüzünden gerçek bir çalışma yürütmek olanaksızdı. Mayakovski partide kalamazdı artık. Bunun için profesyonel devrimci olmak, yasa dışı konuma geçmek, ad değiştirmek ve bir başka kente gitmek gerekiyordu. Mayakovski'nin parti örgütüyle ilişkisi, kendini devrimci hissetmesine karşın ister istemez gevşedi. Geleceğin şairi şimdi, çok öğrenmek, çok şeyi kavramak gerektiğini anlıyordu ve öğrenimini sürdürmeye karar verdi.

Liseden kaydını silmişlerdi, öğrenim için ödenecek para yoktu. Fakat delikanlı kendi kendine çalışıyordu. Yaz sonunda Stroganov sanat-endüstri okuluna kabul edildi.

Bir kaç ay sonra ikinci kez tutuklandı. Taganka hapishanesinin altına bir lağım kazan devrimciler gurubuyla Mayakovski ailesinin bağlantısı saptanmıştı. Suşçev polis şubesine götürüldü. Tutuklanmayı sükunetle karşılayarak, tüm siyasiler gibi, hemen, hapiste geçecek zamanı okuyarak değerlendirmeye karar verdi. Kızkardeşine mektubunda, Karl Marks'ın "*Kapital*"inin, Tolstoy ve Dostoyevski'nin yapıtlarının, Almanca dilinde İbsen'in, XIX. Yüzyıl Rus Edebiyatı tarihi konusundaki lise kitaplarının gönderilmesini istiyordu.

Hapishane yönetimi "*Kapital*"e izin vermedi, fakat Mayakovski öbür kitapları aldı.

İlkbaharda gözaltından salıverildi ve yeniden Stroganov okulundaki dersleri izlemeye başladı.

1909 yılı yazında onu üçüncü kez tutukladılar. Annesi ve kızkardeşleriyle birlikte, kürek mahkûmu onüç siyasi tutuklunun kaçırılmasını örgütlemeye katılmışlardı. Hazırlığa ve kaçışa yiğit

devrimci İ. Morçadze önderlik etmişti. Kaçış başarıya ulaştı, fakat örgütleyiciler yakalanmışlardı. Mayakovski'yi de tutukladılar.

Sorgulanma sırasında bulunduğu tutukevinde Mayakovski meydan okurcasına davranışlarda bulunuyordu. Kimileyin, koğuş mümessili olmak hakkından yararlanarak hapishane yönetiminin işlerine karışıyor, kimileyin kendisinin öteki siyasilerin koğuşuna verilmesini istiyor, kimileyin açıkça "yasaya karşı" çıkışlarda bulunuyordu.

Fakat tüm bunlar çok geçmeden sona erdi. Mayakovski Butırkaya'ya -merkezi nakil hapishanesine- sevkedilmiş ve tek kişilik hücreye kapatılmıştı.

Sağır duvarlar. Ranza. Masa. Sadece bir cenaze alayı bürosunun tabelasının göründüğü küçük bir pencere.

Özyaşam öyküsünde şair, 103 no.lu hücrede geçen onbir ayı, "*yaşamının en önemli dönemi*" diye adlandırıyor.

Tüm bu onbir ay boyunca hemen hemen aralıksız okudu. Mayakovski zaten, her zaman okurdu. Özellikle siyasal içerikli kitaplardı onu çeken. Buradaysa eline o günlerin dergileri ve yıllıkları geçiyordu. Çağdaş edebiyat ve şiirle gerçekten ilk kez böylece tanıştı. En başta Brsyov, Belmont, Andrey Belıy ve Sologub'la. [1]

Mayakovski'nin kitaplarda okudukları ve özellikle de çağdaş şiirler, beklenmedik şeyler olarak görünüyor, şaşırtıyorlardı onu. Anlamlarını yakalamak çok kez güçtü. Şairler sözcükleri çok özgürce kullanıyor, çapraşık uyaklar icat ediyor, yeni sessel bileşimler uyduruyorlardı.

Biçimsel yenilikçilik genç Mayakovski'yi ilgilendiriyor, heyecanlandırıyordu. Fakat şairlerin kendisini kabul etmek olanaksızdı, onlarla tartışmak istiyordu. Onları yazanlar da günün şairiydiler, belki yakında bir yerlerde oturuyorlardı, Mayakovski Tvers caddesinde karşılaşmıştı onlarla belki ve belki de şu anda yaya ya da bir arabada, hücre penceresinden tabelası görünen cenaze alayı bürosunun yakınından geçiyorlardı. Fakat bu şairlerin şiirlerinde yansıyan yaşam, Mayakovski'nin tanıdığı yaşamı çok az ammsatıyordu. Onlar, gözlerinin önünde olup bitenleri, delikanlıyı heyecanlandıran, öfkelendiren, ezen şeyleri görmek istemiyorlar, kâh uzak geçmişe

1 Dönemin önde gelen simgesi şair ve yazarları. Ç.N.

gıdıyorlar, kâh sıradan insanın duygularının erişemediği görülmemiş uzaklıkların, uydurulmuş bir öte dünyanın özlemini çekiyorlardı.

Mayakovski tek kişilik hücrede oturuyordu. Uzunluğu üç, genişliği iki adım. Gökyüzünü, güneşi, sonsuz kalabalığıyla, dört atlı arabalarının gürültüsü ve yük arabacılarının bağırışlarıyla kentin sokaklarını özlüyordu.

Şairlerse sanki bile isteye yaşamdan ayrılıyorlardı kendilerini. Mayakovski de böyle şiirler yazmayı denedi, fakat onlara kendi düşüncelerini ve duygularını koyuyordu. Bir şey çıkmadı bundan. Gerçek yaşam, genç devrimcinin öfkesi, devrimle ilgili düşleri, alışılmış, ezgisel dizelere sığmıyordu. Hapishaneden çıkışında gardiyanlar şiir defterini aldığında pek de üzülmedi. Çok yıl sonra şöyle yazıyordu: "*Gardiyanlar sağolsun, çıkışta aldılar. Yoksa bir de yayınlardım!*"

Kuşkusuz, başka kitaplar da vardı. Göğe gözüpekçe saldıran kahramanlarıyla Bayron'un isyancı dünyası, Shakespeare'in insan tutkuları ve insanca alayla dolu tragedyaları, Puşkin, Lermontov, Lev Tolstoy vardı...

Bu kitaplarda 1905 yılına, dostların ve yaşıtların yazgılarına ilişkin hiç bir şey söylenmiyordu. Fakat onlar, özene bezene basılmış, az bir zaman önce yayınlanmış şiir kitaplarından daha gerçek ve yakındılar.

Mayakovski kendisi de hemen çalışmaya koyulmak, sanat alanında yeni bir söz söylemek istiyordu. Başlıca düşüydü bu. Fakat bu düşün gerçekleşme yolları belirsizdi. Onları aramak gerekiyordu daha.

Bu arada 1909 eylülünde Mayakovski'yi yasa dışı basımevi işinden yargılıyorlardı. Yaşı tutmadığı için "ana babasının gözetimine" verilebilirdi. Tutukluların kaçırılma davası sürüyordu ve Mayakovski hapiste kaldı. Fakat yeterli kanıt yoktu. Petersburg'a giden annesinin çabaları da yardım etti. 1910 yılı Ocak ayında Mayakovski'yi serbest bıraktılar.

Beklenmedik bir anda çıkıp geldi eve. Hava çok soğuktu. Kısa gocuğu içinde çok üşüyordu, fakat hemen, zaman yitirmeksizin, dostlarını aramaya çıktı. Annesi ve kızkardeşi -rehine verilen paltoyu almak için para ararlarken, kentin yarısını dolaşmıştı bile. Sadece, kuşku uyandırmadan gidebileceği evlere gittiğini söylemeye gerek yok. Devrimci çalışma arkadaşlarının bir çoğu tutuklanmıştı. Bir çoğu

kentten ayrılmıştı. Kimisi bir kıyıya çekilmeyi yeğlemişti. Bunlar sanat ve edebiyattan hevesle söz ediyorlar. Mayakovski parti çalışmasından söz açtığında susuyorlardı.

Sadovoy Yolu boyunca yürüyordu. Fenerler yanıyordu. Arabacılar bağırıyor, az sayıdaki otomobiller uğulduyordu. Pek çok insan vardı. Ve bu çeşit çeşit giysili, çığırtkan kalabalığın arasında, gocuğunun kısa kollarından dışarı fırlayan, iri ve kırmızı elleriyle, kendini yabancı hissediyordu delikanlı.

SES DENEMESİ

Geleceği düşünmek gerekiyordu. Sanat çekiyordu Mayakovski'yi. Ressam olmaya karar verdi.

Sonraları, devrimden sonra, parti arkadaşlarından Sergey Medvedev'e söylediği bir sözü anımsıyor şair:

- Sosyalist bir sanat yapmak istiyorum!

Medvedev gülüp geçmiş. 1905 yılı devriminden sonra gelen toplumsal durgunluk ve gericiliğin kopkoyu karanlık yıllarında, sosyalist çağın sanatına ilişkin düşler, gerçekleşmesi olanaksız ve ütopik görünüyordu çünkü. Hele bu görev, daha liseyi bitirmemiş ve "öğrenim programı"nı hapishane hücresinde tamamlamış onaltı yaşındaki bu sırık gibi delikanlının üstesinden gelebileceği bir iş gibi hiç görünmüyordu.

Fakat Mayakovski tümüyle ciddiydi bunu söylerken. Sınıfsal baskı ve zulümden kurtulmuş, fantastik bir teknik ve görülmemiş bir hızlılık çağında yaşayan insanların çok güzel ve sevinç dolu, tümüyle yeni sanatı olarak düşündüğü sosyalist toplum sanatı üstüne düşler kuruyordu. Delikanlı, sosyalist dönemin geleceğine bütün benliğiyle inanıyor ve geleceğin sanatını hemen, bir an önce yaratmak istiyordu.

Fakat nelerdi bu sanata giden yollar, Mayakovski bunu bilmiyordu henüz. Şimdilik sadece öğrenim görmeye karar vererek, Petersburg Güzel Sanatlar Akademisi'ne girmeye hazırlandı ve ressam P. İ. Kelin'in atölyesinde çalıştı.

Üstelik bir de para kazanmak gerekiyordu. Bunun için siparişler alıyor, şema ve planlar çiziyor, ilânlar yazıyordu. Annesinin aldığı küçük emekli maaşıyla geçinmek istemiyordu. Moskova yakınında Solomennaya Storojka'da bir odacık kiralayarak, yarı aç yarı tok, ama bir başına, yazları burada yaşıyordu.

Mayakovski'nin Güzel Sanatlar Akademisi sınavına girmesine izin verilmedi: siyasal bakımından güvenilirliği konusunda kanıt yoktu. Öğrenimi Moskova'da sürdürmek gerekiyordu. 1911 yılı sonbaharında Resim, Heykel ve Mimari Okulu'na girdi. Mayakovski'yi hemen. "figür" sınıfı diye adlandırılan ikinci sınıfa kabul ettiler. Burada sadece baş değil, tüm insan vücudu çizilmekteydi.

Okulda hâlâ geçen yüzyılın yöntemleri uygulanıyordu. Öğretmenlere öykünmek, modelleri kopye etmek gerekiyordu. Fakat öğrenciler arasında yeni eğilimler vardı ve ateşli tartışmalar yapılmaktaydı. Daha ilk günlerde Mayakovski, bir süre sonra açılacak olan öğrenci işleri sergisiyle ilgili ateşli bir tartışma toplantısının içinde buldu kendini. Çevreye bakınıyor, taraflardan birine katılmakta acele etmiyordu.

Kasım ayında V. Serov öldü. Büyük ressamın mezarı başında, törene katılan Moskova sanat okulları adına Mayakovski bir konuşma yaptı. Hiç de cenaze töreni konuşmasına benzemeyen enerjik bir tonla konuşan bu delikanlıyı o zamandan anımsayan çok kişi var. Bu konuşmasında Mayakovski, Yaşayan Serov'a seslenmiş, sanatçıları onun yolunda yürümeye çağırırarak bunun için gerekli olan şeyin öykünme değil, Serov'u seçkinleştiren özellik, sanata yenilikçi bir yaklaşım olduğunu belirtmişti.

Kısa bir süre önce Serov, Resim, Heykel ve Mimarlık okulunda portre sınıfını yönetmekteyken, okulun başındaki memurlar ve tutucularla geçinemeyerek ayrılmıştı.

Burjuva ressamlarının estet sanatı Mayakovski'ye yabancıydı. O günlerde moda olan ressamların tabloları, aristokratların konaklarına yerleşen, zarif olanla tanışmak isteyen küçük burjuvalar, zenginleşmiş küçük dükkân sahipleri için yapılmaktaydı. Genellikle kışın, Noel bayramlarında Moskova'da açılan çok sayıda sergiyi süsleyen tablolarda çizilenler ise, tombullaşmış hanımefendiler, pırlantalar içinde sosyetenin dişi aslanları, altın yaldızlı yuvarlak çerçevelerde çiçek demetleri, yazlık görünümleri ve akla gelebilecek her çeşit deniz kızları ve perilerdi. Tüm bunlar, devrim okulundan geçmiş, yoksulluğun ve ekmek parası kazanmak için çalışmanın sarstığı, yaşamı artık öteki yönüyle de tanıyan genç Mayakovski'yi

öfkelendiriyordu. Ressamların yarattığı bu sahte güzel dünyayı darmadağın etmek isteği kabarıyordu içinde.

Halk yaşamından sahnelerin bıktırıcı ayrıntılarla çizildiği, anlatım gücünden yoksun, yavan ve ilkel didaktizmleriyle sırnaşık bir takım öykünmeci tabloları benimsemek de olanaksızdı.

Okulda Mayakovski, David Brlyuk'la tanıştı.

Brlyuk'un, "kübist" bir ressam, dünyayı birbirine zincirlenmiş daire, üçgen, küp ve silindirler olarak betimleyenlerden biri olduğunu biliyordu. Yine onun, "***Karo Valesi***" adıyla Petersburg'da açtığı resim sergisinin rezaletli başarısını da işitmişti. "***Karovalecilerle***" "***Eşek Kuyruğu***" gibi pervasız bir ad altında ortaya çıkan öteki "***Sol***" küme ressamlar arasındaki çekişme ve tartışmaların söylentileri ona da ulaşıyordu. Mayakovski dergilerde alaylı fıkraları okuyor, "***sol***" tabloların parodilerini görüyordu. Şişman ve hantal Brlyuk, sırtında lime lime bir palto, elinde aristokratça bir monokl, okul koridorlarında kendi kendine bir takım ezgiler mırıldanarak dolaşırdı. Mayakovski "***Karo Valesi***" önderine takılmak fırsatını kaçırmaz, onun geometrik resmiyle alay ederdi.

Brlyuk, Mayakovski'nin keskin şakalarında hoşlanmıyor, "sanat küçük burjuvaları", "yaratma özgürlüğü" sözleriyle hokkabazlık yapıp duruyordu.

Fakat yine de sohbet ediyorlardı. Konuları, sanat okulunda olup bitenler ve o zamanki Rusya'nın yaşamıydı.

Brlyuk çağdaş Fransız ressamlarına göndermede bulunarak bir takım dolambaçlı terimlerden yararlanıyor, biricik gerçek ve sonsuz sanatın gizine sahip olduğunu ileri sürüyordu. Kendini yeni sanatın önderi sayıyor, ve az rastlanır bir cüretle, doğanın betiminden, olguların anlamını kavramak deneyiminden el çekmek gerektiğini iddia ediyordu. Ressamın işi, görünür dünyayı, renksel öğeleri, çizgi ve oylumlarıyla göz önüne sermekti. Sanat ancak o zaman her şeyi süsleyip bezeyen estetlikten ve can sıkıcı liberal ahlâksallıktan kurtulacaktı.

Sık sık buluşmaya başladılar. Mayakovoki hatta "***Karo Valeciler***"in bir akşam toplantısında, çağdaş sanat üstüne bir konferans verdi.

Mayakovski birgün Brlyuk'a kendi şiirlerini okudu. Genellikle kimseye göstermezdi onları ve bu kez şiirleri bir tanıdığın yazdığını

söyledi. Mayakovski okumayı bitirdiğinde, Brlyuk durdu, tepeden tırnağa süzdü onu ve şöyle dedi:

- Fakat siz dâhi bir şairsiniz!

Ve hemen ertesi gün, Mayakovski'yi tanıştırırken, şöyle tanıttı onu:

- Tanımıyor musunuz? Benim dâhi dostum. Ünlü şair Mayakovski.

Sonra, utanıp sıkılan şaire şöyle dedi:

- Şimdi yaz artık! Yoksa beni aptal durumuna sokarsınız.

Mayakovski sonradan bu olayı böylece anlatıyor özyaşam öyküsünde.

Her sözcük, çizgi ve jestinde keskin yeteneği kendini gösteren bir insan olarak Mayakovski, Brlyuk'a gerekliydi. Böyle bir bağlaşığa gereksinimi vardı. Mayakovski'nin devrimci duyarlığına gelince, Brlyuk politikayla ilgilenmiyordu zaten. Sanatta yeni yönelişin lideri olarak ortaya çıkmak için, ressamlar ve şairlerden oluşan bir grup toparlıyordu. Bu gruba, ikisi de ressam olan kardeşleri, Nikolay Brlyuk ve Vladimir Brlyuk, bundan başka şair V. Hlebnikov, V. Kamenski, Kruçyonıh girdiler. Bir kaç yıl önce de "***Sadok Sudey***"[1] adında bir derleme çıkarmışlardı.

Brlyuk, gönül çekici ufuklar açtı Mayakovski'nin önünde: Okul sınıflarında uzun uzun sürünmeden, antik örneklerin alçı kalıplarını kopye etmek sıkıntısına katlanmadan, hemen, şu anda "gerçek sanat yapmak", yazdıklarını yayınlamak, tablolarını sergilemek, edebiyat toplantılarında konuşma yapmak olanağı.

Ve Mayakovski'nin yaşamında yeni bir dönem başladı: Konuşmalar, tartışmalar ve uçup gidici çekişmeler dizisi. Okul bırakılmıştı. Mayakovski, Brlyuk, Kamenski Petersburg'a gittiler, Moskova'ya döndüler. Güneye uzandılar, Harhov, Simferepol, daha sonra Tiflis. Islıklar, sövgüler ve şiddetli alkış tufanı altında, salonlarda şiirlerini okuyor, konuşmalar yapıyorlardı. Gazetelerde fütüristler diye adlandırıldılar ve bu ad pekişti. Mayakovski annesinin çizgili, koyu-sarı bir kumaştan, bu toplantılar için diktiği "sarı bluz"yla çıkıyordu sahneye.

1. Yargıçlar Kapanı Ç.N.

Sanatta küçük burjuva bataklığı konusundaki polemiksel konuşmaları. öğrencilerin oluşturduğu genç dinleyici topluluğu, sık sık, hükümete karşı, neredeyse devrimci çıkışlar olarak algılıyordu.

Devrim öncesi yıllarda Mayakovski'yle birlikte Rusya'yı gezen şair Vasili Kamenski'nin anılarında, "*Kievskaya Mısl*" gazetesinden bir kaç satır alıntı var:

"***Dün, ünlü fütüristler, Brlyuk, Kamenski, Mayakovski ilk gösterilerine çıktılar. Tiyatronun içinde vali-paşa, emniyet amiri, 8 komiser, 16 komiser yardımcısı, 25 polis, 60 belediye zabıta memuru, tiyatro binası yakınında ise 50 atlı polis vardı.***"

Anı sahibi şöyle yazıyor: "***Bence, bizim gösteriler üstüne en ilginç makale buydu.***"

Fütüristler "***Kamu zevkine bir şamar***" adında bir seçki yayınladılar. Seçkinin başındaki bildiri, desteksiz atışlı sözlerden oluşuyor, grup, alışılmış sanatsal zevklere ve tasarımlara "şamar indirmek" istiyordu. Fütüristler o zamana kadar var olan dile "karşı konulmaz nefretlerini", şairin sözcük icat etme hakkını ilân ediyorlardı. Çağdaş edebiyata "gökdelenlerin yüksekliğinden" bakıyorlardı. Klasiklere, Puşkin'e, Dostoyevski'ye, Tolstoy'a gelince, onları da "çağdaşlığın gemisinden fırlatıp atmayı" öneriyorlardı.

Tüm bunlarda, pek çok reklam, kendi varlığını daha yüksek sesle bildirmek, şaşırtmak, şaşkına çevirmek isteği vardı. Fakat sonunda söylenen yine de, sanatın yaşayan içerikten "özgürleştirilmesi" idi. Renk, çizgi, biçim, fütüristlerce, gerçek yaşamsal olguların anlatımları olarak değil, ressamın yararlandığı, içerikle ilintisiz olarak ilgi duymak zorunda olduğu bir takım bağımsız kategoriler olarak görülüyordu. Şiirde de böyleydi bu. Fütüristlerin iddiasınca, şiirde sözcük, günlük konuşma dilinde sahip olduğu anlamsal işlevi yitirmektedir. Şairi o, sözcüğün çınıltısı ya da kâğıt üzerindeki görüntüsünün yol açtığı sesler bileşimi, bir takım duygusal ayrıntıların (nüans) kendinden değerli (samotsennoye), "kendi başına buyruk" (samovitoye) anlatımı olarak ilgilendirmektedir sadece. Şair bu sözcükleri anlamlı insan konuşmasının kuralları gereğince değil, daha çok, müziksel yasalara göre çeşitlendirir ve bir araya getirir.

Sanatta gözüpek bir yenilikçiliği bu sözlerle ilân eden fütürristler, aslında, yaratıcılığı, yaşamdan, siyasadan, savaşımdan koparan, eski ve gerici "sanat, sanat içindir" kuramının saflarında durmaktalardı.

Yazınsal kavgalar başladı.

Mayakovski, simgecilere ve öteki çöküntü akımlara karşı çıkıyordu. Ve şiirden, sanattan konuşmaya başlayınca, gittikçe daha sık olarak, "arı" sanattan uzak sorunlara değiniyordu. Ve bu edebiyat akşamının düzenlenmesine izin veren emniyet amiri, ilk sıradaki yerinden ayağa kalkıp konuşmayı kesmek zorunluluğunu duydu.

Parlak bir söylevci, eşsiz bir polemikçi olan Mayakovski, burjuvazinin çıkarlarına ve zevklerine hizmet eden çöküntü şairlerine saldırıyordu.

Fakat aslında fütüristler de burjuvaznin çıkarlarına ve zevklerine hizmet etmektelerdi.

Fütürist şairler birbirlerinden farklı yazıyorlardı. Kruçyonıh, ağdalı, nerdeyse ögelerine ayrılmamış bir dille. Velimir Hlebnikov sözcüklerle deney yapıyordu; onun dizelerinde garip ve söylencesel (mitik) görüntüler dünyası doğuyordu. Bir ara kendini "ego-fütürist" diye adlandıran İgor Severyanın, kafe ve restoran gediklilerinin cafcaflı jargonuyla yazıyordu.

Mayakovski'nin -zamanın nabzının gergin biçimde attığı- şiirleri, başkaldırı ve nefret satırlarıydı.

Gorki, Mayakovski'yi öteki fütüristlerden ayırıyor, Mayakovski'yle fütüristlerin yollarının ayrı olduğunu, bu yolların bir dönemde geçici olarak birleştiğini anlıyordu.

Mayakovski'nin ilk şiirleri kent üstünedir. Külrengi ev yığınları, tabelaların demirden harfleri, alaca bulaca, karmakarışık bir kalabalık, hızla geçip giden otomobiller, telefon tellerinin ilmekli kapanına takılmış kuğu boyunlarıyla çan kuleleri, gazla yakılan sokak fenerleri, yağmur oluklan, tüm bunlar, alacalı bulacalı bir biçimde birbiriyle kaynaşmıştı onun yapıtlarında. Moskova'ydı bu. Ve aynı zamanda sadece Moskova değil, genelde insanın öylesine tüyler ürpertici, yalmz ve boğuntulu yaşadığı çağdaş kapitalist kentti.

Ve Mayakovski dünyaya bir ressamın gözleriyle bakıyordu İlk şiirleri tam bir renk başkaldırısıdır:

Kırmızı ve beyaz mıncıklanıp atıldı
Avuç avuç düka altını saçıldı yeşilliklere
Ve kara avuçlarına silikleşen pencerelerin
Pırıl pırıl yanan sarı kartlar dağıtıldı[1]

Bastıran akşamın tablosu, günün gerileyişi ve günbatımı renklerinin soluşu, parklarda güz yapraklarının donuk parıltısı, evlerin ışık yanan pencereleri böyle betimleniyordu.

Bu korkunç kentte bir insan çıkıyor ortaya. Bu şairin kendisidir.

Mayakovski'nin üçyüz tane basılan ilk şiirler toplamı da zaten, "*Ben*" adını taşıyordu ve yine 1913 yılında yazdığı trajedisinin başlığı "*Vladimir Mayakovski*" idi.

Trajedinin kahramanı Vladimir Mayakovski adını taşıyordu. Şair trajedisini Petersburg'da "*Luna-Park*" tiyatrosunda kendisi sahneledi. Sadece rejisör değil, baş rol oyuncusu da kendsiydi. Fakat yine de bu, Mayakovski'nin yaşam öyküsü değil, genelde şairin çetin ve trajik yazgısının öyküsü, onun gerçek ödevi ve yaşamdaki yeri üstüne düşüncelerdi: çünkü Mayakovski'yi o sırada her şeyden çok heyecanlandıran sorun buydu.

Tuhaftı bu trajedi. İmgeler aşırı ölçüde güçleştirilmiş, şifreleştirilmişti. Tiyatro için yazılmış bir oyuna çok az benziyordu. Daha çok bir destandı. Fakat iğretilemeleri sahnede gerçekleştiriyorlar, canlandırıyorlardı. Şöyle diyordu şair:

Parçalayın kötülük fıçılarının diplerin
çünkü düşüncelerin kızgın kızgın kaldırı taşlarını yiyorum ben

Ve sahnede, üstünde *"kötülük"* yazan bir fıçı vardı ve kahraman yalancı kaldırım taşları yiyerek fıçıyı kafasına dikiyordu.

Birinci bölümde şair, bir başkaldırıcı ve önderdir. İnsanları eskiye saldırmaya yöneltir, değişen dünyaya gözlerini açar onların, yeni nesneleri adlandırır. İkinci bölümde bir şan tahtındadır şair, defneden bir çelenk vardır başında. İnsanlar böyle tasarımlamaktadırlar onu. Acılarını ve kederlerini taşıyıp getirirler ona, büyük ve küçük

1 "Gece" başlıklı şiirin ilk dörtlüğü. Şiir 1912 yılında yazılmıştır. Ç.N.

gözyaşlarını. Ve şair, insan gözyaşlarını kabul eder. Gerçek ödevinin bu olmadığını düşünmesine karşın. Fakat dünyada acı, ağrı, ıstırap olduğu sürece, şair onların yanından umursamazca geçmek hakkına sahip değildir.

Bu bir başkaldırı, isyan trajedisi, destanıydı. Fakat güçlükler, çelişkiler ve savaşım, bir çeşit yapay dünyada geçiyordu. Şairin bakış açısı sınırlıydı. Sanki her şeyden önce insanların, toplumun değil de, *sanatın yazgısıydı* ilgilendiren onu.

Fütüristlerle arasında Mayakovski'nin özel bir yeri vardı. Sözcük hokkabazlığıyla hiç bir zaman uğraşmıyor, zaman uğraşmıyor, A. Kruçyonıh'ın "dır, bul. seçil..."[1] gibi şiirlerinin bir çeşit manifestosu olan "Sözcük yaratıcılığı": (slovotvoçestva) türünde uydurmalar yapmıyordu. Onun sözcük alanında deneyleri, büyük şiirsel anlatımsallık arayışlarındandır. Ve şiire ilişkin yargılarında da Brlyuk ya da Hlebnikov'tan farklı düşünüyordu. Mayakovski, söz sanatının bir takım hep varola gelmiş, çok eski yasalarını inceleyip öğrenme yoluyla, gelecekteki sınıfsız toplum insanının dünya algılayışına uygun kendine özgü şiirsel bir üslup yaratılabileceği kanısındaydı.

Böylece, şair, şiirde sözcüğün, içeriğini, dolaysız anlamını yitirdiğini kabul etmiyordu. Fakat sosyalist sanatın laboratuar yoluyla yaratılabileceğini ileri sürerken yanılmaktaydı. Mayakovski kısa sürede anladı bunu, fakat fütürist tartışmalardan değil. Yaşamın mantığıydı onu buna götüren.

1. Başlıbaşına anlam taşımayan sözcükler. Ç.N.

SAVAŞ İLAN EDİLDİ

Emperyalist savaş başladı. İlk günlerde Moskova'da mitingler düzenleniyor, sokaklarda ikonalar ve aziz tasvirli bayraklarla gösteriler yapılıyordu. Gazeteler "*Berlin'e*" çağrılarıyla doluydu.

"*Heyecanlandım. Önce gösterişli, gürültülü yanından aldım işi*" diye yazıyor anılarında Mayakovski. Fakat daha savaşa ilişkin ilk şiiri "*Savaş İlan Edildi*" de, sel gibi akan kızıl kandan, bas kahkahalar atan toplardan, kırmızıya boyanmış kardan sözediyordu.

Savaş olayları, yazınsal tartışmaları ikinci plana attı. Bu tartışmalar ansızın ilginçliklerini yitirdiler, o kadar önemli görünmemeye başladılar. Daha, az bir zaman önce, uzak bir geleceğin şiirinin üslup arayışlarıyla ilgilenmekteydi Mayakovski. Şimdiyse, savaş günlerinde şairin yeri, bu kanlı insan kasaplığına karşı şairin tutumu sorunu tüm ertelenemezliğiyle karşısındaydı.

Mayakovski, şiirlerin, yaşanan zamanın karmaşık, trajik karakterini yansıtması gerektiğini düşünüyordu. Bununla birlikte, bu sert ve gergin savaş günlerinde, artık eskisi gibi yaşamak istemeyen güçlü ve gururlu insanların yetiştiğini ve bu insanların, hakları için eyleme geçmeye ve savaşıma başlayacaklarına da inanıyordu. Daha 1905 olaylarından sonra, savaş devrimle birleşmişti bilincinde. Şairin işi, insanların kendi güçlerini duyumsamalarına, dünyayı yeniden kurmalarına yardımcı olmaktır.

Mayakovski bu konuda "*Nov*"[1] gazetesinde makaleler de yazıyordu.

"*Nov*" sıradan bir burjuva gazetesiydi. Burada sahte-yurtsever makaleler yayımlanıyor, çarkın utkularına övgüler diziliyor, savaş alanı üstünde uçuşan meleklerden söz eden yavan şiirler yayımlanıyordu. Mayakovski'nin, gazetenin edebiyat sayfasında yayınlanan, "*Yaslı*

1 Ham toprak. Ç.N.

Hurra!" ürkütücü başlığını taşıyan şiiri, "*Nov*"un genel tonuyla bağdaşmıyordu. Burada yayınlanan makalelerden birinin adı "*Lağımdaki Şairler*" adını taşımaktaydı. "*Fırçayla Yalan Söyleyenler*" başlığını taşıyan bir başkasında, savaşı kutsayan dekadan şairlerin yıkılışından söz ediliyordu. Gazete patronları ürktüler. Mayakovski'yi, adı geniş bir okur yığınının ilgisini çektiği için çağırmışlardı gazeteye. Fakat şair burjuva kalemşörlerinin azgın şovenist uluyuşlarına katılmak istemiyordu, gazeteden ayrılmak zorunda kaldı.

"*Novıy Satirikon*" dergisi yazarları arasına katıldı. Bu, çekici, çenebaz bir gülmece dergisiydi. "*Novıy Satirikon*"da kimi zaman eleştirel şeyler yayımlanıyor, sansür yasağına yol açan taşlama ve şiirler de sokuşturuluyordu.

"*Novıy Satirikon*"da Mayakovski, "*Sağlık Marşı*", "*Öğle Yemeği Marşı*", "*İşte Böylece Köpek Oldum*" ve daha bir çok şiirini yayınladı. Bunlar burjuva dünyasının yalancı sofuluğunu, güzellik ve yüce üstüne iki yüzlü konuşmalarını, hayvansal içyüzünü, yani bu dünyanın özünü açığa çıkaran şiirlerdi. "*Öğle Yemeği Marşı*"nda Mayakovski, alay ederek, şöyle sesleniyordu burjuvaya:

Uyu, aldırmadan kanlı sahnelere
Ve dünyanın yangınla kuşatılmış olmasına
İneklerin memeleri dopdolu sütle
Ve tükenmez öküz eti nasıl olsa
Bir gün boynu da kesilse son öküzün
Son tahıl koparılıp alınsa da bir kayadan
Sen, alışkanlıklarının sadık kölesi
Konserve imal edersin yıldızlardan

Şiir tekstinin altında ressam Re-Mi'nin (A. Remizov) bir deseni vardı: Dudakları ve çenesi muazzam büyüklükte, fakat hemen hemen alınsız, derisi şişmanlıktan sölpümüş iğrenç bir insan suratı.

Şair, cephe gerisi "yurtseverleri"nin sefih yaşamını görüyordu. Kapitalist dünyanın karabasanları gittikçe daha açık seçik biçimler alıyordu.

O yıllarda Petrograd'da "*Sefil Köpek*" adında bir artistler meyhanesi vardı. Burada ressamlar, aktörler, şairler sahneye çıkıyor, yazınsal

tartışmalar yapılıyordu. Meyhaneye sadece yazarlar değil, başkenti tıka basa dolduran her türden işadamı da geliyordu. Askeri yükümlülükten yakayı sıyıran bu kişiler, kendilerini bununla birlikte anayurdun desteği ve aynı zamanda da sanat koruyucusu ve bilgiçi sayıyorlardı.

1915 yılı başında Petrograd'a gelen Mayakovski, "*Size!*" başlığını taşıyan ünlü şiirini işte burada okudu.

Alkışlar arasında çıktı şiirini okumaya, levent endamı, geniş omuzlarıyla. Ağzındaki papirosu[1] çiğneyerek kalktı, ve başladı:

Size, sefahat ardına sefahat yaşayanlar,
Bir banyosu ve temiz klozeti olanlar!

Salon kulak kesildi: Mayakovski her sözcüğü ölçüp biçercesine, sakin bir tavırla okuyordu:

Sizler, yeteneksiz kalabalık,
Nasıl da iyi tıkınırım diye düşünenler
Biliyor musunuz, şu anda belki
Bir bomba kopardı teğmen Petrov'un bacağını...

Küçük masalarda oturanlar -işadamları ve hanımları- taş kesildiler. Bir tavuk parçası takılı çatalı ya da içki şişesini ellerinde sallayarak sahneye doğru yürüyenler oldu. Hanımlar isterik çığlıklar atıyor, düşüp bayılıyorlardı.

Mayakovski yüzü solgun, fakat sakin, öylece duruyordu. Dalgaların kayaya çarpıp parçalanması gibi, gürültü çarpıp parçalanıyordu ona. sakince, sigarasını tüttürüyordu.

"*Sefil Köpek*" meyhanesinin sahibi, gecenin sona erdiğini bildirdi...

Mayakovski, çene çalarak ve avurtlarını şakırdatarak şiirden "haz duyan" burjuva restoran topluluğundan nefret ederdi.

O, sosyalist insanlığın şairi olmayı düşlüyordu. Fakat şimdilik "*Sefil Köpek*"te şiir okuyor, fütürist yıllıklarda şiir yayımlıyor, sesi ancak zevki çok incelmiş şiir severlere ulaşabiliyordu. Yapabileceği tek şey olarak, şiirlerde, seslendiği kişilerle alay etmek, nefret ve hoşgörüsünü

1. Ağıza alınan kısmı boş bir karton tüpten oluşan bir tür sigara. Ç.N.

açıkça ifade etmek kalıyordu. Şair bu kısır döngüden çıkış yolu arıyordu. "*Size!*" adlı şiir bir savaş ilânı cırıltısı taşıyordu.

Fütürizm konusunda gittikçe daha az sayıda makale yayımlıyor, kuramsal tartışmalar fazla ilgilendirmiyordu onu artık. Bir destan üzerine çalışmaktaydı. Daha savaş öncesinde başlamıştı bu çalışmaya. Dramatik destanı "*Vladimir Mayakovski*"den daha başka türlü oluşuyordu bu destan. Ötekinde, şairini toplumdaki yeri, rolü ve işlevi konusundaki düşünceleri şiirsel, imgesel bir görüntüye bürünmüştü. Burada ise gerçek, somut bir olaydan, daha geniş şiirsel genellemelere gidiyordu.

Yolculuklarından birinde, Odesa'da karşılaştığı bir kıza aşık olmuştu. Kız Mayakovski'yle seve seve birlikte oluyor, fakat "şairin biriyle" yazgısını birleştirmeyi düşünmek bile istemiyordu: İtibar sahibi, hali vakti yerinde bir koca adayı vardı.

Mayakovski'ye darbe olmuştu bu. Fakat acısını, onur kırıklığını dizelerle ifade etmek için yazmıyordu destanı. En derin köklere kadar inerek, birbirlerini seven insanların bu toplumda neden birlikte olmadıklarını, neden sanatın da, aşkın da parayla alınıp satıldığını anlamak istiyordu. Destan gittikçe genişliyordu; savaş başında onu artık yeni bir gözle görüyordu Mayakovski.

"*Savaş yarının devrimini görmeyi buyurdu*" diye yazmıştır sonradan. Ve destanın adı da, burada, bu sözlerden sonra, parantez içinde yazılıdır: "*Pantalonlu Bulut*". Bu yapıtı şair, yaratıcılığında devrimci temanın başlangıcı olarak gördüyordu.

Mayakovski, Petrograd'da çalışmaktaydı destanı üstünde. Dinleyicilerden biri Maksim Gorki oldu. Mayakovski'nin kendisi Gorki'yle görüşmek isteyerek onun Mustamyaka'daki yazlığına gitti. Bir yazar ve devrimciye, adı efsanevi bir şanla çevrili bir insana gidiyordu, şiirlerle.

Gorki'ye yeni destanından parçalar okudu. Uzun uzun okudu Aleksey Maksimoviç'e bakmaya korkarak. Başını kaldırdığında, Gorki'nin gözlerinde yaşlar olduğunu gördü.

Şimdi hemen hemen tüm zamanını Petrograd'da geçiriyor, sık sık görüşüyordu Gorki'yle. 1915 yılı yazını Kuokkal'da (şimdiki Repino) geçirerek destanı tamamladı.

Temmuz ayında Brik ailesiyle tanıştı. Mayakovski'yi ablası Lili Yuryevna Brik'in Jukovski sokağındaki dairesine, kız arkadaşı Elza (sonradan ünlü Fransız kadın yazarı, Mayakovski'nin şiirlerinin çevirmeni, Louis Aragon'un karısı ve omuzdaşı olacak olan Elsa Troilet) götürmüştü.

O gün yeni destanının okudu şair.

Destana önceden "***Onüçüncü Havari***" adını koymuştu. İncildeki oniki havariden farklı olarak destanın kahramanı hristiyanca boyun eğişi değil, isyanı vaaz ediyor, bu dünyanın güçlüklerine meydan okuyordu. Fakat bu başlık sansürün gözüne çarptığında, sordular:

- Ne o, küreğe mahkûm olmak mı istiyorsunuz?

Şiirin adını değiştirmek ve teksten bazı sayfalar çıkarmak zorunda kaldı. Kapağa "***Pantalonlu Bulut***" adını yerleştirdi ve şu espriyi yaptı:

- Bulut tüylü çıktı. Sansür uzun süre üfledi onu. Tam altı sayfa baştan aşağı noktalandı.

Acı bir espriydi bu. Destanı yayımlamak güçtü. Mayakovski'nin yeni dostu, edebiyatçı Osip Maksimoviç Brik yayımladı onu.

Mayakovski "***Pantalonlu Bulut***"u en karakteristik şiiri sayıyordu. Burjuva sanatına ve burjuva düzenine karşı çıkıyordu onunla. Aşkımız kahrolsun! Sanatınız kahrolsun! Düzeniniz kahrolsun! Dininiz Kahrolsun! diye haykırıyordu destanıyla.

O zamanki adıyla Nadejdin (şimdi Mayakovski adını taşıyor) sokağına taşındı. Daha sonra yeni dostlarıyla birlikte o da Moskova'ya yerleşti. Güzün, Lili Brik'e adadığı "***Omurga Flüt***" adlı destan yazdı. Bu destan, bir aşkın itirafıydı. Aşkı canlı bir insansal duygu olarak insanların düşmanlığının, "ensesi kalınlar"ın yararına girişilmiş kanlı kıyımın üstüne yükseltiyor, göğe de lanetler savuruyordu.

1915 yılı ekiminde Mayakovski askere çağrıldı. Askeri otomobil okulunda desinatör olarak Petrograd'da kaldı.

Gorki'nin yönettiği "***Parus***"[1] yayınevinde "***Böğürme Kadar Basit***" adlı şiir kitabını yayınladı. Gorki o sırada bir de, savaşa karşı, "***Letopis***" adında bir dergi yayımlıyor ve Mayakovski'nin "***Savaş ve Barış***" adlı destanını burada yayınlamak istiyordu. Fakat sansür izin vermedi. Destandan bir kaç parça yayınlamak ve derginin içindekiler

1. Yelkenli anlamına gelir. Lermontov'un ünlü şiirinin adı. Ç.N.

listesinde "*yazı kurulunun elinde olmayan nedenlerle tümünün yayınlanmadığını*" belirtmekle yetinilmek zorunda kalındı.

O sırada, tüm burjuva basım utkuya kadar savaşım sürdürülmesi çağrısında bulunmakta ve kahraman askerlerin başları üstünde uçan altı kanatlı melekleri terennüm etmekteyken, Mayakovski şöyle diyordu:

İstemiyordu hiç kimse
Anayurdun
Utkuya ulaşmasını.
Kanlı öğle yemeğin de kolunu yitirene
Onun ne gereği vardı?

Şair savaşa karşı mücadele ediyordu. Onun şiirlerinde savaş, serüvenlerle ve havai fişek âlemleriyle dolu eğlenceli gezintiye, çar ve burjuvaların keyfi için kazanılacak "renkli" utkuya benzemiyordu:

Beşinci gün
Kurşunlanmış tepesinde trenin
Kaçıyorlar kıvrımları aşarak.
Havası çürümüş vagonda
Kırk adama
Dört bacak.

Bu imgeleri şair, kanlı kıyımın iğrenç içyüzünü ifade etmek için buluyordu. Burada söz sadece betimlemiyor, sinirleri kamçılıyor, sarsalıyordu... Sıkıntıya düşürülmüş, aşağılanmış, ezilmiş insana karşı sıradan bir acıma değildi Mayakovski'nin duyduğu. O insanoğlunun gücüne, aklına ve iradesine, dünyayı yeniden kurma yeteneğine inanıyordu. Onu, yapıtları sık sık yayımlanan yazıncılardan her şeyden önce buydu ayıran.

1905 devriminin yenilgiye uğramasından sonra küçük burjuva aydın çevrelerinden pek çok kişi halka yüz çevirmişti. Bir dizi yazarın yaratıcılığında, acı, sevinçsizlik, umutsuzluk, sevilen ögeler olmuştu. Bunlar ölümü şiirselleştiriyorlar, korkaklığı, hainliği ve ihaneti terennüm ediyorlardı. Bir bölüğünde ise -genellikle fütüristlerdi

bunlar- akla ve toplumun devrimsel yeniden kuruluşuna inançsızlık, insanda hayvansalın övgüsüne dönüşmüştü. Şöyle yazıyordu D. Brlyuk:

Hepimiz genciz, genciz, genciz
Açlıktan gebermekteyiz:
Yolda ne çıkarsa karşımıza
Dolduracağız karnımıza!..

Hayır, böyle bir insan değildi Mayakovski'nin yücelttiği. İnsanoğlu şimdi "yer yuvarlağının güllc"sine prangalanmış, "yeryüzü ağılına" itile kakıla sokulmuş, beyni ve yüreği yasaların ve dinin zincirlerine vurulmuş, gözleri altın bir anahtarla kilitlenmiş dilinin içi iğrenç dedikodularla doldurulmuştu. Fakat şair, insanın belini doğrultacağı, bu tutsaklıktan kurtulacağı bir zamanın geleceğine inamyordu.

Mayakovski'nin kahramanı, "ellerinde dünyaların döndürme kayışlarını" tutan özgür ve gururlu insandır. Şair onu sabır ve boyun eğişten elçekmeye, savaşıma ve kendi yazgısının efendisi olmaya çağırır.

Mayakovski'nin şiirlerinde aşk ögeleri, öfke ögeleriyle bir aradadır. Beyazlaşıncaya kadar kızdırılmış havan toplarının "kentlerin ve köylerin borularında" kurbağalar gibi sıçradığı, toprağı kanla karışmış olduğu, su borularından da "aynı paslı ve koyu sıvının saçıldığı" bu dünyada insanın mutlu olması olanaksızdır. En korkunç olan şey - savaş- artık yaşama girmiş, günlük, alışılageldik bir şey olmuştur. Fakat şair -savaşı kutsayanların uluyuşları ve çığlıkları arasında- geleceği düşlemekteydi.

Ve bu geleceği Mayakovski, oldukça gerçek biçimde tasarımlıyordu. Daha "*Pantalonlu Bulut*" destanında "*dağları aşarak gelen zaman*"dan söz etmekteydi:

İnsanız büsbütün görmez olduğu yerde,
Açlık ordularının önünde,
Başında devrimlerin dikenli tacı
Gelecek bindokuzyüzonaltı yılı

Mayakovski biraz yanıldı, topu topu bir yıl.

1917 Şubat devrimi şairi Petrograd'da buldu.

Mayakovski'nin bulunduğu Askeri otomobil okulu şefini tutuklayıp, yeni oluşan burjuva iktidarının, Geçici Hükümet'in yerleştiği Mariinsk Sarayına götürdüler. Bu kafilede Mayakovski de vardı. Şair, yeni hükümet sarayının koridorlarında dolaşırken, ölümcül bir korku içinde, gözetim altında oturmakta olan, Rusya'nın bir zamanki efendilerinin, eski çar bakanlarının bulunduğu odaya da yolu düştü.

"*Yeni Satirikon*"un devrimden sonra çıkan ilk sayısında, "*Pantalonlu Bulut*"un[1] sansürce karalanmış olan devrimci satırlarını yayımladı. Devrim olaylarının kronolojik dökümü niteliğinde "*Devrim*" başlığını taşıyan şiirini yazdı. Şiirin son dizelerinde, dünyadaki kırımın yaklaşan sonundan söz ediyordu:

Kimin hıncıdır dünyayı ikiye bölen?
Kimdir dumanları yükselten mezbahaların kızıllığı üstünde?
Yoksa bir tek güneş
Yetmiyor mu herkese?
Ya da üstümüzdeki gök yeterince mavi değil mi?
Son toplardır gürüldeyen kanlı tartışmalarda.
Fabrikalar son süngüyü yontuyor.
Barutlarını dökmeye zorlayacağız herkesi
El bombaları top olacak çocuklara.

Fakat ilk sevinçlerin, ilk umutların hemen arkasından ayılma geldi. Geçici Hükümet ülkeyi emperyalist savaştan çekmek, emekçilere toprak, ekmek, barış vermek niyetinde değildi... Mayakovski bunu, barış yapılması ve iktidarın Sovyetlere verilmesini isteyen emekçilerin gösterisine Geçici Hükümet birliklerince ateş edildiği Temmuz günlerinde kesinlikle anladı. İzinc çıktı ve askeri okula bir daha dönmedi.

Kadrosunda yer aldığı "*Novaya Jizn*"[2] gazetesinde, siyasal bir yergi olan "*Kırmızı Şapka Masalı*"nı, "*Enternasyonal Fabl*"i ve "*Hesap Verin!*" adlı şiirini yayınladı. Bu şiirin son dizeleri, savaş

1. "Pantalonlu Bulut" 1914-1915 yıllarında yazılmıştır. Ç.N.
2. "Yeni Yaşam" demektir. Ç.N.

kışkırtıcılarına, halkın acıları üstünde servet yapanlara açık bir saldırıydı.

Kimin adına
Çiğniyor toprağı
Gıcırtılı ve kaba çizme?
Kimdir savaş alanlarının göğünün üstündeki:
Özgürlük mü?
Tanrı mı?
Ruble!
Ne zaman kalkacaksın tüm heybetinle ayağa
Sen
Onlara canını veren?
Ne zaman şu soruyu fırlatacaksın suratlarına:
Savaşıyoruz, neden?

Ekim olayları yaklaşıyordu. Savaşı, köylerde derebeylik kalıntılarını ve kapitalist sömürüyü sona erdirmek zorunda olan devrim güçleri olgunlaşıyordu. Dünya sanatındaki büyük dönüşüm de ilgiliydi bu gelişimle. Ve Mayakovski'nin yazgısında, daha önce bilinmeyen "şiir anakaraları"nın ilk bulucusu olmak vardı.

DEVRİMİN HARAKETE GEÇİRDİĞİ VE ESİNLEDİĞİ

Mayakovski Ekim devrimini hemen ve kayıtsız koşulsuz kabul etti. "***Kabul etmek mi, kabul etmemek mi? Benim için (ve Moskovalı öbür fütüristler için) böyle bir soru yoktu. Benim devrimimdi bu.***" diye yazmıştır sonradan.

Yeni dönemin daha ilk günlerinden, ilk saatinden başlayarak giriştiği tüm eylemi, onun özyaşamöyküsündeki bu satırları onaylamaktadır.

Mayakovski bekliyordu bu günü. Devrim öncesinde, ilk gençliğindeki siyasal deneyleri ve başkaldırıcı bir şair olarak çalışmaları, onu hazırlamıştı buna.

Böylece yeni bir dönem başladı şairin yaşamında. Güç bir dönemdi bu. çatışmalar dönemiydi. Mitingler birbirini izliyordu. Konuşmalar yazınsal üslup konusunda değildi artık. Devrimin yazgısıydı konuşmaların konusu. Geceleri alevler yükseliyordu kentten. Silah sesleri işitiliyordu.

Mayakovski bir süre sonra Moskova'ya gitti. Sanatsal yaşam özellikle burada canlanmaya başlıyor gibiydi. O sırada Moskova'da, şairlerin şiirlerini okuduğu, sanat üzerine tartışmalar yapıldığı pek çok edebiyat lokali açılmıştı. Sözgelimi, "***Pegasusun Anırı***" adlı kahvede, Sergey Yasenin ve kendilerini "***İmgeci***" (imajinist) diye adlandıran şairler sahneye çıkıyorlardı. "***Şairler Kahvesi***" ise fütüristlerindi. Mayakovski'de, akşamları burada toplanan her türlü insanın karşısında her gün sahneye çıkıyordu bu kahvede.

Brlyuk ve Kamenski ile birlikte "***Fütüristler Gazetesi***"nin ilk ve tek sayısını çıkardılar. İşçilere, yeni sanat konusunda bildirileri yer alıyordu gazetede. Gazeteyi, kentin sokaklarında duvarlara yapıştırıyorlardı.

Fakat Mayakovski çok geçmeden, yeniden devrim öncesindeki küçük grup tartışmalarına çekildiğini, fütürist arkadaşlarının yaratıcılıklarının devrimci halkın duyarlık ve isteklerinden çok uzak olduğunu açıkça anladı.

Yeniden Petrograd'a döndü. O sırada bu kentte, başında eski bir bolşevik, seçkin bir eleştirmen ve bilgin sanat kuramcısı Anatoli Vasilyeviç Lunaçarski'nin bulunduğu Halk Eğitim Komiserliği çalışmaya koyulmuştu.

Mayakovski, komiserliğin çalışmalarına etkin biçimde katıldı. "*Sol*"daki ressam ve eleştirmenlerin bir araya geldiği betimsel sanat bölümüne özellikle yakınlık duyuyordu. "*Komün Sanatı*" gazetesi yayınlamyordu burada.

Bu gazetenin sayfalarında sanatta tam bir kopuş ve yeniden kuruluş düşünceleri savunuluyor, oldukça fantastik ve kimi zaman gerçek durumla çok az ilişkisi bulunan sorular üstünde görüş yürütülüyor, devrimci sanatın yaratılmasına ilişkin düş ürünü tasarımlar ileri sürülüyordu. Mayakovski bu gazetede bir kaç tane bildiri-şiir yayınladı. Fakat canlı şiirsel çalışmanın, yeni sanat çevresinde koparılan fırtınalı kuramsal tartışmalardan çok daha önemli olduğunu biliyordu artık. "*Komün Sanatı*"nda yayınlanan "*Şair İşçidir*" başlıklı şiir şu dizelerle sonuçlanıyordu:

Haydi!
Laf fırtınalarından
ayıralım kendimizi
bir dalgakıranla.

İş başına!
Canlı ve yepyeni bir çalışmadır bu.
Ve ağızkalabalık söylevci takımı
Değirmene yollansın dosdoğru!
Unculuğa!
değirmen taşı döndürmeye laf suyuyla! [1]

1. Bu şiirin tümünün çevirisi için, bkz. "Kardeş Türküler", Ataol Behramoğlu.

Mayakovski burada, Lenin'in sözleriyle, saf proleter sanatı ve proleterya kültürü görünüşü altında doğaüstü ve ipe sapa gelmez bir şeyi sunan "*Proletkult*" kuramcılarını kastediyordu. Fakat aynı zamanda, soyut kuramlarıyla, "*Proletkultçular*"dan pek de uzağa gitmeyen fütüristlere de saldırıyordu bu dizelerle.

Olanağanüstü gerilim günleriydi bunlar. İzlenimler birbiri arkasına yığılıyor, dizelere, kıtalara, şiirlere çıkmak istiyorlardı. Miting konuşmacısının söylevi ve kulağa fısıldanan "çaştuşka"nın[1] ritmi, tüm bunlar yeni şiir saturnın gereçleri olabilirdi. Bunların tam ve bitmiş bir biçim içinde eriyerek gümbürdemeleri için sadece bir itiş gerekliydi. Ve işte o zaman, daha önce başlanmış fakat henüz tamamlanmamış dizeler hazır kıtalarda birleşerek doğdular. Kıtalar, marş gibi, atağa kalkan sıraların yürüyüşü gibi çınlıyordu. Mayakovski'nın en güçlü şiirlerinden biri, "*Sol Marş*" böyle doğdu:

Yürüyüş düzeni al!
Laf curcunası yeter.
Söylevciler sussun!
Söz
Sizin
Yoldaş mavzer.
Yetişir yaşadığımız
Adem ile Havva'dan kalan yasayla.
Yoralım legar beygirini tarihin,
Sol!
Sol!
Sol! [2]

Ve Mayakovski bu dizeleri, donup kalmışçasına sessiz salonda tayfalara okudu.

Özyaşam öyküsünde, devrim sonrası günleri anımsayarak şöyle yazıyordu: "*Çalışıyordum. Elime ne gelirse.*"

---

1. Rus halk şiirinin koşma biçimi. Ç.N.
2. Aslında ritmi yansıtabilmek için sonda yinelenen üç sözcüğün, yukardaki bir dizeyle uyak olması gerekir. Türkçede ise bunu sağlayabilmek çok güç. Ç.N.

Devasa bir çalışmaydı bu. Sinir ve iradenin çelik gibi olması gerekiyordu. Yaşamak ise güçtü. İnsanlar aç ve yalınayaktı. Ekmek, yakıt, giyit yoktu. Fakat tüm bunlar esas olanı unutturmuyordu. Esas olan ise devrimdi.

Bir keresinde, kitaplarından birini, boş bir basımevinde, arkadaşlarıyla birlikte dizip bastıklarını ve yükü kendi sırtlarına yüklenip gittiklerini sonradan anlatmıştır.

Şair kendini devrimle "harakete geçirilmiş ve esinlenmiş" sayıyordu. Devrimin askeri ve sıradan bir işçisiydi. Şiirler yazıyor, mitinglere çıkıyor, Halk Eğitim Komiserliğinin betimleyici sanatlar bölümü toplantılarına katılıyor, raporlar okuyor, yeni bir yayınevi örgütlüyor, sinema oyunculuğu yapıyor, reklam levhaları resimliyordu.

Mayakovski o yıllarda en yaygın ve en kolay anlaşılır olanın, sahne sanatı, tiyatro olduğunu görüyordu. Ve daha ekim olayları öncesinde tasarladığı devrimci tiyatro gösterileri üzerine çalışmaya koyuldu. Büyük bir oyun çıktı bundan. Adı, "***Misteriya-buff***"tu.

"***Misteriya***"[1] , orta çağlarda, büyük dinsel bayramlarda düzenlenen gösterilerdir. Büyük kentlerin alanlarında, İncil'deki çeşitli konulardan sahneler oynanırdı. "***Buff***"[2] -buffonada- ise, neşeli, parodik, yergisel gösteridir.

Mayakovski, misteriya ve buffonadayı tek bir temsilde birleştirmeye, tanığı olduğu ve katıldığı olaylar konusunda bir halk gösterisi, devrim üstüne görkemli ve neşeli bir oyun yaratmaya karar verdi. Olay kuzey kutbunda başlıyor, cehennem ve cennette sürüyor ve geleceğin toplumunda sona eriyordu. Şair, sömürücülerle acımasızca alay ediyordu.

Oyunun konusunun kısaca açıklandığı librettoda, şöyle demekteydi Mayakovski: "*Misteriya-buff', bu bizim, şiirle ve tiyatro olayıyla yoğunlaytırılmış büyük devrimimizdir. Misteriye, büyük devrim; buff ise onda güldürücü olandır.*

Mayakovski pek çok kez okudu bu oyunu. Aktörler önünde okuduğunda, bunlardan kimileri, şairin cennet ve cehennem

1. Fr Mystere Gr. Musterion Ç.N.
2. Fr Bouffe/bouffonerie. İt. Buffa/buffonata Ç.N.

konularındaki dinsel söylencelerle nasıl alay ettiğini işitince korkuyla istavroz çıkarıyorlardı.

İşçilere de okudu. Bu okumalardan birinde Halk Eğitim Komiseri A.V.Lunaçarski de vardı. Lunaçarski hoşlandı oyundan. Orada bulunanlardan biri, bu oyundan -yazık ki- halkın hemen hemen hiç bir şey anlamayacağını söylediğinde, halk eğitim komiserinin şoförü kesinlikle karşı çıktı bu görüşe:

- Oyun anlaşılmaktadır!

Fakat Aleksandrın Tiyatrosu oyuncularına çok alışmadık geldi oyun, onu oynamayı kabul etmediler. O sorada "***Aktörlere Çağrı***" yayımlanmıştı gazetede. İsteyen herkes çağrılıyordu. Oyunu rejisör V.E.Meyerhold, -şimdi Leningrad konservatuarı tiyatro salonu olan- Müzikal Dram Tiyatrosunda sahneye koydu. Mayakovski sadece yazar değil, aynı zamanda rejisör yardımcısı, oyuncu, ressam, aksesuvarcıydı da.

Sonunda "***Misteriya-buff***"un gösterileceğini bildiren afişler asıldı. Ekim Devriminin yıldönümünde oldu bu.

Kısa bir prologtan sonra seyirciler, yedi çift temizin (sömürücünün) tufandan (devrimden) nasıl kurtulduklarını gördüler. Yedi çift kirli (emekçi halk), insan mutluluğunun toprağına ulaşmak için bir gemi yapıyorlardı. Yolları, savaşım, devrim ve zorlu çabalardan geçerek sosyalizme ulaşan yoldu. Yolda, karşıt sınıfın cehennemsel entrikalarını alt etmek, küçük burjuva refahının cennetsel ayrıntılarından kaçınabilmek gerekiyordu.

Mayakovski'nin, burjuvaziyle de, çarlıkla da, papazların uydurmalarıyla da alay ettiği apaçık ortadaydı. Bilindiği gibi, halk masalı, cennet ve cehenneme ilişkin kilise söylenceleriyle her zaman alay etmiştir. Ruslar'da, Bolenıslar'da, Gürcüler'de, başka halklarda, böyle masallar vardır. Mayakovski "***Misteriya-buff***"u yazdığında kuşkusuz, bunlardan pek çoğunu anımsamıştı.

Mayakovski bu oyunu yazarken halk tiyatrosunun bazı yöntemlerinden de yararlanmıştı. Tüm oyun kahramanları sahneye çıkar çıkmaz kendilerini tanıtırlar ve kim olduklarını, ne yapmayı düşündüklerini açıklarlar seyirciye.

"***Misteriya-buff***"ta geçen pek çok söz, akıllarda kaldı ve deyimleşti

Devrim Mayakovski'yi halkın şairi yaptı. Onu kanatlandırdı ve çoşkun ve fokurtulu da olsa, yine de alanı sınırlı bir dağ ırmağından, bir okyanusa, büyük düşünceler ve büyük duyumlar okyanusuna götürdü.

"ROSTA"NIN GÜNLERİ VE GECELERİ

1919 yılının aç Moskova'sı. Karla kaplı, insansız sokaklar, kar yığınları, kopmuş tramvay telleri, pencerelerinden geçici demir sobaların (o zamanlar "burjuva" diye adlandırıyorlardı bunları) demir boruları sarkan ışılı evlere, üstlerinde kurşunların yol açtığı (yelpaze biçiminde çatlaklarla) boş mağaza vitrinleri. Ve ansızın, bu vitrinlerin kimi zaman birinde, kimi zaman ötekinde parlak pankartlar belirdi: Yalın, inceden inceye çizilmiş resimler, altlarında da kısa, uyaklı, alt yazılar, çağrılar, sloganlar... Hemen yanıbaşında, cephelerdeki son durumları bildiren telgraf haberleri.

Moskovalılar bu pankartlara alıştılar ve "***ROSTA Pencereleri***" (ROSTA – Rusya Telgraf Ajansı) diye adlandırdılar onları. Kâğıdın yetişmediği, basımevlerinin çalışmadığı o zorlu günlerde "***ROSTA Pencereleri***" gazete ve gülmece dergisi yerine geçtiler. Pankartların asılı olduğu vitrinlerin önü her zaman kalabalıkla dolu olurdu. Fakat pankartların çoğunu Mayakovski'nin yaptığını bilen çok az kişi vardı. Kendisi, üçbin kadar pankart resimlediğini söylemiştir; yazık ki bugün bunun yarısından azı elde bulunmaktadır.

Mayakovski o sırada Rusya Telgraf Ajansı'nın Sanat Bölümü'nde çalışıyor, aslında bu bölümün tüm işini yürütüyordu. Onunla birlikte pankartları resimleyen öbür ressamlar, Çeremnıh, Malyutin, Lavinski, Moor ve Nurenberg'di.

"***Durup dinlenmeden çalıştığımızı anımsıyorum, diye yazmaktadır Mayakovski. ROSTA'nın muazzam büyüklükte, ısıtılmayan, soğuktan çarpılmış (sonradan, dumanı göz kemiren bir burjuva kurulmuştu) işliğinde çalışıyorduk. Eve gidince de resim yapıyordum yine. Özel bir çabukluk gerektiren durumlarda ise, yatağın üstünde uyuyup kalmazsın, gerektiğince erken kalkar, sıçrayıp çalışmaya koyulursun***

hesabıyla, yatarken yastık yerine bir odun koyuyordum başımın altına."

"ROSTA Pencereleri" yeni bir şiirsel üslup ve yeni bir pankart üslubu yarattı: yalınlık, özlülük, hiç bir söz dolambaçlığı ve kıvırtmasının bulunmadığı en üst düzeyde bir kolay anlaşılırlık. Mayakovski, ajitasyon pankartlarında, çocukluğunoan beri bilip sevdiği, halk masalı, türkü ve koşma imgelerinden sürekli olarak yararlanıyordu. Atasözlerini alıyor, yeni biçimde yararlanıyordu onlardan. İşte, üzerine Rusya'nın muazzam çevre çizgilerinin ve beyaz orducu general Denikin'in küçük bir karikatürünün çizildiği bir tablo, altında şu yazı: *"Rus, domuzla dost değildir."* Mayakovski genelde, ikisini bir arada söyleyerek, ata sözlerini başka biçimlere sokmayı severdi.

*"ROSTA Pencereleri"*nde kimi zaman, çocuk şarkılarından da yararlanılıyordu. *"Kanaryacık-geyikçik, nerde kaldın?"* şarkısının sözlerini, devrim düşmanlarını alaya almak için şöyle değiştiriyordu:

Vrangel Vrangel, nerde kaldın?
Lloyd George'dan tank mı aldın?

Masallarda, halk oyunlarında, panayır temsillerinde kahramanlar kimi zaman şiirlerle konuşurlar. Bunlar bildiğimiz şiirlerden farklıdır. Sözgelimi kukla tiyatrosunda Petruşka çıkıp şöyle der:

Ben doktorum ve hekimim
Taş Köprü altında eczane işletirim.

Burada ne şiirsel ölçü, ne dizelerin uzunluğu kısalığı gözetilmiştir, fakat uyak vardır. Bu tür şiire, "rayoşnik"[1] denir. En karmaşık sözcükleri sokmak olanağı vardır ona. Bunun için Mayakovski, pankartlarında bu anlatım biçimini de uyguluyordu.

1 Rayoşnik ya da rayok, içinde hareketli resimler bulunan kutuya verilen addır. Panayırlarda ya da sokakta bu resimler, izleyiciye gösterilirken, gösterici esprili sözler söylerdi. Ç.N.

Yurt dışındaki beyaz orducu gazetelere göre
Litvanya'ya, Estonya'ya, Macaristan'a
Almanya'ya, Amerika'ya, İngiltere'ye
Polonya'ya ve Fransa'ya
Saldırıya hazırlanıyormuş RSFSR[1]
Pekâlâ
Devam edin yalana!
Böyle bir yalan uydurduysa beyaz orducular
Kendileri bir saldırı hazırlıyor demektir.
Arkadaş,
Silahını elinden bırakma!

Burada topu topu iki uyak var: "göre / RSFSR" ve "pekâlâ / yalana".[2] Fakat bu uyaklar, gazete haberi satırlarını bir düzene koymakta toplayıp birleştirmektedir...

Pankartları, ajitasyon şiirleriyle Mayakovski, çok sayıdaki düşmana karşı savaşıyordu. Churchil, beyaz orducu generaller, Amerikan tekelcileri, köy ağaları, çarlık düzeni geri getirmeyi düşleyen eski bankerler, papazlar ve her çeşit geveze, miskin, korkak, payına düşeni alıyordu.

"*ROSTA*"daki çalışması, yaşamının çok önemli, devrimci romantizm ve kahramanlıkla dolu bir dönemi olarak her zaman belleğinde kalmıştır Mayakovski'nin. Tümüyle yeni, daha önce bilinmeyen bir şiir alanına dokunmuş, ilk kez "erbaplar"a ve şiir meraklısı aydınlara değil, gerçekten yığınsal bir işçi okura seslenmişti. Şair sonraları çok sık anmıştır "*ROSTA Pencereleri*"ni. Kalan pankartları toplamış, "*Yirmibeş Yıllık Çalışma*" sergisinde bunları sergilemiş ve özel bir kitapta yayınlamıştır.

Fakat çok sonradır serginin açılması, kitabın yayımlanması. 1919-1920 yıllarında ise, sonuçlar derlemeye zamanı yoktu Mayakovski'nin. Çalışma beklemiyordu. Her sabah ilişikteki masanın üstü, telgraflarla, cephe haberleriyle, stenografi ile yazılmış metinlerle, mektuplarla,

1. Rus Sosyalist Federetif Sovyet Cumhuriyeti Ç.N.
2. Doğal olarak, aslında uyaklar farklıdır ve farklı yerlerdedir. Ayrıca, çeviride, sondaki "silaha" sözcüğü de, "pekâlâ yalana" sözcüklerinin ses uyumu içindedir. Ç.N.

parti ve hükümetin son aldığı kararların tekstleriyle dolup taşardı. Bu binbir çeşit gereç yığınından başta gelenleri, en önemli olanları seçip ayırmak gerekiyordu. Sonra bunları resimlemek, tekstler yazmak, elle ve resim kalıbı yoluyla çoğaltmak. Bir kaç saat sonra pankartlar kente asılmış olurdu. Ve hergünün işiydi bu. Mayakovski, ROSTA'nın bu günleri ve geceleri boyunca, pankartlara tekstler dışında hemen hemen hiç bir şey yazmadı. Sadece tek bir şiir yazdı. Şairin, kendi işi konusunda, sanatçının "işçi saflarındaki" yeri, devrim düşmanlarıyla genel savaşımdaki rolü üstüne düşüncelerinin yansıtıldığı bir şiirdir bu.

Çok uzun bir adı var bu şiirin: "***Yazlıktaki Vladimir Mayakovski'nin Başından Geçen Olağanüstü Olay***". Başlığın altında da, parantez içinde, bu olağanüstü olayın geçtiği yer, yazlığın adresi veriliyor: Puşkino, Akudova dağı, Rumyantsev yazlığı, Yaroslav demiryoluyla 27 verst.

Bu tam ve ayrıntılı yer belirtiminden sonra, güneşin Mayakovski'ye nasıl konuk geldiği anlatılıyor... Gerçekten, hiç de olağan bir olay değil bu. Şair çay içmeye çağırıyor güneşi.

Mayakovski Moskova yakınında bir yazlıkta oturuyor ve sabahları erkenden ROSTA'ya çalışmaya gidiyordu. İstasyona giderken güneşin nasıl doğduğunu görüyordu. Geç dönüyor, güneş batmak üzere oluyordu. O sırada, sanki hemen komşu tepelerin ardındaymışçasına özellikle büyük ve yakın görünüyordu. Bulutların arasında yürüyormuş gibiydi devinimleri.

Biz "güneş batıyor" deriz. Mayakovski bu sözcükleri yeniden anlamlandırdı ve şu deyiş çıktı ortaya: "bana çaya gelseydi".[1]

Fakat şairle güneşin hergünkü karşılaşmasıyla kalmıyordu iş. Mayakovski banliyö trenine biniyor, ROSTA'daki işliğe geliyor, çalışmaya başlıyor ve güneş yeniden görünüyordu burada. İşte bir pankartta uzayıp giden bir yol ve sonunda bir güneş, onun gerisinde de yapılar yükselmekte. Devrim ordusu askerlerine ayakkabı toplanmasıyla ilgili bir pankart bu. Altındaki yazı ise şöyle: "*Arkadaşlar! Çetindir yolu geleceğin. Dayanıklı pabuçları olmalı*

1 Rusça'da "zahodit", "zaytı" fiili. güneşin batması, dağın ardına çekilmesi anlamına geldiği gibi, uğramak, gelmek vb. anlamlara da gelir. Mayakovski bir sözcük oyunu yapıyor. Ç N.

öncülerin." Pankarttaki güneş, geleceğin simgesidir. Bu uzak, aydınlık ve güneşli geleceği yakınlaştırmak için, bugün, ordu için gereken şey ayakkabıdır.

"*Olağanüstü Olay*"daki güneş, ROSTA pankartında geleceği simgeleyen alegorik güneş değil. Yine de Mayakovski'nin, hergün çizdiği güneşi "yere indirmesi"nin bir nedeni var. Güneşle, onunla eşitlenmiş gibi konuşuyor, dost olmuşlardır, pek çok ortak yanları vardır. Nedir anlamı, şairin kendini güneşle bu karşılaştırmasının?

Simgeci şair Belmont'un, daha devrimden önce çıkardığı bir şiir kitabının adı "*Güneş Gibi Olalım*" dı. Ona göre güneş, gündelik işlerin ve kaygıların uzağında, onlara ilgisiz, sonsuz bir ışık kaynağıdır. Balmont'un kanısınca, şiir de işte böyle olmalıdır.

Önce güneş, Balmont'un güneşi gibi görünür Mayakovski'ye. Şair bağırır ona:

Asalak!
Zevkten dört köşesin bulutlarda,
Bizse, yaz kış demeden
Oturup pankartlar çizelim burda!

Fakat büsbütün başka olduğu anlaşılıyor güneşin. Hergün, işe gider gibi, göğe yükselmekte, aydınlatmakta, ısıtmakta, karanlığı, nemi ve soğuğu kovmaktadır. Şairin "ROSTA, canıma okudu" yakınmasına şöyle yanıt verir:

Tamam,
yakınma,
olduğu gibi gör her şeyi!
Ben de
kolay mı
aydınlatıyorum sanıyorsun ki?
- Denemesi bedava! -
yürümeye başladın,
yürürken aydınlatacaksın da!

Özgürlük konusunda güzel sözcükler değildir devrim. Sadece parlak utkularda bulunmaz. Aynı zamanda, sıradan, gündelik, göze çarpmayan, kimi kez hiç de hoş olmayan, ama gerekli bir çalışmadır o.

Mayakovski her konuda yazıyordu: kışlık odun hazırlanması, hurda demir toplanması, sokakların temiz tutulması, Volga bölgesindeki kıtlık, vb. Fakat en düzyazısal konulardaki şiirleri bile devrimin soluğunu, geleceğin kıvılcımını taşıyordu.

Mayakovski'nin edebiyata getirdiği yeni ve alışılmadık olan buydu.

Pankartlarda bulduğu yöntemleri ve imgeleri daha büyük bir yapıtta, devrim konulu bir destanda uygulamak isteyen Mayakovski, tüm bu zaman süresince, aralıklarla, bu destan üstünde çalışıyordu.

1920 yıllarından kalan şöyle bir afiş var:

Pazar, 12 Aralık, saat 3

150 000 000

1. İnsanların, hayvanların, gemilerin, fenerlerin vb. mitingi.

2. Tek bir vidada kent, tüm elektro-dinamo-mekanik

3. Wilson ve İvan.

4. Üç kişinin ikincisi.

5. Belki, Ekim Devrimi'nin yüzüncü yıldönümü.
Belki, sadece şaşkınlık verici bir ruhsal durum.

Okuyacak olan

VLADİMİR MAYAKOVSKİ

Tuhaf bir afişti bu. İnsanları ve gemilerin mitingi, tek bir vidadaki kent ve Ekim Devrimi'nin yüzüncü yıldönümü konusunda yazanın kim olduğu belli değildi.

İnsanlar afişe bakıyor, omuzlarını silkiyor ve Mayakovski'nin şiir okuyacağı Politeknik Müzesine gidiyorlardı.

Her halkın epik bir yaratıcılığı vardır. Rus "bılina"larını, İskandinav "saga"larını, Karelya "Kalevala"sını herkes bilir. Fakat şiirleri kuşaktan kuşağa geçen halk türkücüleri ve ozanlarının adlarını kimse bilmez. Mayakovski, devrimin destanını yaratmayı, halkın utkularını anlatmayı, tıpkı halkın kendisi bir destan düzenlemişçesine başarabilmeyi düşlüyordu. Devrim Rusya'sı, tüm dünyaya özgürlük getiren masal kahramanı İvan imgesinde cisimlenmişti. İvan'ın baş düşmanı, Amerika Başkanı Wilson'dı.

Mayakovski'nin büyük bir coşkuyla, çok güzel okuduğu destanın, yine Mayakovski'ye göre, sadece dinleyici ya da okur olmayan, devrim destanının gerçek yaratıcıları olan tüm bu kişileri coşkulandırmaması olanaksızdı.

Yazarın adı belirtilmemişti. Fakat kuşkusuz, destanı kimin yazdığını herkes anlamıştı. Böyle kahramanca imgeleri yaratan, bir anda tüm dünyayı kucaklayan kişi ancak Mayakovski olabilirdi.

"*150 000 000*"nun Mayakovski'nin ilk destanlarından ayrımı budur. Onlarda şair mutlaka başlıca ve merkezdeki kahraman olurdu. Burada ise tek bir insanın lirik duygularının anlatımına yer yoktur, burada şair halk adına konuşmak istemektedir.

Eğer Mayakovski "*150 000 000*"da, sonraki destanlarındaki yalınlık ve açıklığa henüz ulaşmamış ise, bunun nedeni, onu daha iç savaş yıllarında düşünmeye başlamış olması, destanın tamamlandığı 1920 yılı sonunda ise ülkede ve ülke dışında pek çok şeyin değişmiş oluşudur. İç savaş sona ermiş, yeni toplumsal düzenin kuruluşu için çalışma başlamıştır. Şimdi sorun, yıkılmış olan ekonomiyi yenilemek için güç toplanmasıdır. Temaları çoğunlukla geçmiş yıllara ilişkin olan bu destanın, pankartsal biçimi de ona ister istemez bir sınır getiriyordu.

YAŞAMIN IVIR ZIVIRINDA

Mayakovski yürüyerek dolaşıyordu Moskova'da. Karşılaştıklarını *inceleyerek, acele etmeden* dolaşıyordu.

Prova az önce bitmişti. Meyerhold'la birlikte "***Misteriya-Buff***"u sahneye koyuyorlardı - Halk eğitim Komiserliği'nin Tiyatro Bölümü'nü yöneten - Meyerhold'un, sahne sanatında gerçek bir devrim olan muazzam tasarımları vardı. Meyerhold'un kendisi "Tiyatroda Ekim Devrimi" diyordu buna.

Çok çalışmak gerekiyordu. Şair oyunu nerdeyse tümüyle yeni baştan yazdı. Hergün, beklenmedik bir başka şey getiriyordu. İç savaş bitmiş, çeşitli ülkelerle diplomatik ilişkilerin kurulmasına başlanmış ve "***Misteriya-Buff***" kişileri arasına Diplomat da girmişti.

Mayakovski yeni bir sahne daha ekledi oyuna: İşçilerin yıkımla savaşmaları. - O yılların ajitasyon tiyatrosunda olduğu gibi - Yıkım, çirkin, bir deri bir kemik bir kocakarı olarak betimleniyordu.

Gündemde, tüm ülkenin elektriğe kavuşması tasarımı da vardı. İşte cennet sahnesinde işçiler, tanrı Savaot'tan bunun için gerekli olan yıldırımları alıyorlar.

Provalar sırasında da, hareket halindeki ülkede hergün olup bitenlerle de ilgili olarak, oyun tekstine yeni replikler, komik sahnecikler giriyordu. Sendikalar konusunda tartışma, sabotaj ve spekülasyonla savaşım, yeni ekonomi politika girişimleri, tüm bunlar, şu ya da bu biçimde. "***Misteriya-Buff***"un varyantında yansımalarını buluyordu.

1 Mayıs 1921'de "***Misteriya-Buff***" açılışının yapılması gerekiyordu. Cebinde de, yazar adı koymadan yayınladığı "***150 000 000***" destanının nüshaları vardı.

Fakat, en önemli olan şeyden, çalışmadan alıkoyan bir takım tatsızlıklar da eksik değildi. "*Misteriya-Buff*" gerçekten ilk sovyet oyunu, ilk devrimci oyundu, yine de onu savunmak, yararını kanıtlamak gerekiyordu. Zaman zaman işçilerin anlayamayacağını ileri sürerek onun provadan kaldırılmasını isteyen birileri çıkabiliyordu.

... Mayakovski yürüyerek dolaşıyordu Moskova'da. Geniş omuzları, kalabalığın üstüne yükselen uzun boyuyla.

Lubyana alanında sigara satıcısı oğlan çocukları, şairin kulağını sağır edercesine bağırıyorlardı. Her biri, kendi malını överek, satıcıyı ötekilerin elinden kapmaya çalışarak.

- *Marsel sigaraları! Uçurur adamı!*[1]

- *İra, İra, İra...*

- *Lapşina kibritleri, güneşi, ayı aratmaz alevi.*

Ve birdenbire, tüm gürültücü topluluk, yel üfürmüşcesine yok olmuştur alandan: Sigara satıcıları, deri ceketli, kızıl ordu kasketli adamı görmüşlerdir. Çekacı.[2] düşüncelere dalmış, yorgun argın yürümektedir. Sigara satıcılarının birdenbire kaçışmalarına çok şaşırmıştır belki. Çocuklara göre ise, onun biricik düşüncesi, bu yasal olmayan ticarete engel olmaktır. Kurtuluşu kaçmakta bulup, Nikol kapılarındaki manastıra doluşmuşlardır. Sessiz, bakımsız manastırdakiler şaşırmışlardır: *Ansızın nereden çıktı bu kadar duacı?*

Mayakovaki bu sokak olayını unutmadı. Bir kaç gün sonra bir şiir yazdı ve adını "***Keşmekeş***" koydu. Bu şiir, Lubyana alanındaki sıradan sokak olayının resimlendiği bir taslak, bir eskizdi. Bununla birlikte, yaşamın, devrimci yeniden kuruluşun karmaşıklığı konusunda, şairin düşünceleriydi de.

İçişleri Komiserliği binasının önünde çocuklar kaçak sigara satıyorlar. Aynı yerde, yüz yıl önceki gibi, bir manastırın lambaları tütüyor. Devrim kahramanlarının, iç savaş muhariplerinin yanısıra, kafaları kendi küçük işleriyle meşgul küçük sıradan kişiler, küçük burjuvalar yürüyor sokaklarda. Devrim henüz başlamıştı. Parti, yeni bir ekonomi politika izlemekteydi ve "***NEP***"[3] diye alışılmadık bir sözcük

1. Marsel, gahya yetkeni demektir. Ç.N.

2. 1919-1921 yıllarında, karşı devrimcilik, sabotaj ve spekülasyonla savaşım için kurulan ve kısaca "Çeka" diye anılan devlet örgütünde çalışan kişi. Ç.N.

3. Yeni Ekonomi Politika (Novaya Ekonomiçeskaya Politika)nın başharfleri. Ç.N.

girmişti dile. Eski, yeniyle yan yana yaşamaktaydı; onu çöp gibi süpürüp atmak, bir vuruşta yok etmek olanaksızdı. Yaşamı yeniden kurmak, insanları yeniden oluşturmak gerekiyordu. Her bir insan ve her bir yürek için yıllar ve direşken bir savaşım gerekliydi. Bu savaşımda sanatın kendi yeri, kendi ödevleri vardı.

"*Nep*"e geçiş, devrimde gözüpek, kararlı ve kesin bir dönemeçti. Fakat bu keskin virajda, herkes düşmeden durmayı, dengeyi korumayı başaramadı. Bazı şairlere, küçük burjuvazinin kör güçleri önünde devrim geriliyor, konumlarını yitiriyor gibi geldi. Bunlar eski savaşkan yıllara yazıklanıyor, şiire gıda olamayacağım düşündükleri bu durgunluktan, hepsi birbirine benzeyen çalışma günlerinden yakınıyorlardı.

Mayakovski bu gibi duyarlıklardan uzaktı. ROSTA'da çalışırken, en sıradan, şiirle en az ilgisi varmış gibi görülen şeylerde de devrimin, sosyalist oluşumların nabzını duyumsamayı öğrenmişti.

"*ROSTA Pencereleri*" çıkmıyordu artık, fakat şair 1922 yılına kadar "*Glavpolitprosvet*"[1] için pankartlar yapmayı sürdürdü. Tarım vergisi, yeni tarife hadleri, açlık ve iş kaçakçılığıyla savaş, kooperatifler ve ticaretin geliştirilmesi konularında, ve bunlardan başka da reklam şiirleri yazıyordu. Moskova, Mayakovski'nin, özel girişime karşı devletin ürünlerini savunan pankartlarıyla donamıyordu. Moskovalılar onun espirili beyitlerini şekerlerin kâğıdında, çay kutularında, sigara paketlerinde buluyorlar, onun yazdığı satırları bildirilerde okuyorlardı.

Mayakovski reklam alanındaki çalışmasını, sosyalist ticaretin gelişmesinde önemli bir siyasal silah, sosyalizmin mi, yoksa geçici olarak canlanan kapitalizmin mi öbürünü altedeceği sorununun çözümünde bir karar olarak görüyordu. Soyut bir romantizme yönelerek her şeyi muazzam, kozmik boyutlarda betimleyen şairlerle alay ediyordu. Şimdi en ufak bir şeyin, devletin ürettiği en küçük bir mal için yazılan bir kaç dizelik bir reklam şiirinin bile, en güzl "genel sözlerden" daha önemli olduğunu biliyordu.

Bununla birlikte sanat alanının da kendi karmaşık sorunları ve güçlükleri vardı ve şair bunların çözümüyle uğraşıyordu. Pek çok

1 Siyasal eğitimle ilgili bir kuruluş Ç.N.

yazınsal akım, yöneliş, okul ve küme, bildirileriyle ve programlarıyla çıkış yapıyorlardı. Mayakovski edebiyat akşamlarında tartışmalara katılıyor, konuşmalar yapıyor, tartışıyordu.

Fakat sanat alanında da, ülkenin tüm yaşamında olduğu gibi, geçiş döneminin çelişkileri ve karmaşıklıklarına karşın, yeni ve devrimci olanın utku kazandığı açıktı. Mayakovski bunu bir yurt dışı yolculuğunda özellikle açık biçimde hissetti.

Mayakovski'nin ilk yurtdışı yolculuğu, 1922 yılında, o sırada bir burjuva yönetiminin iktidarda olduğu Letonya'nın başkenti Riga'yadır.

Kente girer girmez arkasına hafiyeler takıldı. 4773 no.lu özel dosyada, hafiyelerin "Sovyet Rusya temsilciliği çalışanları"yla ilgili olarak gözlemleri kayıtlıdır.

Hafiyeler adım adım izliyorlardı Mayakovski'yi. Amirliğe bildirdikleri dosyada yazılıdır: "***Yayınevine uğradı... sokakta kötü giyimli biriyle konuştu... halka açık bir şiir okuma akşamı düzenlemek istedi.***"

Mayakovski'nin şiir akşamı yasaklandı, kısa bir süre önce yayınlanmış olan özyaşamsal destanı "***Seviyorum***" toplatılırıldı. Mayakovski, polislerin ifadesince, "halkın bir bölümünü öteki bölümü üstüne kışkırtmakla" suçlanıyordu.

Polisler Mayakovski'nin halkla karşılaşmasına izin vermediler, fakat (ilerici şairlerce çevrilen) şiirlerinin yayımlanmasına engel olunamadı.

Mayakovski, yurtdışı konusunda ilk şiirini bunun üzerine yazdı:"***Demokratik bir cumhuriyet nasıl çalışır? Deneysel şiir. Coşkuyla eleştirel.***" Şair burda, lirik şiirlerinin yasklandığı ve konuşma yapmasına izin verilmeyen bu ülkedeki sözde özgürlüklerle alay etmektedir.

Aynı yılın sonunda Berlin'e ve Paris'e gitti. Fransa'da her şeyden önce resimdi ilgisini çeken. Galerileri ve sergileri geziyor, ressam atölyelerine uğruyor, tiyatrolara gidiyor, yazar ve bestecilerle tanışıyordu. Hepsini yedi gün gibi kısa bir süreye sığdırmak zorundaydı. Avrupa sanatında son yıllarda ne gibi yenilikler olduğunu anlamak istiyordu.

Bu kısa süre içinde, Fransız sanatçılarının arayışlarının sınırlılığını; çeşitli okul ve yönelişlerin, günün modası çığırtkan kümelerin yüzeyde

fırtınalı kavgalarının devrim öncesi Rusya'yı anımsattığını gördü. Sanatın devrimle kaynaşmasını yaşamış olan birine, Fransız sanatçılarının arayışlarının eski moda ve gereksiz görünmesi doğaldı.

Mayakovski, henüz doğmuş olan Sovyet sanatının, dünya sanatsal yaşamında öncü bir işlevi olduğunu açıkça görüyordu. Fakat yine de ilk adımlarını atmaktaydı bu sanat. Yeni koşullar, devrim ve iç savaş yıllarının ürünü yöntemlerle çözümlenmesi olanaksız ödevler koymaktaydı Sovyet sanatının önüne.

Daha 1921 yılında büyük bir destan üzerinde çalışmaya başlamıştı. "***Beşinci Enternasyonal***"di destanın adı. Bu destanda, geleceğin insanını, onun kişisel ve toplumsal ilişkilerini; nasıl dost olacağını, nasıl sevdalanacağını, yaşamını, günlük işlerini ve sanatını göstermek istiyordu. XXI. yüzyılda geçiyordu olay, bilimsel-fantastik türe yatkındı yapıt.

Mayakovski, devrimde insanın ruhsal yapısının, görüşlerinin ve duygularının nasıl değiştiğini göstermek istiyordu. Fakat destanda bu canlı, gerçek insan yoktu tam olarak. Başarıya ulaşamayan çalışmayı bıraktı. Fakat, destanın ana konusu; yeni insanın biçimlenmesi, görüşleri, duygusal düzeni, onun için başlıca sorun olarak kaldı. Bu sorun, sanatın en önemli sorunu olmuştu şimdi. Şair, yaşamın giderek yoluna girdiği bu dönemde, bir yerlerdeki çatlaklardan eski yaşamın, küçük burjuvanın çıktığını görüyordu. Bu küçük burjuva, devrim sonrası yaşamı kendine göre düzenlemek, buraya kendi alışkanlıklarını, kendi zevklerini taşımak istiyordu.

Tarihin en büyük devrimi gerçekleşmişti. Yani, daha önce görülmemiş bir toplumsal düzen doğmuştu. Fakat insanlar henüz pek çok bakımdan eskisi gibiydiler.

İşte, kendini toplumsal inancına adamış, iç savaşın tüm cephelerinden yüreklilikle geçmiş genç bir insan, ümitsiz bir aşk yüzünden canına kıymakta. Ve işte, pürüzsüz bir savaşçı, güvenilir bir yoldaş, evin günlük yaşamında, en berbat bir küçük burjuvadan farksız.

İnsan yüreği. O da bir devrim geçirmekteydi. Orada da eski olan her şeyle, uzun kölelik ve baskı yıllarının yerleştirdiği kalıntılarla savaşa girmek gerekiyordu. Bu savaşta süngü ya da el bombasının yardımı olamazdı. Burada ilk yer, şiirsel sözündü.

"*Seviyorum*" ve "*Bunun Hakkında*" destanlarında şair, yeni insan için savaşım temasını işliyor yeniden, fakat çözüm başka türlüdür artık. "*Beşinci Enternasyonel*"de, uzak geleceğe bakarken, zaman ve uzayın ötesini görebilmek için düşünceden ve şiirsel imgelemin gücünden yardım alan bir gözlemciydi sadece. Yeni destanı "*Bunun Hakkında*"da, destanın kahramanı kendisidir. Yeniden lirik türe dönmektedir. Düşünceleri, duyguları, yaşantıları yansıtmaktadır destanın satırlarında. Eskinin yeniyle kavgası bizzat kendi kişiliğindedir. Baş düşman, gündelik yaşamdır. Şair, ikna ediyor, çağırıyor. Fakat boşuna! Küçük burjuva zihniyetinin duvarını delmek çok güç.

Destanın son bölümü, geleceğe sesleniştir. Şair, insanlar arasındaki ilişkileri çıkar ya da ailesel bencilliğin değil, yüce bir sosyalist arkadaşlık duygusunun yöneteceği bir zamanın geleceğine ve o zaman "*Arkadaş!*" sözünün tüm dünyada her insandan yanıt bulacağına inanmaktadır.

Aşk ve yeni günlük yaşam konusundaki destan böyleydi. Fakat destanda devrimci güçlerin ve eski dünyanın gerçek boyutları ve canlı ilişkileri bozulmuş; eski aşılmaz bir güce dönüştürülmüştür.

Şair, onunla trajik savaşımı tek başına üstlenmiştir. Geleceğin insanı sorunu çözülmemiştir henüz, bu sorun yeni konulmaktadır şair tarafından.

ŞİİRİN YOLU GELECEKTİR

1921 yılında Lenin, "***Politprosvet***" çalışanları önünde bir konuşma yaptı. Konuşmanın konusu, kırtasiyecilik, büroklatlık ve rüşvetçilikti. Lenin, geçmişin bu iğrenç kalıntılarıyla savaşa çağırıyordu herkesi.

O sırada "***Politprosvet***"te çalışan Mayakovski bu toplantıda yoktu. Fakat kuşkusuz, memurların kırtasiyecilik, büroklatlık ve rüşvetçiliğine karşı açılan savaşımdan haberi vardı.

Bürokratları hedef alan, "***Durmadan Toplananlar***" adlı yergi şiiri, sıradan bir yurttaşın, bürokrasi kırtasiyeciliğinin kısır döngüsüne düşmüş bir emekçinin görüş açısından yazılmıştır:

Yüz basamak tırmanırsın.
Canın çıkar.
Yine aynı şey:
"Bir saat sonra geleceksiniz,
Toplantıdalar."

Ve sonunda, durmadan toplanan memurlar, aynı anda iki toplantıda bulunabilmek için ortadan ikiye bölünürler...

"***Durmadan Toplananlar***", 5 Mart 1922 tarihinde "***İzvestiya***" gazetesinde yayımlanmıştı. Ertesi gün Lenin, maden işçilerinin kongresinde bir konuşma yaptı. konuşmasında, barış ekonomisine geçiş döneminde çalışma biçimini değiştirmek, gereksiz tartışmaları ve en basit sorunlar için miting yapmayı artık bırakmak, yalın ve becerikli olmak gerekliliğini anlattı. Aynı konuşmada, Mayakovski'nin şiirinden de söz ederek hakkında şunları söyledi:

"*Şiirinde toplantıları tuzla buz edercesine yere çalıyor ve toplantı yapan komünistlerle alay ediyor. Şiirin değeri nedir, bilmem, fakat*

siyasal bakımdan söylediğimin kesinlikle doğru olduğundan en ufak kuşkum yok. Bizler, gerçekten de, durmadan toplanan, komisyonlar kuran, planlar yapan ve aynı şeyleri bıkıp usanmadan tekrarlayan insanlar durumundayız ve bu durumun çok aptalca olduğunu söylemek gerek."[1]

Mayakovski'nin yergi şiiri Lenin'in hoşuna gitmişti. Lunaçarski'ye söz etmişti bu şiirden. Lunaçarski anılarında "*Durmadan Toplananlar* Lenin'i çok güldürmüştü" diye yazıyor. "*Hatta bazı dizeleri ezbere tekrarlamıştı.*"[2]

Şair, yaşama belirgin olgulara, sıradan Sovyet yurttaşının gözleriyle bakmakta ve dizelerinde çağdaş insanın son derece somut ve gerçek imgesi çizilmektedir. Şiirin kahramanı, adına tüm öykünün anlatıldığı kişi, zavallı ya da aşağılanmış bir kimse değildir, ev sahibi gibi girmektedir resmi daireye. Gerçi,

"***Huzura kabul buyurmazlar mı acaba?***
Yola çıkalı çok oldu da."

diye dilekte bulunmaktadır ama, bu sözlerdeki ironi duyumsanmaktadır. Sanki bir boyun eğmişlik maskesi takarak bile bile eski moda bir dille konuşarak, huzuruna çıkamadığı yüksek orun sahibinin hoşuna gitmeye çalışmaktadır. Aslında ise, artık boylesine ürkek ve sabırlı değildir bu insan:

Dinden imandan çıkarak
Dalıyorum
Toplantı odasına
Yol boyunca lanetler savurarak...

Ve şu dizelerle sonuçlanıyor:

---

1. V. İ. Lenin, Tüm Yapıtları, 45. Cilt, 13. Sayfa. (Özgün metindeki not.) Ç. N.
2. *Lenin'in daha önce özel bir söyleşide, Mayakovski'yle ilgili bir soruya verdiği yanıtta, yeni şairlerden pek de zevk almadığını, kendi hesabına Puşkin'i anlara yeğlediğini söylediği anlatılır. (Ç. N.)*

Uyu uyuyabilirsen
Sabaha kadar öfkeden.
Ve bir hayalle
Karşılıyorum yeni günü:
Ne olur
Bir toplantı daha
Yapılabilse
Kazımak için tüm toplantıların kökünü!

Bu sözlerde fantastik ve gerçekleştirilemez düşler değil, kırtasiyeciliğin kökünün kazınacağına, çünkü bunun emekçilerin çıkarıyla çeliştiğine inanç var. Mayakovski'nin bu şiirinde, kendini ülkenin efendisi olarak duyumsayan, geçmişin kalıntılarına karşı acımasız, ülkesinin toplumsal düzenine inanan bir yurttaş tipi çiziliyor. Bu artık, geleceğin soyut ve yapay insanı değil, somut ve çağdaş insandır. "***Durmadan Toplananlar***" şiirindeki büyük sanatsal buluş budur ve sosyalist gerçekliğe giden yoldur bu.

O sırada yazınsal tartışmaların odağında yeni sanat, devrimin sanatı sorunu vardı. Devrimci proletaryanın sanatı nasıl olmalıdır? Bu sanatı kim yaratacak; proletaryaya yakın sanatçı aydınlar mı ya da sadece işçi ortamından çıkan yazarlar mı?

1920'li yılların başlarında yeni sanat konusundaki soruya çeşitli biçimlerde yanıt veren, yeni sanata giden yolu her biri kendince arayan yazar kümecikleri oluşmuştu.

Proleter yazarlar örgütü "***Kuznitsa***"[1] bunalım içindeydi.

Bu kümenin yahlış konumu, gerçekçi eğilimlerden kopukluğu, devrimi betimleyişteki soyut amacı açıktı. Bu hatalar, yeni ekonomi politika evresinde özel bir açıklıkla ortaya çıkmıştı.

Çoğunluğu iç savaş, parti ve gençlik örgütlerindeki çalışmanın çetin okulundan geçen genç proleter yazarlar "***Oktyabr***"[2] ve "***Molodya gvardiya***"[3] kümelerini kurdular. Bu kümelerde D.Furmanov[4] ile

1. ***Demirhane demektir. (Ç.N.)***
2. Ekim demektir. Ç.N.
3. Genç muhafız demektir. Fadayev'in ünlü romanının adıdır. Ç.N.
4. "Çapayev" romanın yazarı. Ç.N.

A.Bezımenski, M.Jarov, İ.Utkin, M.Svetlov[1] gibi gençlik örgütü şairleri girdiler. Bunlar, "*Kuznitsa*"nın soğuk ve soyut şiirine karşı savaşım veriyor, edebiyatta somut insanın günlük yaşamdaki, sıradan işlerdeki kahramanlığını açımlaması gerektiğini savunuyorlardı.

A.Bezımenski, "*Kuznitsa*" şairlerine "*Mesaj*"ında şöyle yazıyordu:

Yeter artık gökyüzü ve peygamberce bilgelik!
Basit çivilerden daha çok söz edin.
Gökyüzünü, gereksiz şeyleri fırlatıp atın!
Bize toprağı ve canlı insanları verin!

1923 yılında Lenin'in önerisiyle "*Krasnaya Nov*"[2] adlı bir dergi yayınlandı. Derginin amacı, devrimi benimseyen yetenekli yazarları çevresinde toplamaktı. Burada M.Gorki, S.Yesenin, V.İvanov, N.Tihonov, M.Prişvin ve daha pek çok başkalarının yapıtları yayınlandı. Mayakovski'nin yapıtları da yayımlanıyordu bu dergide. Fakat bu derginin sanat kuramcıları da, yaratıcılık sürecinde bilinçaltının ve sezgisel olanın başlıca önemi taşıdığına inanan, siyasal bağlanma ve dünya görüşünün önemini yeterince kavramamış kişilerdi.

"*Proletkult*" kuramının kalıntıları iyice silinmemişti. Bu kuramlar o sırada çok etkinlikte bulunan ve çıkardıkları derginin adıyla, "*Görev Başına*"cılar diye adlandırılan küme ile yeniden ortaya çıkmıştı. "*Görev Başınacılar*" sanat konusunda kabalaştırıcı görüşleri izliyorlar, proletarya edebiyatını yapay olarak, laboratuar yoluyla yaratmak istiyorlardı. Sanatçının, yaşamın izlenimlerinden şiirsel imgelere gittiği yolların çeşitliliğini, yaratıcı sürecin tüm karmaşıklığını göz önüne almıyor, usta yazarlara tepeden bir bakışla ders veriyor; onları ya - iyi bir olasılıkla - proleterya edebiyatının "yol arkadaşı"[3] ya da düpedüz düşman diye adlandırıyorlardı. Kendileri hiç bir şey yaratmayan "*Görev başınacılar*"ın, buna karşılık edebiyata çok zararları dokundu. "*Molodaya gvardiya*" ve "*Oktyabr*" kümelerine katılan yazarlar üzerinde etkili olarak, onları doğru yaratıcı konumlardan saptırdılar.

1. Bu şairlerden bazılarının şiirleri için bkz. "Ülke Ülke Dünya Şiiri" Ç.N.
2. Kırmızı toprak demektir. Ç.N.
3. Derginin adı "Na Postu", çıkaranlar "Napostovsiy". Ç.N.

Sonunda, "*Molodaya gvardiya*", "*Oktyabr*" ve bazı başka kümeler MAPP (Proleter Yazarlar Moskova Birliği) nda - sonradan RAPP'a, Proleter Yazarlar Rusya Birliğine dönüşmüştür - birleştiklerinde, bu hatalar daha güç kazanarak belli oldu. Gerçi bu birlik, proleter yazarları bir araya getirmişti, fakat yaratıcılık konusunda sığ anlayış RAPP kuramcılarının her çıkışında kendini gösteriyordu. Bu kümedeki yazarların en önemli yapıtlarının Rapp amaçlarına aykırı olarak yaratılmış olmaları ortak özellikleridir.

Bu çetin edebiyat ortamında Mayakovski bir dergi çıkarmaya karar verdi. 1923 yılı ocağında, Parti Merkez Komitesinden, bir edebiyat dergisi çıkarmak için kendisine izin verilmesini istedi. İzin verildi. Bergi, "*Sol Cephe*" (Leviy Front) anlamında, "*Lef*" adını taşımaktaydı. Mayakovski'de "*Cephe*"de, burjuva sanatına karşı, devrime yakınlık duyan yazarları toplamak istiyordu. Her cephede olduğu gibi, ortak düşmanla savaşımda her türden silahın birleşmesi gerekliydi burada. Sol sanat cephesi, şairin kanısınca, sanatta yeni ve devrimci içeriği, yaratıcılığın devrimci yöntemlerini arayan yazarları birleştirmek zorundaydı.

"*Lef*" çıkmaya başladı. İki yılda yedi sayı yayınladı. Sayfalarında N. Asayev, V. Kamenski, S. Tretyakov, İ. Babel'in pek çok yapıtı yer aldı. Sayılardan biri tümüyle, Lenin'in yapıtlarının dili sorunlarına ayrılmıştı. "*Lef*" eskiz, belgesel sinema ve fotoğrafın sanatsal türler olarak propogandasında önemli işlev gördü.

Yine de Mayakovski'nin tasarımları gerçekleşmedi. Kapılarını fütüristçilerin mirasçılarına ve her türden sahte yenilikçilere fazlasıyla açmıştı. Dergi, bir cephe karargahına pek az benziyordu. Yazı kurulunda hemen görüş ayrılıkları başlamıştı. Mayakovski'ye, sanatın yok olduğuna ilişkin skolastik kuramı kabul ettirmek ve bunu derginin programı yapmak istiyorlardı.

Mayakovski sosyalist sanatın gelişmesi için daha çok şey yapabilecek olanların, daha bilgece kuramlar uyduranlar değil, devrim davasına yardım edecek ve aynı zamanda da biçim bakımından daha yeni ve özgün şiirler yazacak olanlar olduğunu düşünüyordu. Fakat "*Lef*" ufak tartışmalara ve boş polemiklere saplanıp kaldı. Mayakovski dergiden soğudu ve 1925 yılında "*Lef*" in yayım sona erdi.

Mayakovski "*Lef*"te "***Bunun Hakkında***"dan başka, "***İlk Maden Cevherini Çıkaran Kursk İşçilerine...***", "***Jübile Şiiri***"yle "***Vladimir İliç Lenin***" destanının ilk bölümünü yayınladı. Bunların her biri, şairin baş yapıtlarındandır.

"***İlk Maden Cevherini Çıkaran Kursk İşçilerine, Vladimir Mayakovski'nin Çalışmasının Geçici Anıtı***" adlı şiir, 1923 yılı sonunda yazılmıştı. Bu, endüstre temasının şiirde yansıdığı ilk yapıtlardan biridir. Konu, emek kahramanlığıdır:

Çelik matkap
kırıldı toprakta.
Otur,
bile, sivrilt bir daha -
ve yeniden
yığınlar saldırıyor toprağa,
ve yeniden
kırılıyor matkap.
ve yeniden -
bağırıyoruz bir ağızdan!
Ve yeniden -
kurra!
kaya yığınlarının çatlaklarında.
Çeliğin
elmas matkap aldı yerini,
ve yeniden
kırıldı elmas.
Ve tam
tüm umutlara
rahmet okunacaktı ki,
Kursk altından
dosdoğru bize
gerçek yeryüzü sevgisi
saçıldı
geleceğin
yarı açık gözünden.

Mayakovski daha sonra, gelecekten ve Kursk işçilerinin haketti̇ği şandan söz eder:

Şan kapıları
dar kapılardır.
Ama
ne kadar dar olurlarsa olsunlar
sizler
gireceksiniz oradan
Kursk'ta
yer altından
demir parçaları çıkarırlar.

"*Beşinci Enternasyonal*" destanında olduğu gibi bu şiirinde de Mayakovski'nin yeniden geleceğe bakması son derece önemlidir: Uçakları, "su altında ve su üstünde yüzen " gemileri, muazzam fabrikalarıyla güçlü bir ülke vardır karşımızda. İnsan emeği yalınlaştırılmış ve kolaylaştırılmıştır, yeni duygular, sanata yeni bir yaklaşım ortaya çıkmıştır...

Anormal mıknatıslı Kursk Bölgesi metalurji yapıcılarının emeklerinin güzelliğini ve kahramanlığını, gündelik iş zaferinin şanını betimlerken Mayakovski, işçilerin gerçek çalışmalarını, şan ve kahramanlık üstüne köhnemiş tasarımların karşısına çıkarmak istemektedir. Şiirde, insan emeğinin üstünlüğü belirtilmektedir: bir taş tabakasını delerek maden cevherine inen sıradan işçi, en fantastik zaferler kazanan herhangi bir romantik kahramandan üstündür. Hiç bir bülbül sesi, vinçlerin müziğiyle boy ölçüşemez. Mayakovski'nin şiirinin kendisi de başlıkta söylendiği üzere, sadece bir "geçici anıt"tır. Yapıcılara gerçek ve sonsuz anıt, yarattıkları kombina, yeni ve endüstrileşmiş ülke olacaktır. Ve bu "elle yaratılmış" anıtın yanında, mermer abideler zavallı oyuncaklar gibi kalmakta, yapım kahramanlığının şanını ezgileyen fabrika düdükleriyle karşılaştırıldığında jübilelerde söylenen övgü sözleri hiç bir anlam taşımamaktadır

Mayakovski şiire, kısa bir süre önceye kadar sanatta olanaksız, sanatsal betimlemeye değmez görünen böyle temalar ve düşünceler getirdi. Bu nedenle söz konusu şiir yazınsal polemiklerle doludur.

Yeni içerik ve yeni şiir yöntemleri, eski kuralların yaşamın akışı içinde aşılmasıyla doğuyordu.

Kuşkusuz, geleceğe bakması ve ona giden yolu araması gereken yeni sanatın yollarını araştıran sadece Mayakovski değildi. Fakat, kendi kişiliğinde gelecek toplum insanının özelliklerini bilinçli olarak eğiten, yenilikçi ve devrimci şair Mayakovski, sosyalist gerçekçilik yönetimini şiire getiren ilk kişidir.

"***Sosyalist Gerçekçilik***" adı, daha sonra, Mayakovski'nin ölümünden sonra ortaya çıkmıştır. Fakat Mayakovski "sosyalist şair" olarak adlandırmaktaydı kendini.

Onun yaratıcılığında sosyalist gerçekçi özellikler, yıllarla oluşup birikmiştir. Günün olgularını, toplumun geleceğe doğru hareketi konumundan değerlendirme becerisi, onun hem gerçekliğini, hem yüksek düzeyde iyimserliğini ve coşkunluğunu belirlemiştir.

LENİN DESTANI

Vladimir İliç lenin ile ilgili bir destan yazmayı Mayakovski daha 1923'te tasarlamıştı. Lenin hastaydı. Gazetelerde sağlığına ilişkin bültenler ve bildiriler yayınlanıyordu. Mayakovski daha o sırada Lenin'i anlatan büyük bir destan yazmayı tasarlıyordu. Ancak 1924'te, Lenin'in ölümünden sonra başladı destana.

Cenazi töreninde bulundu. Tabutun yanından geçmek, Lenin'le vedalaşmak için, Kolon salonunda (Kolonnıy Zal), ısırıcı soğukta, saatlerce sırada bekledi. Bir ara birazcık ısınmak için "*İşçi Gazetesi*" (Raboçaya Gazeta) yazı kuruluna şöyle bir uğrayıp, sonra yeniden girdi kuyruğa. Lenin'in ölümü derinden sarsmıştı onu. N. Aseyev şöyle yazıyor anılarında: "*Genelde canlı bir insan olmasına, tüm olaylara, izlenimlere keskin tepki göstermesine karşın, o günlerde hemen hemen hiç konuşmuyordu. Sanki, gerçek acısının, muazzam acısının, bu acının dış belirtilerinde ortaya çıkıp dağılmaması için, kendini tek bir kaslar yumağında, tek bir sinirler yumruğunda toplamış gibiydi.*"

O çetin günlerin anısı, şairin yüreğinde sonsuzca yer etti. Bu büyük insancıl acı, devrimin önderine ağlayan halkın büyük kederiyle, yeri doldurulamaz yitiğin duyumuyla, Lenin destanını doldurur.

O yıl çok gezdi Mayakovski. Çağdaş edebiyat konusunda konferanslar verdi, ülkenin çeşitli kentlerinde şiirler okudu. Pankart ve reklam üstüne çalışmaları da sürdüyordu. Bir yurt dışı yolculuğuda yaptı. Yol boyunca destanı düşünüyor, not defterine dizeler ve kıtalar yazıyor. Lenin'le ilgili kitaplar okuyordu. Kendisini tanıyanlar, "Lenin Destanı yazdığını", bavulunun Lenin'in kitapları ve Lenin'le ilgili kitaplarla dolu olduğunu anılarında belirtiyorlar.

Lenin ve O'na adanan destanın düşüncesi bir an bile çıkmıyordu aklından. Trenin uluslararası ulaşım vagonunda, otelde, evde, sokakta

hep bunu düşünüyor, yaşamında onu Lenin adıyla bağlayan her şeyi anımsamaya çalışıyordu.

Bir zamanlar Mayakovski'yi partileyen arkadaşı Povoljets'in anlattığına göre, şair Lenin'i ilk kez, Ekim Devrimi'nden kısa bir süre önce, "*Pravda*" nın yazı kurulu odasında görmüş. Mayakovski ve Povoljets, bir mitingde rastlantısal olarak karşılaşmışlar. Povoljets şiiri bolşevik gazetesinin yazı kuruluna götürmüş ve Lenin'de orada çevresindekilerle konuşmaktaymış.

Mayakovski, devrimin önderini daha sonra 1917'de Smolni'de, büyük hücum gecesi gördü. Lenin Smolni'nin koridorunda durmuş, bir askerle konuşmaktaydı.

A.V. Lunaçarski, Lenin'e bir kaç kez söz etmişti Mayakovski'den. Lenin, şairle tanışmaya hazırdı. Mayakovski bekliyordu bu karşılaşmayı, fakat hep ileri bir tarihe kalıyordu.

Lenin'le karşılaşması kesinlikle gerekliydi. Şair, şiirlerinde Lenin'in farklı davranışlar içinde olduğunu biliyordu. "*150 000 000*" destanından hoşlanmamıştı Vladimir İliç, fakat ROSTA'daki çalışmaları için olumlu şeyler söylemişti. Sonra, "*Durmadan Toplananlar*" şiirini övmüştü.

Fakat, düşündükleri sadece bunlar değildi. Çocukluğuna, Lenin adını ilk kez işittiği 1905 yılına dönüyor. "*İki Taktik*"in, kâğıt israfı olmasın diye kenar boşluğu bırakılmadan ve yasadışı basılmış yayınını nasıl okuduğunu anımsıyordu. Lenin'in çalışmalarını yemden okuyor, O'na ilişkin anıları inceliyordu. Devrim hareketinin tarihine ilişkin kitaplar ediniyordu. Devrim tarihi, Parti tarihi, Marksizm tarihi konularında bilgilerini derinleştiriyordu. Olayların tarihsel zincirliliği, onu daha ötelere, daha ötelere götürmekteydi:

Kısadır
ve biliyoruz
son anlarına kadar
Ulyanov'un yaşamını
Lenin yoldaşın
yazmak
ve betimlemek
gereği var.

Devrimin önderi hakkında bir destan yazmak çok çetin ve karmaşık bir işti. Bunu sonradan şöyle anlatıyor Mayakovski: "*Çok korkuyordum bu destandan. Çünkü basit bir siyasal öykülenme düzeyine inmek çok kolaydı.*"

Mayakovski, tarihsel olguların basit bir betimine düşmek tehlikesinden korkuyordu. Fakat onu daha çok korkutan, yalan, riya, çınlılık ve güzel, fakat hoş bir şey söylemeyen sözcüklerdi:

Çelenkler
süslüyor başını.
Korkuyorum
kapanır diye
Lenin'in
kocaman
gerçek bilge
ve insan alnı.
Korkuyorum
kirletir diye
geçit törenleri
anıtkabirler
ve kalıplaşmış
saygı duruşları
Lenin'in sadeliğini.

Mayakovski'nin, Lenin imgesini alçaltığını düşünen kimseler de vardı. Büyük bir devrimci, devlet adamı ve yalın, şirin ve çekici bir insan olarak gerçek Lenin, bu yalancı soyluların umurunda değildi. Onların üstünde durdukları, işin dış görünüşüyle bir takım uydurulmuş kuralların gözetilmesiyle ilgiliydi. Örneğin hücum gecesi Smolni'de Lenin'i çok düzyazısal betimlediğini ileri sürerek kınıyorlardı Mayakovski'yi. Destanın bu bölümünde bir askerle konuşurken verilmiştir Lenin:

Bu öylesine
istenen ve
demirden fırtınada

İliç
sanki
uykulu hatta
yürüyor
duruyor
ve gözlerini
kırpıştırarak
saplıyordu
baktığı şeylere,
ellerini
kavuşturmuş arkasında.
Ayaklarına
dolaklar sarılı
hırpani
bir delikanlıyı
durdurdu
karavanasız vuran bakışları.
Sanki yüreği
söküp çıkararak
altından sözcüklerin
sanki ruhu
çekip çıkararak
altından tümcelerin.

Edebiyatın yalancı sofularına göre, Lenin "sanki uykulu hatta" denilmesi uygunsuzdu, fazla düzyazısaldı. Fakat Mayakovski sözünde ısrar ediyordu. Uydurulmuş bir sahne değildi bu. Şair, belleğine sonsuzca işlenmiş olan şeyi, yeniden üretmek istiyordu. Kuşkusuz, Lenin'in sadece dışsal davranışları, gözlerini kırpıştırma alışkanlığı değildi şairin yansıtmak istediği. Onun, insanlara dikkatle bakmak, onları anlamak, sanki içlerini okumak becerisini de yansıtmak istiyordu.

Semyon Mihayloviç Budennıy[1], 1920 yılında Lenin'i ilk kez görüşünü şöyle anlatıyor.

1. İç savaşın ünlü komutanlarından, süvari birlikleri komutanı, Mareşal Budennıy. Ç.N

"Lenin'le karşılaşmayı beklerken çok heyecanlıydım. Her savaşçı, her komutan ve siyasal görevli, onun imgesini taşıyordu yüreğinde... Daha önce, Lenin'in dış görünüşte her hangi bir insandan farklı olmadığını duymama karşın, imgelemim yine de olağanüstü bir insan olarak resimliyordu İliç'i: Uzun boylu, geniş omuzlu, iri başlı ve sert bakışlı, üstünde bir işçi giysisi ve başında bir maden işçisinin deri kasketi.. Ansızın Lenin'i gördüm Koridorda hızla yürüyerek bize doğru geliyordu. Baktım herkes gibi biri: orta boylu, tümüyle olağan, sadece başı irice ve geniş alınlı. Saçları, bıyıkları ve sakalı az çok kızıla çalıyor. Parıldayan gözleri, canlı, devingen yüzü, İliç'e insanca bir güzellik veriyordu..."

Gerçek, olağan ve insanca basit Lenin, her hangi bir imgelemenin çizebileceğinden bin kez daha etkileyiciydi.

Mayakovski, Lenin imgesinin yapay yüceltmelere gereksinimi olmadığını anlıyordu. Mayakovski için şiirsel olan, süslemek, yüceltmek ya da özel bir ışıkla aydınlatmak değil, önderin gerçek özünün, onun tarihle, kitlelerle bağıntısının açımlanmasıydı.

Mayakovski, devrimin önderinin yolunu adım adım izlerken aynı zamanda -destanda altı sürekli olarak çizilmektedir bunun- bir yaşamöyküsünün sayfalarını çevirir gibi, devrime önderlik eden öteki insanların da tüm yaşamlarını gözden geçirmektedir.

Destanda halkın düşünceleri ve duyguları önemli ölçüde yazarın kendisince tescil edilmiştir. Şair, devrimci halkın temsilcisidir yapıtında. Bu anlamda, sıradan insanın yaşantılarına yer verilmiştir destanda. Çünkü onlüron her biri, yeni toplumu yaratan bütünsel kitlenin parçalarıdır. Şair, halk adına tam bir yetkiyle konuşmaktadır. Halk yığınları ve yazar, yapıtta, bir bütün oluşturmaktadır.

"***Vladimir İliç Lenin Destanı***" nın muazzam bir önemi vardır. Destanın yazıldığı dönem, genç Sovyet Cumhuriyetinin çetin bir dönemiydi. Emperyalist devletler Sovyet halkının saldırgan ve terörist eylemlerle ürkütmek istiyorlardı. Lozan'daki Barış Konferansında Sovyet delegasyonu başkanı Vorovski bir suikast sonucu yaşamını yitirmişti. Lenin'in ölümünden sonra ülke içindeki durum da çetin ve karışıktı. Parti, bölünme tehlikesiyle karşı karşıyaydı.

Destanın toplumsal ödevini, çağdaş ve savaşçı çımlılığını belirleyen etkenler de tüm bunlardır. Mayakovski özellikle böyle bir dönemde,

Lenin imgesini yeniden yaratmayı, onun düşüncelerini, kişiliğini şiirsel olarak onaylayan bir yapıt vermeyi gerekli sayıyordu.

Mayakovski her yeni yapıtını, yayınlanmadan önce, dinleyicilere okurdu. Ve okurken, salonun tepkilerini yakalamaya çalışır, eleştiri ve önerileri dinler, ve gerekli görürse, fazla ve anlaşılmayan yerleri çıkarırdı. Bu şiir okumalar daha çok, Politeknik Müzesi salonunda olurdu. Fakat Lenin Destanı'nı, her türden insanın toplandığı bu salonda okumak istemedi. Onu, ekim başında, önce "*İşçi Gazetesi* " yazı kurulundaki arkadaşlarına, sonra da sırayla, bir grup partiliye, Sverdlov Üniversitesi öğrencilerine, basım emekçilerine, sonra da çeşitli bölgelerdeki kulüplerdeki işçilere okudu.

Mayakovski'yi en çok korkutan şey, şiirin "basit bir siyasal öyküleme" gibi ses vermesi, siyasal kavramları sanatsal imgelere dönüştürmeye gücünün yetmemiş olmasıydı.

Fakat işçi dinleyiciler, Mayakovski'nin, gerekli bir yapıt yarattığı düşüncesini pekiştirdiler.

"*Vladimir İliç Destanı*", devrimin önderi ve parti konusunda ilk anıtsal yapıt olmakla kalmamakta, aynı zamanda, derinliğine yenilikçi bir yapıt niteliği de taşımaktadır. Mayakovski'nin özellikle bu yapıtıyla, Sovyet şiirinde sosyalist gerçekçiliği pekiştirdiğinin kabul edilmesi bundandır.

Bu destan, Mayakovski'nin arayışlarının vardığı sonuçtu. Onu son yıllarda uğraştıran sorunların yanıtları verilmişti burada.

İmgelemin ve ritmlerin zenginliğine karşın, yazarın tek ve bütünsel ses tonu işlemiştir destana. Mayakovski'nin kimi yerde ikna ettirici, kimi yerde coşkulu, kimi yerde öfkeli sesi bir an bile yitmemektedir. Ve bu ses, bir gözlemcinin, bir vakanüvisin sesi değil, bir katılımcının, tarihin yaratıcılarından ve dünyanın kurucularından birinin sesidir.

İki ana tema - epik ve lirik, büyük devrim ve yeni, sosyalist insan - bu yapıtta bir bütün içinde kaynaşmıştır. Mayakovski, devrim olaylarını tarihsel bir doğrulukla, somut olarak yansıtmaktadır.

"*Vladimir İliç Lenin*"destanı, Mayakovski'ye yeni yaratıcı ufuklar açmıştır.

AMERİKA'DA

Mayakovski bir çok kez çıktı yurt dışına. Bazı ülkelerde bir kaç kez bulundu, bazılarında ise, hemen hemen hiç durmadan, geçti sadece. Ona vize vermeyi reddeden ülkeler oldu. Burjuva hükümetleri, pek de istemeden ülkeye giriş izni veriyorlardı şaire. Faşistlere ve o zamanki koruyucularına yöneltilmiş bir taşlamanın yayınlanmasından sonra, Mayakovski'yi İngiltere'ye sokmadılar. Amerika'ya ise, dolaşık bir yoldan, Meksika'dan geçerek girdi.

Devrim öncesi yıllarda, Rus aydınları için çekici bir ülkeydi Amerika ve bunun nedeni bu ülkenin ulaşmış olduğu yüksek teknik düzeyi de değildi sadece. Çarlık Rusya'sındaki her haktan yoksun yaşamla karşılaştırıldığında, okyanus ötesindeki kıta, bir özgürlük ülkesi gibi görünmekteydi. Burjuva gazetelerinin yazarları, burjuva bilginleri, ekonomist, tarihçi ve filozoflar hep bunu yazıyorlardı.

Fakat Amerika'ya giden Rus yazarları, New York limanının girişindeki Özgürlük Anıtı'nın arkasında gerçekten özgürlük ve demokratik hakların bulunduğu bir dünyanın başladığını, fakat bu dünyanın sadece zenginler için olduğunu kederle görüyorlardı

V.G.Korolenko'nun[1] öykü ve eskizlerinin, Maksim Gorki'nin eskiz ve taşlamalarının anlamı budur. "Sarı Şeytan"ın, altının ülkesiydi Amerika.

Mayakovski'de, işgalci ABD birliklerini, gerici Amerikan basınının SSCB'ne saldırı çağrılarını çok iyi anımsıyordu kuşkusuz. Fakat Amerikan tekniğinin yüksek düzeyini, ekonominin akılcı yönetimini ve ilerici insanların ilerici Amerikalıların çok sayıda olduğunu da biliyordu Bu insanlarla tanışmak istiyordu.

1. Gorki'nin, Amerika'yla ilgili yapıtının adı. "Sarı Şeytanın Ülkesi". Ç.N.

New York'ta, Chicago'da, Detroit'te ve başka kentlerde bulundu. Azor adalarını ve Meksika'yı; alacalı bulacalı giysileri, muz ağaçlarını, boğa güreşlerini, turistlerin genellikle ilgisini çeken bütün bu şeyleri gördü. Fakat daha başka şeyleri ve her şeyden önce, dayanılmaz çalışma koşullarının bitkin düşürdüğü insanları gördü. Ve bu acımasız gerçekliği anlattı şiirlerinde. Halkın çalışması ve becerisinin yanısıra, halkın yaşamını sakatlayan şeyleri anlattı.

Enternasyonalist şair Mayakovski, "***Benim Amerika'yı Keşfim***" adlı eskizlerinde, ABD'deki ırk ayrımcılığından nefretle söz etmektedir: "*Puşkin'i şimdi de, New-York'un hiç bir 'dürüst' oteline ve konuk salonuna sokmazlardı. Çünkü Puşkin'in kıvırcık saçları, tırnaklarının altında da zencilere özgü morluk vardı.*[1] *Tarihin terazisi denilen şey sallanmaya başladığında, çok şey, 12 milyon zencinin 24 milyon ağır elini hangi kefeye koyacağına bağlı olacak.*"

Amerika'yla ilgili şiirler dizisinde, canavarca bir sömürü düzeninin ezdiği insanları anlatmıştır. O sırada dünyanın en büyük köprüsü olan Brooklyn köprüsüne hayranlığını belirtirken de bu gerçeği unutmaz:

Yaşam
burada
kimine kaygısızlık
kimineyse
aç
tekdüze bir çığlıktır.
İşsizler
buradan Hudson'a
atıyorlardı
kendilerini başaşağı.

"Şiir elçisi", ilerici gazetelerce düzenlenen akşam resitallerinde, gördüklerini anlatan şiirler okudu. Ertesi günün gazetelerinde şunlar yazılıyordu: "***İkibin kişilik topluluk, sözcüğün tam anlamıyla***

1. Büyük Rus şair ve yazarı Aleksandr Puşkin'in anne tarafından dedesi Habeş'ti. Mayakovski'nin tümcelerinde, o dönem Rusya'sı soylu çevrelerince Puşkin'in bu nedenle küçümsenmiş olduğunun da iması var. Ç.N.

hipnotize oldu." Ya da: "*Halk, coşku haykırışlarıyla, neredeyse tavanı göçürecekti.*"

Yolculuktan "Roşambo" gemisiyle dönerken de çalışmalarını sürdürüyordu. İmgeler ve izlenimler, gerçek çizgiler kazanıyorlardı şimdi. Gemi Havre'a uğradığında, zengin yolcuların iskeleye fırlattıkları bozuk paraları kapışmak için birbirini ezen, dövüşen küçük çocuklar gördü. Sonradan şunları yazmıştır bu konuda:

"*Amerikan parası ya da bir başka para önünde alçalmaktan, yere kapanmaktan vazgeçmezse, geleceğin Avrupa'sını bu dilencilerde simgeleşmiş olarak görüyorum.*"

Mayakovski, Mussolini çetelerinin gazetelerin yazdığı haydutça baskınlarıyla *Klu-Klux-Klan*'ın destekleyicisi Amerikan gericilerinin çıkışları arasındaki bağlantıyı çok iyi anlıyordu. Daha, gelecekteki savaşın tablosunun çizildiği "*Uçan Proleter*" adlı şiirinde, Klu-Klux-Klan'ın üç kara "*K*"sı ile faşistlerin gamalı haçının aynı şey olduğunu belirtmekteydi.

Mayakovski enternasyonalist bir şairdi. Fakat Dante'yi ve Shakespeare'i, Heine'yi ve Whitman'ı seven ve bilen bir kişi olarak, gerici yabancı kültüre anlamsızca tapınmayla alay ediyordu. Amerikalı mühendislerin ve yapıcıların yeteneğine hayrandı, ama ortalama Amerikalının ruhsal sağlığından tiksiniyordu. Ve sağlığın kaynağının da, toplumsal düzende olduğunu biliyordu.

Şiirlerinin başlıca temalarından biri, halkların kardeşliği, tüm ülkelerdeki emekçi insanların dostluğu idi. Şu dizeler, sanki henüz yazılmışçasına tazeliklerini korumaktadır:

Tüm yeryüzünün
kardeş insanları,
haykırın
savaş olmayacağını!

TRİBÜNDE

Mayakovski'nin yurtdışında yolculuğu altı ay kadar sürdü. 1925 yılı Kasım ayı sonunda ülkesine döndü. Sovyetler Birliğinin sanayileşmeye başladığı, onu dünyanın sanayileşmiş devletleri arasına katan teknik devrimin temellerini attığı dönemdi bu. Ülkenin çehresi gözle görülürcesine değişiyor, yolculuğunu anlatarak kent kent dolaşırken Mayakovski bunu daha da açıklıkla görüyordu. Ve dinleyicilere -yapı işçilerine, emekçilere- "Amerika'yı keşfi"ni anlatırken, bu ülke artık barış içinde bir yarışmada erişilmez ve yenilmez bir ülke gibi görünüyordu onlara.

Sovyet edebiyatı ve sanatında da çok şey değişmişti.

Mayakovski yurt dışına çıkarken, parti merkez komitesinin, M.V.Frunze başkanlığında oluşturduğu özel bir komite, edebiyat sorunları üstüne çalışmaktaydı. Komisyon, edebiyat sorunlarının durumunu titizlikle inceliyor, çeşitli örgüt ve kümelerin temsilcilerini dinliyordu. Yurt dışına çıkmadan kısa bir süre önce Mayakovski de bu toplantılardan birinde bulunmuştu.

Komisyon çalışmaları sonunda, "***Partinin Sanatsal Edebiyat Alanında Politikası Üzerine***" adlı karar sureti hazırlandı. Çeşitli eğilim ve yönelişteki yazarların yaratıcı yarışmasından sözeden, bildiri ve yüksek sesli iddiaların değil, gerçek başarıların, yeni roman ve şiirlerin önemini belirten, yazarları yeni, sosyalist edebiyatın yaratılmasına çağıran karar sureti 18 Haziran'da kabul edildi. Mayakovski Moskova'da değildi bu sırada. Fakat döndüğünde, ülkenin edebiyat yaşamındaki değişiklik şaşkınlık vericiydi. Gerilimli havanın silinmiş olduğunu hemen duyumsadı.

Konferanslardan birinde bu konuda söyledikleri şöyledir:

"Şimdi Parti Merkez Komitesinin, edebiyat sorunları üstüne, uzlaştırıcı, daha önce sadece didişen pek çok kümeyi karşılıklı dayanışmaya ya da bir federasyonda birleşmeye çağıran bir kararı var. Bu karara kadar, Sovyetler Birliği'nde, gözü dönmüş bir edebiyat savaşını vardı."

"Görev başındacılar"ın can sıkıcı grupçu tartışmaları, küçük edebiyat politikacılıkları, "yol arkadaşları"na saldırılar, beğenmedikleri yazarları sorguya çekmeleri, "kendilerinkileri" ölçüsüzce övmeleri, grupçu edebiyat boğuşması için tipik olan tüm olgular, bir anda geriye itilmişti.

Bununla birlikte, kararda, eleştiri reddedilmiyor, tersine ilkesel, keskin ve dürüst eleştiri isteniyordu.

Mayakovski, bu kararın doğrudan ve etkin bir yansıması olarak, şiir konusunda bir dizi şiir yazdı.

"***Bir Maliye Müfettişiyle Şiir Üstüne Bir Konuşma***", "***Öncünün Öncüsü***", "***Dört Katlı Baştan Savma***", "***Marksizm Ateşli Bir Silah Yöntemidir, Ama Bu Yöntemi Becerebilirsen Kullan***" başlıklarını taşıyan şiirleri, baştansavmacılıkla, şıpın işi çırpıştırılıp proleter edebiyatı diye sunulan sözde şiir ve düzyazı yapıtlarıyla bağdaşmayan, etkin ve etkili sanatın savaşçı manifestolarıdır.

Mayakovski'nin "***Şiir Nasıl Yapılır?***" adlı incelemesi, Sovyet şiirinin gelişmesinde büyük bir işlev gördü. Bu yazısıyla Mayakovski, şiir yazma tekniğini ve hatasız şiir yazmayı öğreten, isteyen her meraklıyı bir kaç derste şair yapmaya hazır edebiyat "maitre"lerinin[1] başları üzerinden gençliğe sesleniyordu. Şair bu yazısında, şiirsel emeğin ciddiyetinden, nasıl bir sorumluluk gerektiğinden, yaratıcılığın karmaşık yollarından, şiirsel ustalığın esasından söz ediyordu. Reçet vermiyor, sadece, şiirlerinden bir tanesinin yaratılışının öyküsünü anlatıyor, şiirin temel düşüncesinin nasıl doğduğunu, ödevinin ve yönelişinin nasıl belirlendiğini, "her türlü şiirsel nesnenin temeli olan ritmin nasıl yontulup biçimlendiğini" gösteriyordu. Yazısında, henüz belirli bir sözsel içerik elde etmemiş olan bu şiirsel ritmin nasıl "belirsizce mırıldandığını" anımsamaktadır. Sonra sözcükler gelmekte,

1 Fr. Hoca, usta. Ç.N.

imgeler ve uyaklar doğmaktadır. Sonra titiz bir işleyiş ve tamamlama gelir.

Mayakovski bir kez daha ammsatıyordu: "*Yenilik, gerecin ve yöntemin yeniliği her şiirsel yapıt için zorunludur.*"

"*Şiir bir üretimdir. Daha güç, daha karmaşık, ama bir üretim.*"

"*Toplumun gereksinimini*[1] *doğru anlamak için, şair işlerin ve olayların merkezinde olmalıdır.*"

Bu konuda yazıyordu Mayakovski. Konferans ve konuşmalarında bundan söz ediyordu. Bunun için savaşım veriyordu. Tüm yaratıcılığıyla, yazarlık emeğinin, ülkesinde, en "gerekli çalışma" olduğunu kanıtlıyordu.

Bu nedenle, okurlarıyla yüzyüze, şiirlerini çoğu kez yalan yalmş yorumlayan "aracılar" olmaksızın konuşmak istiyordu.

Böylece düzenli olarak topluluk önünde şiir okumaya, konuşmaya başladı.

Onbinlerce insan Mayakovski'yi tribünde gördüler ve şairle bu karşılaşmaların anısını tüm yaşamlarında korudular. Mayakovski'nin, yalın ve parlak biçimde şiir okuma ve dinleyici topluluğuyla konuşma becerisini anlatıyorlar. İnsanlarla canlı biraradalık Mayakovski için gereklilikti. Moskova'daki Mayakovski müzesinde şairin bu konuşmalar sırasında aldığı pusulalar korunmaktadır. Eğer Mayakovski'nin tüm bu pusulalara verdiği yanıtlar derlenecek olsa, elimizde, sosyalist kuruluş, estetik şiir ve eğitim sorunları üstüne son derece ilginç bir düşünceler toplamı olurdu.

Mayakovski'nin her konuşması bir karşılıklı görüşme, tartışma ve mitinge dönüşürdü.

Bunlardan birinin başlamasının şöyle bir hikayesi var:

Şair toplantıya gecikiyor. Doğrudan doğruya istasyondan gelmesi gerekli. Bir saatten fazla geçmiş, fakat kimse ayrılıp gitmiyor. Sonunda perde açılıyor. Sahnede, kaba saba boyalı bir keten bezi parçası sallanıyor. Üstünde kafa ve el siluetleri, bir takım çember ve kareler, çeşitli renklerde lekeler, ressamın kanısınca, fütüristçe bir şeyler.

1. "Toplumsal sipariş" anlamında "sotsialnıy zakaz" deyimi kullanılıyor. (Ç.N.)

Toplantının düzenleyicileri, az sonra sahneye çıkması gereken Mayakovski'ye hoş görünmek istiyorlar akıllarınca.

Mayakovski çıkıyor, perdeye şöyle bir göz atıyor, sahnenin en ucuna gidiyor. Daha alkışlar dinmeden, ilk soru patlıyor:

- Mayakovski, arkanızdaki o tablo hoşunuza gidiyor mu?

- Arkamda diye hoşuma gidiyor!

Mayakovski böylece, tek bir tümceyle, sanatsal zevki, fütürizmle ilgili düşünceleri konusundaki kuşkuları silkip atmış oluyordu.

Bu kentte, bu salonda topluluk önüne ikinci çıkışıydı. İlk kez buraya Davıd Brlyuk ve Vasili Kamenski'yle gelmişlerdi. O sırada sarı bir bluzla dolaşıyordu. O günden bu yana oniki yıldan çok zaman geçmişti. Değişen sadece zaman ve şair değildi. Dinleyici topluluğu da değişmişti. Gerçi şimdi de her türden insan vardı salonda. İlk sıralarda, "nepman"ların[1] yağlı suratları parlıyor, arkalara doğru kepler, kızılordu miğferleri, basmadan başörtü dizileri uzayıp gidiyordu. Yukarda, balkonda, galeride, gürültücü, neşeli, herkesten çok tepki gösteren bir topluluk oturmaktaydı. Bunlar, işçi üniversitesi öğrencileri, üniversite öğrencileri, genç işçilerdi. Ve kimi zaman, biletler satılıp salon dolduğunda, kalabalık, geçitleri doldurur; basamaklara, orkestranın bulunduğu yere, doğrudan doğruya sahneye otururlardı.

Şimdi de düşmanca duygularla dolu, Mayakovski'nin şiirlerini içlerine sindirmek istemeyen dinleyiciler vardı salonda. İğneli konuşmalar, bağırtılar, kimi zaman ıslıklar ve tepinmeler işitiliyordu. Daha önce, devrim öncesinde, Mayakovski salonda düşmanlarının oturduğunu biliyor ve onları şiirlerinin keskin dizeleriyle dövmek, onlarla açıkça alay etmek isterdi. Şimdi ise başka türlü davranıyordu izleyicilere. İkna etmek, ilgilerini çekmek, dinlemeye zorlamak istiyor, sabırla açıklıyor, kanıtlıyordu.

Şair, okurla bağıntısı, onlarla dostluğuyla övünürdü. Gururla: "*Okuyan kitlenin ne düşündüğünü bilirim ben*" derdi. Topluluk önüne çıkışlarını şiirsel çalışmanın en zorunlu bölümlerinden biri olarak görürdü. Özyaşam öyküsünde de belirtiliyor bu: "***İkinci çalışma*** -

1 "Nepman" (Yeni Ekonomi Politika dönemi tüccarları. (Ç.N.)

trubadurların ve gezginci müzikçilerin[1] *kopmuş geleneğini sürdürüyorum. Kent kent dolaşıp şiir okuyorum.*

Program genellikle şöyle düzenlenirdi: Akşam, herhangi bir konuda bir konferansla başlardı. Sözgelimi: "***Benim Amerika'yı Keşfim***", Amerika yolculuğu ya da, "***Bırakın Zerafetle Yaşayalım***", küçük burjuva yaşamıyla savaşım, "***Şiir Nasıl Yapılır***", "***Papaz ya da Usta***", sosyalizmin kuruluşda şairin yeri, bu konuları oluştururdu. Sonra şiir okuma ve pusulaları yanıtlama gelirdi. Fakat çoğu kez daha baştan bozulurdu program. Daha konferansın başında Mayakovski şiir okumaya başlar, salondaki konuşmaları yanıtlardı. Kürsüden konuşmaları daha çok bir mitingi anımsatırdı. Onlarca soruyu, kimi kez bir şakayla, çoğu kez şiirlerle yanıtlar, kimi zaman da ayrıntılı açıklamalarda bulunurdu.

- Neden "ben", "ben" deyip duruyorsunuz, bireyciliğin ta kendisi bu!

- Yoksa sizce, "biz", "biz" deyip duran İl. Nikolay kollektivist miydi?

- Görüyor musunuz, işçiler nasıl dinliyor sizi. Size öğüdüm, her gelişinizde bize uğramanızdır! diye okurdu pusulalardan birinden Mayakovski.

- Yoldaş Mayakovski! İnanın, birinci kat balkondan "Emekçiler Mayakovski'yi anlamıyor" diye bağıran adam spekülasyoncudur!

- Devrimci kahramanlar gerekli dediniz, peki lirik nasıl olunur?

- Şiir propogandası yaparak dolaştığınızı söylüyorsunuz. Şiirin propogandası yapılabilir mi? Çünkü şiir, güzel kadın gibidir. Sadece sevilebilir.

Mayakovski yanıt olarak "***Bir Maliye Müfettişiyle Şiir Üstünre Konuşma***" şiirini okurdu. Ve salon kulak kesilerek, Mayakoski'nin maliye müfettişiyle tartışmasını dinledi.

Evet, ikna etmeyi başarırdı Mayakovski. Hatta yasaların acımasız gözeticisi maliye müfettişi bile, O'nun kanıtları önünde tutunamazdı.

Mayakovski kürsüye, eğlendirmek ya da şaşırtmak için değil, çalışmak için çıkardı. Sahnede ceketini çıkararak ve gömleğinin

1. "Ménestrel": Trubadurlardan farkları, soylu kökenli olmayışları. (Ç.N.)

kıvırarak altını çizerdi bunun. Dinleyicilerle işin özüne ilişkin konuşur, şiirin nasıl yapıldığını açıklardı.

Ona sık sık: "*İşçiler ve köylüler şiirlerinizi anlamıyor*" derlerdi. O zaman şair, anlamayanların ellerini kaldırmasını isterdi. Salonda bir kaç el kalkınca:

- *Eh, cahil oranı pek fazla değilmiş,* derdi.

Şiirlerinin anlaşılmadığı suçlamasını kabul etmezdi. Fakat kolay bir başarıyı, dizginleri okurun eline vermeyi de istemezdi. Gerçek edebiyat, gerçek sanat zevkini eğitmekti istediği.

Vladimir Mayakovski'nin okura derin bir saygısı vardı. O düşünmeye yetenekli ve düşünmek isteyen, gelişmek isteyen insanlar için yazıyordu. Şiirlerinin o bilinen karmaşıklığının, okur ve dinleyici üzerinde yeni ve ne güçlü etkileme araçlarını yorulmak bilmezce arayışının başlıca nedeni budur. Mayakovski'nin şiirleri "kafasını çalıştırmaya ciddi olarak niyetliler" için yazılmıştır.

Yeni şiirin sürekli olarak propogandasını yapardı. Bir kente geldiğinde kitapçıya gider, eğer vitrinde şiir kitapları yoksa onları depoda araştırır, satışa çıkarmalarını ister, kimi zaman tezgâhın arkasına kendisi geçerdi. Kitaplıklara gider, kitaplık memurlarıyla sohbet eder, yöresel gazetelere uğrar, burada üniversiteli gençlikle tanışır, genç şairlerin şiirlerini dinlerdi. Akşamları da konferans matinelerini okur, konu ne olursa olsun bu konferanslarda her zaman Sovyet şiirinin sorunlarına değinirdi. Konuşmalarında ve makalelerinde Nikolay Aseyev, Semyon Kirsanov, Mihail Svetlov, İlya Selvinski, ve başkalarının adları geçerdi. S. Marşak, P. Tıçin, V. Sosyur. M. Bajan'dan mutlaka söz eder, o zamanlar henüz genç olan Nâzım Hikmet, A. Surkov, A. Prokofyev, V. Gusev gibi şairlerin adlarını anardı. Bu onun, kendisine yakın şairlerle tartışmadığı, onların hatalarını düzeltmediği anlamına gelmez. Pek çoğunu, sertçe ama dostça eleştirirdi.

Her yeni, yetenekli şairin ortaya çıkışı Mayakovski'yi çok sevindirirdi. Bir gün berberde sıra bekleyip dergileri karıştırırken henüz adı pek duyulmamış, genç şairlerin şiirlerini görmüştü bunlardan birinde ve bu şiirlerden biri hemen yer etmişti belleğinde. Türküsel, değişken bir ritmi; açık, aydınlık bir dili, alışılmadık bir konusu vardı bu şiirin... Tüm bunlar yeni ve taze şeylerdi:

Atları mahmuzlar
Girerdik savaşa
"Elma" türküsü
Dudaklarımızda.
Ah, o türküyü
Hâlâ anımsar
Taze çayırlar
Ve bakır taşlar...

Akşamüstü klüpte konuşma yapmak ve şiirlerini okumak için sahneye çıktı Mayakovski. Pek çok şiirini okudu, fakat dinleyiciler doymak bilmiyordu.

O zaman:

- Haydi, size genç bir şairin, Mihail Svetlov'un ilginç bir şiirini, "Garanada"yı okuyayım, dedi.

Ve, kendi şiirlerine hiç benzemeyen, fakat düşünce ve yönelimi bakımından ona yakınlığı olan şiiri, özenle, sevgiyle okudu:

Bırakıp evim barkımı
Savaşmaya gittim
"Garanada"da toprağı
Köylüye vermek için.

Mayakovski'nin şiir anlayışı dar ve grupçu bir anlayış değildi. Öteki şairlerin ürünlerini ilgi ve yakınlıkla izlerdi.

Çalışma defterlerinden birinde bir şiir parçası var:

Boris Yefimov'un yanaklarından
sel gibi akıyor gözyaşları.
Koltsov kedere batmış,
yumruğuyla ovuşturuyor yanağını.
Yüzükoyun kapanmış divana
benzi sapsarı uykusuzluktan
acıdan sarsılı sarsıla
ağlıyor zavallı Demyan.

Mayakovski koca gövdesiyle
hıçkırıklar saçıyor dört bir yana
o gözyaşlarından sıtılsıklam olmuş
henüz başladığı taşlama.

Belli ki, bir şiirin başlangıcı bu. Sözün nereye varacağını; Sovyet yergi sanatının ustaları, karikatürist Boris Yefimov, taşlamacı Mihail Koltsov, şair Demyan Bednıy ve Mayakovski'nin neden bu akadr üzüntülü ya da duygulanmış olduklarını şimdi saptayabilmek olanağı yok. Belki, edebiyattaki gülmece düşmanlarından, yerginin proleterya sanatına yabancı olduğunu ve yergicilere Sovyet sanatçıları arasında yer olmadığını ileri sürenlerden söz edilecekti. Mayakovski bu nedenle dostlarının yapmacık şaşkınlığını ironiyle betimlemiş, "en sevdiği silah türü"nü savunmak istemiş olabilir. Belki de, azgın bir savaş kışkırtıcısının, barış ve iyimserlik üstüne, alışılagelmiş, baldan tatlı sözleriydi göz önünde tutulan. Ve Mayakovski, duygusallığa hiç de eğilimi bulunmayan Sovyet yergicilerinin, bu sözler karşısında yüreklerinin nasıl eridiğini şakacıktan betimlemiş olabilir.

Falcılığa gerek yok. Önemli olan, Mayakovski'nin üslupları ve şiirsel tarzları bakımından birbirlerinden çok uzak olmakla birlikte kendini Demyan Bednıy'le birleştirmesi, bu şairle aynı safta saymasıdır.

Pek çok proleter şairle tartışırken Mayakovski, "yürek hattında ayrılık olmadığını"[1] hep anımsamıştır. Bezimenski, Jarov, Utkin ve pek çok genç şairin ve bu arada, konuşmalarında "parti ajitatörü" diye adlandırdığı Demyan Bednıy'in şiirleri üstüne, özellikle bu dostça tavırla söz etmiştir.

Mayakovski'ye en çok yöneltilen sorulardan biri de şöyleydi: "*Puşkın üstüne ne düşünüyorsunuz?*"

Tuzak kurma amacına yönelik bir soruydu bu. İzleyiciler, şairi şaşırtıp utandırmak, "Puşkin'i çağdaşlığın gemisinden fırlatıp atma" önerisini içeren "*Toplumsal Zevke Şamar*"ı anımsatmak istiyorlardı. Fakat Mayakovski verdiği yanıtlarda Puşkin'e sevgisinden söz ediyor, "*Jübile Şiiri*"ni okuyordu. Bu şiir, Puşkin'in 125. doğum

1. "Proleter Şairlere Mesaj" adlı şiirden. Ç.N.

yıldönümünün kutlandığı 1924 yılında yazılmıştı. Mayakovski her türlü jübileye karşıydı, fakat bu tarihi kutlamıştı.

Zaten, hiç de törensel bir türde yazılmış bir şiir değildir bu. Onda ne gösterişli sözler ne de defne dalları vardır. Şiirinde Mayakovski Moskova'da Tversk bulvarında bulunan anıtına seslenmekle birlikte, yaşayan biriyle konuşurcasına konuşmaktadır onunla. İki şair arasında basit, olağan, içten bir konuşmadır bu. Konu ise, geçmişe değil, geleceğe ilişkindir. Rus şairinin yazgısıdır. Mayakovski, klasik edebiyat geleneklerinin en iyi mirasçısı olarak duyumsamaktadır kendini.

"***Jübile Şiiri***", Mayakovski'nin, onu Puşkin'den ayırmayı, Rus şiir geleneklerinin ve genelde şiirin dışına çıkarmayı deneyen karşıtlarına yanıtıdır. Ve yanıtını, en inandırıcı biçimde, şiir yoluyla vermiştir. Puşkin'le, kendini onunla eşit, onun en seçkin gelenceklerinin mirascısı, tümüyle yeni tarihsel koşullarda onun davasının sürdürümcüsü bir şair olarak konuşmaktadır. Bu yeni tarihsel koşullarda, gerekli olan şey, öykünme ve yineleme değil, yeni yolların ve yöntemlerin araştırılmasıdır.

Mayakovski'ye sık sık, "*Yesenin üstüne ne düşünüyorsunuz?*" sorusu da yöneltilirdi. Bir gün, yanıt olarak, kısa bir süre önce yazdığı, "***Sergey Yesenin'e***" adlı şiiri okumaya başladı:

Gittiniz,
hani derler ya,
bir başka dünyaya.
Boşluk...
Uçuyorsunuz,
dalarak yıldızlara.
Ne parasızlık
ne birahane.
Tam bir ayıklık.

Şiirini okumayı sürdüremedi. Salon uğulduyor, izleyiciler tepiniyor, lanetler savuruyorlardı. Şair, sakince bekliyordu. Öfke dalgası dindiğinde, yemden başladı okumaya. Yeniden tamamlatmadılar

Mayakovski bekledi. Ancak üçüncü kez, yukardakileri izleyen dizeleri söyleyebildi:

Hayır, Yesenin,
niyetim yok
alay etmeye...

Salonun uğultusu dindi. izleyiciler soluklarını tutarak dinlemeye koyuldular. Şiirin son dizeleri bir alkış kasırgası altında boğuldu.

Mayakovski, ilk dizeleriyle, hangi yanda olduğunun açıklık kazanmaması için, özellikle, bilinçle kurmuştu şiirini. Yesenin'in ölümünden sonra pek çok şiir yazıldığını biliyordu: Bunlardan kimilerinde sadece gözyaşı dökülüyor, kimilerinde de yazarın intiharı[1] ve "*Elveda Dost, Elveda*" adlı son şiirindeki[2] ölüm övgüsü ve yaşama kayıtsızlığı kınanıyor, yargılanıyordu. Mayakovski, Yesenin'in kötümser şiirleriyle doğrudan doğruya tartışmaya girmenin başarı kazanamayacağını anlıyordu. Çünkü pek çok okur, Yesenin'in seçkin şiirine hayrandı. Böylece, tartışmaya şiirle girmektedir. Şiirinde, yetenekli şairden, içten bir yakınlık duygusu ve acınmayla söz etmekte; onun ölümünün çevresinde gürültü koparanlarla, gazete dergi sayfalarını ölüm sonrası ayini şiirleriyle dolduranlarla, Yesenin'in dizelerinde kendi bayağı romanslarına aktaranlara, öfke ve nefretle alay etmektedir.

Ve Yesenin'in ölüm konusundaki dizelerine, yaşamı olumlayan, doğrulayan bir felsefeyle, bu felsefeyi içeren polemiksel dizeleriyle karşı çıkan Mayakovski, Yesenin'in sahte destanlarının başları üzerinden, okurlara seslenmektedir:

Gezegenimiz
sevinç duymaya
fazla elverişli değil daha.

---

1 Sergey Yesenin, içki ve bohemle yıpranan yaşamına 1925 yılının bir Aralık ayı gecesinde, Leningrad'da, İngiltere Otelindeki odasında intiharla son vermişti. (Ç.N.)

2 Yesenin bu şiiri, damarını açarak, kanıyla yazmıştır. (Ç.N.)

Sevinci
gelecek günlerden
koparıp almamız gerekiyor.
Ölüp gitmek
zor bir şey değil bu yaşamda.
Yaşamı yaratmak
çok daha zor.

Böylece, Yesenin'in ölüm öncesi dizelerinin ("*Bu yaşamda, ölmek yeni bir şey değil / Fakat daha yeni bir şey değil yaşamak da*") ve başkaca karamsar şiirlerinin güçlü etkisini yok etmek istemektedir. Yetenekli bir şair, Rus dilinin ve doğasının sevdalısı Yesenin'e büyük değer veriyordu Mayakovski. Onun istediği, yaşamın ve şiirin karmaşık sorunlarının kavranılıp çözümlenmesinde okura yardım edebilmekti.

Mayakovski, henüz başlangıçtaki genç edebiyatçılara mutlaka el uzatırdı. Varsın dizeleri özürlü, işlenmemiş olsun. Yeter ki canlı, taze bir yaşam algılayışı, yaşamdan çıkarılmış ve anlatım değeri olan sözcükler, parlak imgeler bulunsun bu dizelerde. Fakat daha tek bir şiir yazmadan kendilerini şair olarak gören, her "gerçek" sanatçının uyması gereken bir zorunluluk sayarak başıboş, sorumsuz bir yaşam sürmeye başlayan ve böylece son yetenek kırıntılarını da harcayan çok bilmiş edebiyat züppelerine de tahammül edemezdi.

"Küçük insancıkların küçük cansıkıntısıyla, avareliğiyle "24 saatte yetişen dahiler"in kendini beğenmişliğiyle alay ederdi.

Edebiyat cephesinde olup biten her şeyi ilgiyle izlerdi. Her başarılı işe, her başarılı dizeye sevinir, kendi bulgularını da hemen paylaşırdı. Fakat baştan savma iş çıkaranlara, can sıkıntısı ve iç daraltısı veren basmakalıp dizelerin üreticilerine de şiddetle saldırırdı.

"İYİ !"

Mayakovski *"İyi!"* adlı destanını Ekim Devriminin onuncu yıldönümü için yazdı.

Anakonusu bakımından, devrimin tarihsel dökümüdür bu. Fakat bir vakanivüs ya da tarihçi tarafından değil, olayların içinde yer alan biri tarafından yazılmıştır.

Daha destanın başında Mayakovski, insanlık tarihinde benzeri bulunmayan Ekim Devrimi olaylarının, tümüyle yeni betim araçları gerektirdiğini belirtmektedir. Menkıbe ve kaçaklama zamanı çoktan geçmiştir artık. Şiirin dizelerini menkıbe anlatısı değil, telgraf metni gibi hızlı ve yalın, yaşayan çağdaş söz belirlemelidir.

"İyi!" adlı destan, tarihsel bir yapıt ve aynı zamanda da şairin kendi öyküsüdür.

Şair, tarih kitabını sayfa sayfa çevirmektedir önümüze. İşte 1917 yılının çetin ayları. Şubat devrimi, işçilere, köylülere, askerlere hiç bir şey vermemiş. Ezilen basit insanların sözcükleriyle, hemen hemen halkın kendi ağzından, en ücra köylere kadar devrim sözcüğünün nasıl ulaştığı anlatılmaktadır destanda.

Destanın odağındaki imge, halk imgesidir. Sadece bir kaç küçük olay sırasında ortaya çıkmakla birlikte, o her yerde varlığını sürdürmektedir. Kimi zaman bir koşmanın dizeleri, kimi zaman bir türkü onu anımsatmaktadır bize. Halk dostunu düşmanını ayırd edebilmektedir artık. Ve kuşkusuz, Geçici Hükümetin Başbakanı Kerenski'nin kim olduğunu bilmektedir.

Kerenski portresi, yergisel araçlarla çizilmiştir. Lermontov'un Napolyon'la ilgili ünlü dizelerini anımsatan bir kaç sözcüğün, bu şiirdeki ölçüyle (vezin) verilmesi yetmektedir:

Gözleri
Bonaparte'mkiler
Sırtında
nefti
montgomer.

Akla hemen, Lermontov'un "***Hava Gemisi***" adlı şiirinin dizeleri gelmektedir: "***Başında üç köşeli şapkası, sırtında gri sefer redingotu vardı.***"[1]

Mayakovski'nin dizeleri okunduğunda, başarısız bir Napolyon adayı canlanıyor gözde. Burjuva kalabalığı varsın bayılsın ona "başkomutan"ın gülünç görüntüsü yükselmektedir destanın sayfalarından.

Ünlü yapıtların ölçüleri, ritmleri ve bunlardaki konu ögeleriyle Mayakovski sık sık böyle çağrışımsal bağlantılar kurmuştur kendi yapıtlarında.

İşte Madam Kuskova'nın Kerenski'ye sevdalanışının itirafı... Mayakovski bu bölümde, gösterişli sözcükler ardına saklanan, esasında burjuvaziye uşaklık yapan kadetlerin (devrim öncesi Rusya'sının, Anayasal-Demokrat Parti adını taşıyan burjuva partisinin üyeleri. Ç.N.) içyüzünü gözönüne sermektedir. Bu sahnede, Yevgeni Onegin operasında, Tatyana Larina ile dadısının duettosu parodi olarak yinelenmektedir. Rastgele yapılmış bir şey değildir de bu. Çünkü ilk bölümleri büyük bir jübile gösterisi olarak yazılan destanın bu bölümleri, opera sahneleri, bale, müzik eşliğinde söylenecek parçalar içermektedir. Gösteri Leningrad, "Malıy" opera tiyatrosunda sahnelenmiştir. Kuskova epizoduyla Mayakovski, kuşkusuz, Çaykovski'nin operası ya da Puşkin'in şiir romanıyla alay etmek amacını taşımaktadır. Yergisel etki, Puşkin'in kahramanlarının imgeleriyle, halka karşı politikalarını soylu ve güzel sözcüklerle gizlemeye çalışan gerçek devrim düşmanlarının kişilikleri arasındaki açık uygunsuzluktadır.

1 Benzerlik sadece sözcüklerde değil, aynı zamanda dizelerin veznindedir. Mayakovski böylece, Lermontov'un Napolyon'uyla Kerenski'yle özdeşleştirmekle, Kerenski'yi gülünçleştirmekte, Lermontov'la da şakalaşmaktadır. (Ç.N.)

Bu yergisel sahneyi subayların yiyip içme sahnesinin betimi izler. Devrime komplo hazırlamaktadır burada. Sovyet iktidarına lanetler savuran, kimsenin tanımadığı bir ön yüzbaşı Popov çıkar ortaya. Araştırmacılar, bu kişiliğin de uydurulmuş olmadığını saptadılar. Mayakovski, askeri otomobil okulunda görevli iken, depoların komutanı ön yüzbaşı Popov diye, suratsız, keyfince davranan biriymiş. Bir gün, bozuk makinaları teslim alması için kendisine gönderilen Mayakovski'nin esas duruşu bahane ederek yumrukla üstüne saldırmış.

Devrim düşmanlarının komplosuyla aynı zamanda, bir başka gücün, halkın gücünün gelişip pekişmesi gösterilmektedir destanda: "*Bodrumlardan başka sözcükler yükselmekteydi.*" "Askeri büro"dan geldiğini söyleyen bir adamın sözleri işitilir. Destanda, öteki kahramanların pek çoğu gibi onun da portresi çizilmemiş, kişiliği söylediği sözlerle verilmiştir. Anlaşıldığına göre, pek fazla öğrenim görmemiş, fakat güçlü ve devrime bağlı bir işçi ya da tayfadır karşımızdaki. Rusya'nın yazgısı, kendini Napolyon olarak gören, "belagat sahibi" Kerenski'ye değil, şimdi belki de ilk söylevini vermekte olan böyle insanlara bağlıdır özellikle. Bu adam devrimci Piter'in[1] önündeki görevleri bilmektedir. Ve bu görevlerden basitçe, hatta hafif bir alayla söz etmektedir.

Devrim olaylarıyla ilişkili en önemsiz görünebilecek olayları bile, belgesel verilere bağlı olarak vermiştir Mayakovski.

Gönüllü çalışma sahnesini ya da şairin Aleksandr Blok'la karşılaşma sahnesini ya da donatım komiseriyle konuşma sahnesini anımsayalım. Mayakovski kimi yerde kendi kişisel izlenimlerinden, kimi yerde tarihsel verilerden yararlanmıştır. Fakat her yerde gerçek yaşam vardır karşımızda.

Kuşkusuz bu, "*İyi!*" adlı destanın, Ekim Devrimi olaylarının gerçeğe uygun olarak hikâye edilmesinden ibaret olduğu demek değildir. Tarihsel olaylar ve olgular, sevilen bir dosta ya da açlık yıllarına ilişkin kısa izlenimler, büyük sanatsal genellemelere ulaşmıştır. Şair, insanlar arasında yeni toplumsal ilişkilerin,

1 *Petersburg'un (Petrograd) kısaltılmışı. Şimdiki Leningrad. (Ç.N.)*

çarpışmalarda ve çalışmalarda nasıl oluştuğunu; yurt sevgisi duygusunun yeni bir anlamda nasıl biçimlendiğini göstermektedir.

Mayakovski'nin şiir okuma ve konuşma gecelerini örgütleyen P. Lavut, destanda Vrangel'in kaçışını anlatan aynı Lavut'tur. P. Lavut bunu anımsarken, Mayakovski'nin pek çok kez kendisine en küçük ayrıntıları, Vrangel'in nereden, karargâh binasından mı yoksa başka bir evden mi kaçtığını, Çerkez cüppesinin ne renk olduğunu soruşunu anlatır.[1]

P.Lavut, Mayakovski'nin bu Ekim destanına nasıl büyük bir önem verdiğini de anlatır. Bu akşamla ilgili afişi şairin hazırlayışı konusundaki anıları da ilginçtir. Lavut önce, Mayakovski'nin tek bir yapıt okuyarak halkın ilgisini çekip çekemeyeceği konusunda kuşkuya düşmüş. Sonra da bu kadar büyük bir şeyi ezbere nasıl okuyacağı konusunda kaygıya kapılmış. Mayakovski şöyle demiş:

- Yazmaya koyulduğumda, hemen hemen hepsini biliyorumdur yazacağım şeyin. Bir parça daha denerim, sanırım dümdüz akıp gidecektir. Önemli olan, halkın gelmesi. Bir de, akşamların sıkıcı olmasından korkuyorum, alışılmadık bir yapıt bu çünkü. Fakat mutlaka, hem Moskova'da hem Leningrad'da, bayrama dönüştüreceğiz bu akşamları. Şimdi bölüm başlıklarını resimleyip boyamak, şenlikli, güzel bir afiş yapmak gerekiyor.

Anıların yazarı şöyle sürdürüyor anlatmasını: "***Vladimir Vladimiroviç, sıradan bir kâğıt yaprağı üstüne önce kırmızı kalemle çember çizdi. Bu çemberin fonuna, basit bir kara kalemle, iri harflerle tek bir sözcük yazdı: "İyi!" Sonra çemberin üzerinde şu sözcük belirdi: "çekim" (geniş espas) ve onun altında da: "destanı". Yukarıya "okuma" ve "yeni yapıt" sözcüklerini kondurdu. Fakat bu iki satırı hemen çizdi. Sonra şöyle yazdı: "iki bölümlük program, pusulalara yanıtlar..." Mayakovski'nin başlıkları yazarkenki yıldırım hızı akıl almaz bir şeydi; çünkü şimdi belirlenmektelerdi, önceden hazırlanmamışlardı. Fakat, sahnede okuduğu şeyleri her zaman nasıl biliyorsa, şimdi de tüm destanı ve onun "vurucu" yerlerini biliyordu.***"

1. Mayakovski'nin sekreteri P. Lovut'un, şairin Rusya'daki şiir okuma gezilerini anlatan çok ilginç anılar kitabından. (Ç.N.)

Mayakovski, ülkeyi dolaşarak destanını okudu. Çeşitli topluluklarca. çeşitli biçimlerde algılanan bu destanın okunuşu efsaneleşti. Lunaçarski, "*bronza dökülmüş devrim*" sözleriyle nitelemktedir bu destanı. Mayakovski de onu başyapıtı sayıyordu.[1] Onun tüm devrim sonrası yapıtlarına işlemiş olan, sosyalist yurda sevgisi, bu destanda ayrı bir güçle gerçekleşmiştir. "*İyi!*", Ekim Devriminin şiirsel anıtıdır.

1. "Ben-Kendim" başlıklı kısa özyaşam öyküsünde, bu konuda şunları söylüyor Mayakovski: "İyi!'yi, kendi dönemi için "Pantalonlu Bulut" türünden, bir başyapıt sayıyorum. Soyut şiirsel yöntemlerin (abartılar, süslemeci-kendinden değerli imgeler) sınırlandırılması; ajitasyonal gerecin işlenmesi için yöntemler uygulanması. (Ç.N.)

ŞAİRİN BİR GÜNÜ

Bir gün biri Mayakovski'ye, şairin bir gününün nasıl geçtiğini yazmanın, genelde de şairlerin nasıl yaşadığını göstermenin ilginç bir şey olacağını söylediğinde, Mayakovski:

- *İlginç bir şey yok,* diye karşılık vermişti. *Kalkıp çay içeriz...*

Şairin gününü, herhangi bir başka meslekten insanın çalışma gününden farklı kılan hiç bir şey yoktur. Fakat şairin yaşamında da, başka insanların yaşamında olduğu gibi, olağan günlerden daha hareketli olaylarla, karşılaşmalar ve izlenimlerle dolu günler vardır.

Yolculuklarda çok şey yapardı Mayakovski. Yeni bir kente gelip de otele indi mi, yöresel edebiyat çevresinin üyeleri onu orada bekliyor olurlardı. Gelir, tanıtırlardı kendilerini.

Şairlerle, şair akşamından sonra buluşmak üzere anlaşırlardı. Kenti gezer, gazetelere uğrar, son gelişinden bu yana kentte ne gibi değişiklikler olmuş, yeni binalar kurulmuş mu, ne gibi girişimlere başlanmış diye bakardı. Sonra hemen öğle yemeği arasında işçilere şiir okumak için bir fabrikaya ya da limana gitmek gerekirdi. Kimi zaman, bir tezgâhın üstüne tırmanıp doğrudan doğruya işlikte şiir okuduğu da olurdu. Sonra, kentin yarısının toplandığı yerel tiyatro ya da kültür evindeki şiir okuma akşamına gitmenin zamanı gelirdi. Program her zaman aynıydı: Bir konuşma, şiir okuma, pusulalara yanıtlar. Geç saatlere kadar süren programın bitiminde genç şairler kapıda bekliyor olurlardı. Mayakovski'yi paytona bindirdikleri gibi evlerine götürür, şiirler okurlardı. Mayakovski dinler, seyrek olarak bir şey söylerdi. Uzun yargılamaları, akıl vermeleri sevmezdi, gönül almaları da. Eğer bir insan şiir yazıyorsa, bu şiirlere ilişkin gerçeği dinlemek yürekliliğini de göstermelidir. Ve sabahleyin yola çıkılır, komşu kentte metrelerce uzunluğundaki harflerle yazılı tek sözcükten.

MAYAKOVSKİ sözcüğünden oluşan afiş, iki haftadır asılı, ve şiir okuma akşamının biletleri çoktan satılıp tükenmiş olurdu.

Oturduğu Moskova'da da, koşuşturmalarla, işlerle dolu günler vardı. Düzeltmeler için yayınevine koşmak, gazeteye mutlaka uğramak, sonra bir toplantıya ya da görüşmeye katılmak, akşam da Politeknik Müzesinde şiir okumaya çıkmak gerektiği olurdu.

Sıradan, dingin günler de vardı. Kalkar, çay içer, gazeteleri gözden geçirirdi. Sonra sokağa çıkar, tanıdıklarla bir kaç sözle selamlaşıp laflaşarak ağır ağır dolaşırdı kentte. Gazete bayileri önünde uzun süre durur, dergileri karıştırır, yazı işlerine uğrar, haberleri öğrenir, sonra yine sokaklarda dolaşmasını sürdürürdü.

Tanınmış aktör, seçkin tiyatro adamı Vladimir Yahontov şöyle yazıyor anılarında:

"Moskova'da dolaşırken, karşıdan Mayakovski'nin geldiğini gördüğüm olurdu. Elindeki ağır sopayı kolaylıkla tıkırdatarak yürüyüşü, bir okyanus gemisinin uyumla ilerleyişine benzerdi. Ve birden durup sorardı: "Ne yapıyorsunuz? Şimdi ne üzerinde çalışıyorsunuz?" Nasıl gözüne çarptım, bilmem, ancak her keresinde durup sorardı - işler nasıl gidiyor? Anlardım ki Mayakovski bu sorudadır. Sanki nöbetçileri denetliyordu böylece: Her şey yolunda mı, iş doğru kotarılıyor mu? Beni de bu "nöbetçilerden" biri sayıyordu belli ki... İşle ilgili kısa konuşmalardan oluşurdu karşılaşmalarımız."

Mayakovski, Tagan Alanı yakınındaki Hendrik Sokağı'nda (şimdi Mayakovski Sokağı) oturuyordu. Akşamları dostları toplanırdı evinde. Şairin doğum gibi kutlama günlerinde daha çok kişi gelirdi. O zaman sürekli görüştükleri de, günlük kaygıların burgacında hemen hemen hiç görüşmedikleri de gelirlerdi. N. Aseyev, S. Tretyakov, S. Kirsanov, L. Brik, O. Brik, V. Şklovski bu dostların başında gelirdi. Mayakovski'nin gazeteci, yazman, hekim v.b. dostları da vardı. Kutlamalarda, hepsi gelirlerdi Tagan Alanı'ndaki (Taganskaya Ploşçad) daireye.

Konuk odasının yanında, küçük, dar bir odada yatardı Mayakovski. Bu daireden başka, Lubyan Geçidi'nde, içinde kitap rafları, pek çok çekmecesi ve bölmesi bulunan büyük bir çalışma masasının bulunduğu, sırf çalışmak için çok küçük bir odası daha vardı Mayakovski'nin.

Fakat masanın arkasında pek az, ancak bir şiir tamamlanıp da yazı kuruluna götürmek için temize çekilmesi gerektiğinde oturup çalışırdı. Mayakovski yazmaz, denebilirse "mırıldanırdı" şiirlerini. Onun için önemli olan şiirin yazılı biçimini kâğıt üzerinde görmek değil, ritmi, seslerin birleşimini, şiirin çınıltısını işitmekti.

Kendisini tanıyanlar, sokakta, konuşma ve gösterilerdeki aralarda, tramvayda, yazı kurulu odalarındaki itişip kakışma arasında, her zaman, her yerde, kesintisiz olarak çalıştığını anılarında yazmışlardır. Gürültü, insanlar, konuşmalar engel olmazdı ona. Her an, her hangi bir konu üzerinde yoğunlaşabilir sonra yeniden konuşmaya, şakalaşmaya dönerdi.

Moskovalılar, geniş, parlak renkli paltosu, kocaman siperlikli kasketi, ağır budaklı sopasıyla, Strast Bulvar'ında (Strasnıy Bulvar) sık sık görürlerdi onu. Düşüncesi bir noktada yoğunlaşmış, kendi içine dalmış, yürürdü. Bu sırada, eliyle ritm arayışından, çaşıtığı görülürdü. Öyle anlarda tanıdıkları, yanından görünmeden geçmeye çalışır, seslenmezlerdi. Ve o, yeni, az önce doğmuş satırları mırıldanarak geçip giderdi. Sonra durur, not defterini çıkarırdı.

Bir şairin yaratıcılık laboratuarı, çalışma yöntemi konusunda yargıda bulunmak için, el yazmalarını incelemek gerekir. Üstü çizilmiş dizeler, eklenmiş sözcüklere bakarak sanatçının düşüncesinin nasıl, devindiği, arayışlarının hangi gittiği görülebilir. Mayakovski'nin müsvette el yazmaları hemen hemen yok. Çünkü müsvettesiz çalışır, tüm ön çalışması kafasından geçer, kulak ritmiyle oluşurdu. Not defterine geçirdikleri, sadece tamamlanmış dizeler ya da kıtalardı.

Elimizde bugün yetmişüç not defteri bulunmaktadır. İç savaş yıllarında satın alınmış, sayfaları bir çeşit saman kâğıdından, basit karton deftercikler. Yabancı sözcükleri yazmak için bir okul defteri. Yurt dışından getirilmiş zarif bloknotlar. Daha elverişli bir şey bulunmadığı için, bir yerlerde, bir istasyon kantininden satın alınmış, kızlar için, pembe ve mavi sayfalı bir şiir albümü. Çoğu kez cepte uzun süre taşınmaktan yıpranmış, örselenmiş, uçları kıvrılmış, muşamba ciltli basit deftercikler. Fakat bize onun bugünkü, yorulmak bilmez, gerçekten kahramanca çalışmasının anısını ulaştıranlar da, özellikle bu gösterişsiz not defterleridir.

Notların büyük bölümü, şairin "hazırlıklar" diye adlandırdığı şeyler oluşturmaktadır. Ayrı ayrı sözcükler, uyaklar, rastlantısal gözlemler. İlerde şiire girebilecek olan her şey. "*Sokaklarda dolaşıp her çeşit sözcüğü toplarım, bakarsın yedi yıl sonra işime yarar*" derdi şakacı bir tonla.

Daha devrim öncesinde, iki gün aradığı çetin bir uyağı, sonra tramvayda unuttuğunu kendisi anlatır. Anımsamak için, geri dönüp tüm yolu yeniden geçmek gerekmiş. Belki de bu olaydan sonra, bulduklarını, önce sigara kutularına, sonra artık hiç bir zaman yanından ayırmadığı not defterlerine geçirmeye başlamış olmalı.

Mayakovski, şiirsel ön hazırlığı, çalışmanın çok önemli bir bölümü sayardı. Ancak büyük bir yedek varsa, hızlı ve iyi yazılabileceğini söylerdi.

Çoğu kez sadece iki sözcük ve uyak yazılıdır defiere. Fakat aslında bu, sözcüklerin başarılı birleşimi ya da bir yedek değil, üzerinde çalıştığı satırları ve kıtalarıdır şiirin. Anımsayabilmek için belli başlı sözcükleri yazar, geri kalanı aklında tutardı.

Telgraf metnine benzeyen bu kısa notların yanısıra, müsvette el yazmalarında olduğu gibi, kimi sözcüklerin üstü çizilmiş ve çoğu kez bir kaç varyantı bir arada, başlıbaşına satırlar ve kıtalarda var. Bunlar, şiir ya da destan kuracak olan "kerpiçler"dir. Kıtalar dağınık biçimde serpiştirilmiştir. Kimi kez aynı şiirin satırları ayrı ayrı defterlere geçirilmiştir. Çok zaman geçmiş, defter bitmiş, yenisini almak gerekmiştir. Ya da kıtalardan biri, yazı kurulunda bir yerlerde, ceketin cebindeki bir defiere yazılmış, ötekisi sokakta, paltonun cebindeki bir başka defiere geçirilmiştir.

Bir şiir üzerindeki çalışma yöntemini dağınık notlara bakarak saptayabilmek çok güç. Yine de olanaksız değil. Zaten Mayakovski, "*Şiir Nasıl Yapılır?*" başlıklı makalesinde, kendi çalışma yöntemlerini çok ayrıntılı ve eksiksiz anlatmıştır. Bu rastlantısal notların da kendi yasallıkları, düzenleri olduğu anlaşılıyor.

Mayakovski en çok, şiirin ilk kıtasından başlar, düşüncenin yönünü, ritmi ve tonlamayı bu kıta belirlerdi. Sonra, ortalara ya da sonlarda bir yere yerleşecek olan, en önemli, en vurgulu, tüm şiirin temel düşüncesini içeren kıta üzerindeki çalışma başlardı... Fakat aynı zamanda, komşu kıtalar üstündeki çalışma da sürer, bunlar ötekilerin

yanına bir yere, ya da sayfanın öteki yüzüne yazılırdı. Tüm kıtalar hazır olduğunda, Mayakovski bunları, şiire girecekleri düzen içinde yeniden yazar, kullanılanların üstünü çizerdi. Sonra şiirin tümü üstündeki çalışma, titiz perdahlama, tamamlayıp bezeme başlardı. Eğer özel bir acele yoksa, şiir bir kaç gün öyle bırakılır, sonra yeniden yazılırdı.

Mayakovski'nin "norm"u günde 8-10 dizeydi. Bazen daha çok yazardı, ama "hazırlıklar" sayesinde olurdu bu. Böylesine bir çalışma büyük bir gerginlik ve yorulmazlık gerektirmekteydi. Çünkü onun şiirlerinde aşınmış, basmakalıp imgeler, sözcük ölçüsü tutsun diye eklenmiş "beş türden" fazla uyaklar, can sıkıcı, yinelenmiş sözcük takımları (terkip) yoktur. "*Şairi onaltı-onsekiz saatlik çalışma günü niteler*" derdi Mayakovski.

Şairin karışmasını gerektiren her önemli şeye ses verir, fakat hiç bir zaman kötü ve baştan savma yazma hakkını tanımazdı kendine. Hemen çiziktirilivermiş, tamamlanmamış şiirleri hiç bir zaman vermezdi yayınlanmak için.

Yaşamın çeşitli durumları, izlenimler ve gözlemler onu yazmaya yöneltir, ilk itki olurlardı. Kimi zaman bir gazetede okunmuş satırlar ya da bir başkasının tartışmak, polemiğe girmek istediği şiiri, kimi zaman bir karşılaşma ya da olay olurdu bu.

1928 yılı ocağında Sverdlovsk'ta Verh-İsetski fabrikası işçilerinin eski ahşap, derme çatma kulübelerinden, yeni, sağlam evlerine taşındıklarını görmüştü. O günlerde "***Dökmeci İvan Kozırev'in Yeni Evine Taşınmasının Öyküsü***" adlı şiirini yazdı.[1] Odesa limanında, haydutlarla çarpışmada öldürülen dostu diplomatik kurye Notte'nin adı verilen gemiyi görmesi, onu "***Gemi ve İnsan Yolduş Notteye***" başlıklı şiirini yazdırdı. New-York sokaklarında birinde canlı bir reklama rastlamıştı. Bir dükkânın vitrininde, tehlikesiz traş için ustura öneren bir genç kızdı. Mayakovski gemiyle ülkeye dönerken, "***Genç Kız ve Vulvorf***" şiirinin kıtaları yazılmıştı bile.

Fakat hiç bir zaman, gördüğü şeyi salt anlatmak, ilginç bir sahne ya da olayın şiirsel resmini yapmak için yazmamıştır o. Yaşamsal izlenimler, büyük ve ciddi bir konuşmaya, düşüncelere yol açan bir itki.

1. Bu şiirin Türkçe çevirisi için bkz. "Halkın Dostları" sayı 2, Nisan 1970. (Ç.N.)

bir başlangıç olmaktalardı sadece. Onlar, bir takım önemli yaşamsal süreçleri açımlaması, insanların yeni yaşamı kurmasına engel olan şeylere darbe indirmesi için yardımcı oluyorlardı şaire. Bu nedenle ona sadece, parlak olgular ya da yoldan geçerken edindiği izlenimler değildi gerekli olan. Her şeyi bilmek, her şeyi kavramak zorundaydı.

Bir gün, Moskova "Dinamo" stadyumunda, izcilerin ülke çapında ilk toplantısı sırasında Mayakovski göründü.

Kıyıdaki engelin üstünden aşarak alana girdi. Bir polis yaklaştı yanına.

Mayakovski:

- *Yazarım ben, gazeteciyim,* dedi ona. *Her şeyi görmem gerek.*

Sıralar arasında uzun süre dolaştı, baktı, dinledi, sonra tribüne çıktı.

Stadyum üstünde megafonlar gürlüyordu. Ülkenin tüm köşelerinden binlerce çocuk, şu basit, fakat her zaman anımsanacak sözleri dinliyorlardı:

Mavi dalgalı denizin
Sayısız toprağın
ırmağın
akıp gitsin ardına o şimşek türkü
izcilerin toplantısı anlatsın.

Mayakovski bir kaç saat kaldı stadyumda, Kırmızı boyun bağları denizine, çocukların sevinçli yüzlerine baktı. Yanında bulunan arkadaşı V.Katanyan'a şöyle dedi:

– Çok güzel bir destan yazmak, onu burada okumak - sonra ölünebilir artık!

Şair, karşısında, yeni toplumun gelişip çiçeklenmesini görecek genç kuşağın bulunduğunu biliyordu. Çocuklar için yazmak çok sevdiği bir şeydi. Bunu büyük, önemli bir iş olarak görüyordu. Çocuklar için yazdığı şiirler bu duygu ve düşüncelerinin ürünleridir.

O yıllarda, ülkenin yaşamında, Mayakovski'nin ses vermediği hiç bir olay yoktur. Yüreği, her an tüm dalgalara ayarlanmış bir radyoydu. Toplu yapıtları alınıp okunduğunda, bu hemen görülmektedir.

Mayakovski "şiirsel" ve "şiirsel olmayan" temalar ayrımını bir kerede ve sonsuzca kaldırdı ortada. Devrim için gerekli gördüğü her konuda yazdı ve şiirden en uzak gibi görünen şeyler, yeni, gerçek bir şiirsel çınıltı kazandılar.

"KOMSOMOLSKAYA PRAVDA"[1]

Mayakovski okurlarıyla özellikle gazete sayfalarında karşılaşmak ister. gazeteci-şair diye adlandırırdı kendini. Pahalı, gözalıcı kitap baskıları çekmezdi onu. Kuşe kâğıda basılmış şık kitaplar değildi düşlediği. Şiirlerini gazetelerde yayınlamak gerekliydi ona. Bu şiirler, en önemli birinci sayfa haberleriyle, siyasal konulu makalelerle bir arada bulunsun; günün en heyecan verici sorunlarına keskin ve güncel bir yanıt olsun ve hemen milyonlarca okura ulaşsın isterdi. Mayakovski'nin hemen hemen bütün şiirleri önce gazetelerde yayımlanmıştır.

İşbirliği yaptığı pek çok gazete vardı. Başta "***Pravda***", "***İzvestiya***" olmak üzere şiirlerinin yayımlandığı, çalışmalarına katıldığı gazetelerin sayısı on kadardır. Fakat bunlardan biriyle ilişkisi sürekliydi. Bu "***Konsomolskaya Pravda***" gazetesiydi. Bu gazetenin neşeli, dost, genç yazı kuruluna hepsinden çok yakınlık duyuyordu Mayakovski. Onlarla, Mayakovski, ülkenin endüstrileşmesi, yeni Sovyet insanı ve kültür devrimi yolunda omuz omuza savaşım vermekteydi.

"***Konsomolskaya Pravda***"da Mayakovski'nin gençliğe adamış pek çok şiiri yayımlanmıştır. Bu gazetenin yazı kuruluna hemen hemen her gün uğrardı. Burada şiirlerini yayımlamakla kalmaz, kendidini gazetenin çalışanlarından biri sayardı. Yazı kuruluna gelir, bir sonraki sayının nasıl hazırlandığına bakardı. Abonelerden gelen mektupları okurdu. Yazı kurulu tartışmalarına, görüşmelere, konulu toplantılara katılır, başlıklar, karikatür altyazıları düşünürdü. Gazetenin verdiği görevle Moskova dışında da "***Komsomolskaya Pravda***" okurlarına ve komsomol (parti gençlik kolu) toplantılarında konferans vermeye

1 Bir gazete "Gençlik Pravdası" Ç.N.

giderdi. Bu toplantılarda sadece şiir ve edebiyat değildi konuşulan. Siyaset ve günlük yaşamda, aşka ve şiirin yazgısına kadar pek çok sorun ilgilendirmekteydi gençliği ve Mayakovski tüm bu konularda onları yanıtlar, açıklamalarda bulunurdu.

Fakat, kuşkusuz asıl önemli olan, "***Konsomolskaya Pravda***"da şiirlerinin yayınlaşıydı. Hemen hemen her gün bir şiiri çıkardı Mayakovski'nin bu gazetede.

Gazeteci N. Potapov anılarında, Mayakovski'nin gençlik arasında küçük burjuvalık eğilimlerine karşı yazdığı "***Marusya Zehirlendi***" adlı ünlü şiirinin yazılışının öyküsünü anlatır. Gazete Mayakovski'ye, bayağı ve açık seçik batı filmlerine, ucuz modalara, "güzel" yaşamın allı pullu görüntüsüne duyduğu eğilimden söz eden bir kaç mektup göndermiş. Mayakovski mektuplara göz gezdirdikten sonra şöyle demiş:

– Gazete yönetimine sipariş kabul ettiğimi, fakat bu kez, yerine getirmede gecikebileceğimi söyleyin... O kadar önemli bir sorun ki bu, işin içinden hemen çıkıvermek kolay değil... Bu "zarif yaşam" meraklılarını ben de gördüm...

Şair dikkatle inceledi bu mektupları. Şiiri üstünde çalışırken "***Konsomolskaya Pravda***"da yayınlanan "***Elektrik Teknisyeni Bob***", "***Yaşamaktan Sıkılıyorum***" başlıklarını taşıyan bir kaç değiniyle, "***Parti Gençlik Kolunda Küçük Burjuvalar***" yazı dizisinden de yararlandı. O sıralarda çok ünlü olan "***Marusya Zehirlendi***" şarkısı da, acımasızca alay ederek yararlandığı bir kaynak oldu...

Bir kaç gün sonra gazete yazı kuruluna getirdiği şiirde, belleklerden silinmeyecek şu dizeler vardı:

Hergün
anımsamalısın
ki sen
yeni
ilişkilerin de
yeni
aşkların da
mimarısın

Mayakovski, "*Komsomolskaya Pravda*"nın genç ve neşeli gazetecileriyle çok dosttu. Burada ne edebiyat küçük burjuvaları, ne kıskanç başarısızlar, ne de açık düşmanlar vardı. Ve şair, bu genç insanların eleştirilerine her zaman kulak verir, önemle dururdu bu eleştirilerin üstünde:

Birgün, "*Konsomolskaya Pravda*"nın yazı kurulunda "*Perekop Coşkusu*" adlı yeni şiirini okuyordu. Şu dizeler vardı şiirde:

Biz
esintisiyle yaşıyoruz
ekim fırtınasının...

"*Esinti*" sözcüğünü pek tutmadı dinleyiciler, devrim konulu bir şiirin üslubundan ayrılma olarak gördüler bu sözcüğü... Mayakovski'ye söylediler bunu. Mayakovski biraz düşündükten sonra şöyle dedi:

– Doğru. Doğru farkettiniz... Bir pelteklik var bu söyleyişte, bir muhallebi tadı... Daha vurgulu konuşmak gerekir burada...

Ve biraz susup, ekledi:

– Ee, arkadaşlar, başka eleştirisi, önerisi hatta isteği olan var mı? Sıkılmayın, henüz klasikleşmediğime göre, düzeltilme olanağım var...

Ve az sonra, yeni biçimini okudu bu dizelerin:

Biz
buyruğuyla yaşıyoruz
ekim iradesinin...

"*Konsomolskaya Pravda*"da, gençliğin yaşamı, başka ülkelerdeki dostlar ve barış için mücadele konularında pek çok şiiri yayımlandı Mayakovski'nin

KARDEŞ CUMHURİYETLERDE

Mayakovski'nin özyaşamöyküsünü yazanlardan V. Katanyan, şairin yolculuk yaptığı yerlerin haritasını çıkarmış. Moskova, Leningrad, Kiev, Odesa, Minsk, Sivastopol, Sverdlovsk, Kuybışev, Kursk, Zaporojye, Bakü ülkenin hemen hemen yarısı, gidiş yollarını gösteren kırmızı çizgilerle işaretlenmiş bu haritada. Çizgiler, yurt dışına da uzanıyor: Prag, Paris, New York. Fakat uzak sınır dışı yolculuğu çizgileri, şairin kendi ülkesinde yaptığı yolculukları gösteren çizgilerin sık ağıyla karşılaştırılamaz. Mayakovski aynı yerde uzun süre kalamayan bir insandı. Yollar çekerdi onu. Ülkede neler olup bittiğini görüp bilmek ister, bir zamanların taşra ilçelerinin çehresinin nasıl değiştiğini, buralardaki uyuşuk yaşamın yerini nasıl bir canlılığın aldığını sevinçle izlerdi.

Ukrayna'da, Belorusya'da, Gürcistan'da pek çok kez bulundu. Azerbaycan ve Ermenistan şairleriyle dostluk bağlarıyla bağlıydı. Mayakovski her zaman ve her yerde halklar arasında dostluğun, enternasyonalizmin savunucusu olmuş, bu konuda düşüncelerini her fırsatta dile getirmiştir.

Kardeş cumhuriyetlerin yaşamını ve kültürünü tanıyıp öğrenmek düşüncesi onun pek çok şiirinde yansımaktadır.

Ülkedeki kültür gelişiminin dikkatli bir izleyicisi olan Mayakovski, Ukraynalı yazarların Moskovalı yazarlarla bir ortak toplantısı sırasında, toplantıda bulunanlardan birinin, onun Ukrayna şiirini bilip bilmediği konusunda kuşku göstermesi üzerine, kalkmış, Pavla Tıçina'nın şiirlerini Ukraynaca ezbere okumuştu.

Aynı toplantıda, Ukraynaca ve Gürcüce bilgisini yetkinleştirme isteğini belirtmiş, kendi dilinden başka kardeş cumhuriyetlerden bir ikisinin daha dilini bilmeyen Sovyet şairinin kültürlü sayılamayacağını söylemişti.

Mayakovski her türlü ulusal kendini beğenmişlikten, bir halkın başka bir halka üstünlüğü zırvasından nefret ederdi. Hem büyük devlet şovenizmine, hem her türlü burjuva ulusçuluğuna karşı çıkardı.

Mayakovski'nin şiirleri tüm ülkede çınlıyordu.

Gürcü yönetmen Kote Marcanişvili'nin "***Misteriya-Buf***"u David dağının tepesinde sahnelemeyi düşlediği bilinir. Bu sahneleme için bir kaç maket hazırlanmıştı. Oyunun sahneleceği doğasal çevrenin boyutlarına uygun olarak, dekorların uzunluğu da 25 metre yüksekliğe ulaşacaktı!

Gürcü yazarları, sanatçıları ve yönetmenleri için Mayakovski'nin Gürcüce ve geçmiş Gürcü kültürünü bilmesi büyük önem taşıyordu. Sinema yönetmeni N. Şengelaya anılarında, Mayakovski'nin "***Matella***" filmi için söylediklerini yazarken, onun "***Gürcistan devrimci köylü hareketinin sorunlarını çok iyi bildiğini***" belirtmektedir.

G. Leonidze'nin, Mayakovski ve onun Gürcüce konusunda düşüncelerine ilişkin anıları son derece ilginçtir. Şöyle yazıyor Leonidze: "***Şiir okuma izlencelerinin birinden sonra bizi tanıştırdılar. Benimle Gürcüce konuştu ve kentin sokaklarında kimi zaman, Gürcüce ve Rusça sözcüklerin karışımından oluşmuş bozuk bir dil işitildiğinden yakındı. Özellikle biz Gürcü şairlerin, arı bir dil için ön safta savaşım vermemiz gerektiğini ekledi.***"

Mayakovski'nin, Sovyet Rus okurunu, Gürcü şairlerin yapıtlarıyla tanıştırmak istediği bilinir.

Şair C. Çikovani, onun bir Tiflis yolculuğu sırasında Sovyet Gürcistan'ın hemen hemen tüm şairlerinin kitaplarını edindiğini anlatır. Çikovani'yle bir konuşmasında şöyle demiş Mayakovski: "*Alman ve Fransız yazarlarını hiç bir zaman çevirmedim. Fakat Gürcü şairleri çevirmeye memnuniyetle girişeceğim.*"

Azerbaycanlı şair Süleyman Rüstem, Mayakovski'yle ilk karşılaşmasını şöyle anlatıyor:

"... *Mayakovski 1927 yılı Aralık ayında geldi Bakü'ye, Kimseye haber vermeden, telgraf çekmeden geldiği için, kendisini karşılayamadık. Zaten, kendi evi gibi tanıdığı bir kentti Bakü... Birden, Türk Kültür Sarayı'nın kapıları ardına kadar açıldı... Odayı iki adımda geçerek masamıza yaklaştı. El sıkıştık.*

- *Mayakovski, diye tanıttı kendini...*

Sevinçten ne yapacağımızı bilemiyorduk.

Oturduk. Sohbete başladık. Ne yazdığımızı, ne gibi yapıtlarımız olduğunu sordu... Moskova'da yaşamasına karşın bu adam, bizim edebiyatımızı ve Baku'müzü yakından tanıyordu. Genç yazarlarla, yollarını şaşırmasınlar, başları dönmesin diye çok uğraşılması; edebiyatın geniş yığınlara ulaştırılması, işçi bölgelerinde akşamlar düzenlenmesi gerektiği konularında düşüncelerini anlattı..."

Memet Rahim'in anılarında da, Mayakovski'nin Azerbaycan şairleriyle bir sohbeti, geniş olarak anlatılmaktadır. Şöyle yazıyor Memet Rahim : "*Mayakovski'yi Baku'de, 1927 kışından anımsıyorum. Kentte, petrol ocaklarında şiirler okudu. Edebiyatçı gençliğe duyduğu ilgiyle bir kaç kez, biz henüz başlangıçtaki şairlerin "**Kızıl Kalem**" adlı topluluğumuzda bulundu.*

- Ocaklarda, işliklerde şiir okuyor musunuz? diye sordu. İçimizden biri kararsızca:

- Evet, ama az, diye karşılık verdi.

O zaman daha çok öğrenci kulüplerinde, okullarda şiir okuyor, oralarda daha duyarlı bir izleyici topluluğu bulacağımızı düşünüyorduk. Mayakovski'yle sohbetlerimiz ve şiirlerinin insanı kavrayan etkisi, o zaman daha çok lirik oda şiiri yazan çok kişiyi ve bu arada beni, bundan sonraki yaratıcılığımız konusunda ciddi olarak düşünmeye yöneltti."

Bakü'de Mayakovski, Süleyman Rüstem'le ve Rus şairleriyle Paris Komünü işliklerinde, İlyiç koyunda ve başka yerlerde şiir okudu. Genellikle, şiirlerini okuduktan sonra işçilerle sohbet eder, onlara eski ve şimdiki yaşam, ücretler ve yeni işçi yaşamı konularında sorular yöneltirdi.

Mayakovski çok sık giderdi Kafkasya kentlerine. Fabrikaları, işçi kulüplerini ziyaret eder, içinde her ulustan insanın bulunduğu çok çeşitli topluluklar önünde okurdu şiirlerini. "***Doğmuş Başkentler***" adlı bir yazısında şöyle bir bölüm var: "***Bir tam gün (birtek gün değil, bir tam gün) Şimid fabrikasında, sabah düdüğünden akşam düdüğüne kadar, öğle arasında, bir torna tezgâhının üstünde, okudum; sonra beşten yediye kadar, kısa süre önce kurulmuş, çok güzel ama soğuk, ısıtılmamış Kızıl Ordu Evi'nde Kızıl Ordu askerlerine ve tayfalara; dokuzdan bire kadar da üniversitede.***"

Kardeş cumhuriyetlere bu yolculukları sırasında yüzlerce insanla tanışıp görüştü Mayakovski. Çağdaşlarının çoğu için, şiiriyle görünüşünün ayrılmazca bağlı oluşu bundandır. Fakat hiç kuşkusuz, kişiliğinin etkisinden çok daha önemli olan, devrimci şiirinin yarattığı etkidir. Sovyetler Birliği içindeki ulusal cumhuriyetlerin tümünde, Mayakovski'nin şiirinden etkilenmiş şairlerin sayısı çok fazladır. SSCB halkları edebiyatında, Mayakovski geleneğinin güçlü bir yeri vardır.

MAYAKOVSKİ'NİN TİYATROSU

Mayakovski parlak ve anlatım gücü yüksek bir gösteriyi, oyuncunun izleyiciye dosdoğru seslendiği, salonda oturanların da sahnede olup bitenle kendilerinin bir çok iple bağlı olduklarını duyumsadıkları, güncel sorunları deşen bir tiyatro düşlemekteydi.

Bir çok bakımdan, Meyerhold tiyatrosuna yakın buluyordu kendini. Bundan başka, daha 1920'li yılların ortalarında doğan, genç işçilerce kurulan amatör işçi kulübü tiyatrosuna (TRAÜ) ve "Mavi Blus" varyete topluluğuna ilgi duyuyordu.

"***Sovyet İktidarının Tiyatro Politikası***" tartışmasında, "*Anayol, bölgesel tiyatrolar, kulüp ve varyete tiyatroları çizgisinde gitmektedir*" diyordu.

"***Konsomolskaya Pravda***" gazetesi okurlarına yaptığı son konuşmalarından birinde, Kolpino kentindeki komsomolların çalışmasından heyecanla söz etmişti. Mayakovski bu kentte bir fabrikada işçilere şiir okuduktan sonra, genç tiyatro topluluğunun üyeleriyle tanışmıştı. Komsomollar, elbirliğiyle yazdıkları bir oyunu sahneliyorlardı. Fabrika yaşamının ve işçilerin güncel yaşamlarının en değişik sorunlarına değinen bir sahne gösterisiydi bu daha çok. Gösterinin konusu, olumlu ya da olumsuz pek çok yönleriyle, bir komsomolun başından geçenlerdi.

Gençlik tiyatrolarının oyuncularınca yazılan oyunlar, çok az yetkin ürünlerdi. Fakat, sıradan erkek ve kadın işçiler, komsomollar; düşünceleri, günlük yaşamlarının ve konuşmalarının karakteristik çizgileriyle asıl bu oyunlarda ortaya çıkmaktaydı. İşçi tiyatrosu, hemen, gecikmeden yanıt veriyordu en güncel ve can alıcı sorunlara. İzleyicilerin anladığı, kendine yakın bulduğu bir tiyatroydu bu.

Mayakovski'yi amatör tiyatrolara çeken, güncellik, yığınsallık, gençliğin yüksek yaratıcı coşkusu, girişimciliği ve içten duyarlığıydı. Bu tiyatronun, halk geleneklerinden kaynaklanan özel biçimleri de ilgisini çekiyordu. Kendi tiyatro çalışmalarında, amatör tiyatroların başarılarını göz önünde bulundurmuştur.

Tiyatro ve sinema sürekli ilgi alanındaydı. Tiyatro, yığınsallığı, etkililiği; izleyiciyle dolaysız, doğrudan ilişkisiyle çekiciydi. Planlarında her zaman, oyun yazma tasarıları vardı. Kimi zaman, Adem'le Havva'dan günümüze kadar uzanan sürede, yeni bir yergisel epos türünde bir sahne gösterisi yazmaya girişmekte, kimi zaman konusu Sovyetler Birliği ve Amerika'da geçecek "***İntiharlı Güldürü***" için tiyatroyla anlaşmaya varmaktadır.

Yirmili yılların ikinci yarısında, tiyatro ve sinema alanında çalışmak düşüncesi gitgide daha çok kavramaktadır onu.

1926 ve 1927 yıllarında sinema için senaryolar yazdı: "***Çocuklar***", "***Fil ve Kibrit***", "***Sinemanın Yüreği***", "***Dolapseverin Aşkı***", "***Nasılsınız?***", "***Bir Nagant Tabancanın tarihi***", "***Yoldaş Kopıtke***", "***Şömineyi Aklından Çıkar***", "***Aralıkgöbekliler Ekimgöbekliler***".

Bunlardan çoğu filme çekilmedi. Sinema sanatı gelişiminin henüz başlangıcındaydı o sırada. Mayakovski'nin karmaşık tasarılarını uygulayacak kişileri bulmak zordu.

"***İyi!***" de önce epos-yergi türünde bir gösteri olarak düşünülmüştü ve bu destanda dramatik ögeler çok güçlüdür.

1928 yılında Mayakovski kendini, yergisel güldürü türünde bir oyun olan "***Tahtakurusu***" üstünde çalışmaya verdi. Tümüyle kendine özgü bir tiyatro biçimi arıyordu. Bu tiyatroda, Gogol, Şçedrin ve Suhovo-Kobilin'in klasik gelenekleriyle, sinemaya ve amatör ajitasyon tiyatrosuna özgü yöntemler beklenmedik biçimde birleşmeliydi.

"***Tahtakurusu***"nu Mayakovski, yeni yurt dışı yolculuğu sırasında yazdı. Yolculuğu "***Komsomolskaya Pravda***" adına yapıyordu. Paris'ten gazetenin yazı işleri yöneticisi Kostrov'a, "***Yoldaş Kostrov'a Paris'ten, Aşkın Varlığına Dair Mektup***" adlı şiirini gönderdi. Yine o sırada yazdığı bir başka şiiri, Paris'te karşılaşıp âşık olduğu bir genç kıza adanmış, "***Tatyana Yakovleva'ya Mektup***"tur.

Mayakovski bu genç kızı, bulunduğu yabancı çevreden koparark yurda geri getirmek istiyordu. Sadece Moskova ve Paris arasındaki

mesafe değildi onları ayıran. Sınırın her iki yanında sadece iki ayrı ülke değil, birbirine karşıt iki dünya, karşıt psikolojiler, görüşler ve ahlâk anlayışları vardı.

Sevgilisini Paris'in ıssız göçmen çevresinden koparark devrim fırtınasıyla yüklü temiz havaya götüremeyen şair, o zaman, devrimin ilk baharının Paris'e geleceğini söyleyerek şöyle sesleniyor ona:

İstemiyorsun öyle mi?
Peki.
Bu hakareti de işleriz
Genel hesap listesine.
Ama bil ki er geç
Gelip alacağım seni
tek başına
ya da Paris'le birlikte.

Bu sırada yergisel oyunu üstüne çalışan şair, insanların mutluluğuna ve sevincine engel olan çarpık burjuva yaşamı üstünde daha da güçlü biçimde yoğunlaştırdı eleştirisini.

Mayakovski "*Tahtakurusu*"nun konusunu yaşamdan aldı. "*Ogonyok*" gazetesinde bu konuda şunları yazmıştır: "*İşlenen ve güldürüye giren gereçler, özellikle 'Komsomolskaya Pravda'daki gazetecilik çalışmam sırasında, dört bir yandan gelerek elime geçen ve zihnimde yer eden bir yığın küçük burjuva olgusudur.*"

"*Komsomolskaya Pravda*", gençlik üzerindeki burjuva etkilerine karşı savaşım veriyordu. Gazetenin her sayısında, işçi gençlik arasından ayrılarak küçük burjuva çevresinde boy gösteren insanlar üstüne yazılar çıkıyordu. Nedenler ve itkiler çok çeşitliydi: İçki düşkünlüğü, bir takım yabancı filmlerde betimlenen "güzel" yaşamın çekiciliği v.b. Bu yazı ve haberlerde, Rus adını değiştirerek yabancı dilde bir lakap edinenlerden, tasarruf sandığı cüzdanını yaşamının amacı sayan komsomollardan, modaya uygun bir ceketi ya da yurt dışından gelmiş bir çift pabucu yoksa yaşamı yaşanmaya değmez sayan gençkızlardan söz ediliyordu.

Mayakovski de oyununda, "kişisel günlük yaşamı adına sınıfından kopan", "eski işçi ve parti, şimdiki damat". Prisıpkin adını "zarif" Pyer

Skripkin adıyal değiştiren birini betimlemektedir. Bu prisıpkin, züppe, ikiyüzlü Oleg Bayan'ın yönetiminde, "kültür"le tanışmakta, fokstrot'un ve "nezaket kuralları"nın gizlerini öğrenmekte, günlük yaşamını "yeni bir tarz"a da düzenlemektedir.

Mayakovski oyununda, günlük yaşamdaki küçük burjuvalığın siyasal alana nasıl geçtiğini göstermektedir.

Prisıpkin türünde başkaları da vardır oyunda. Gerçeğin ve düş gücünün kaynaştırıldığı oyununda Mayakovski, bu genelleştirilmiş tiplerle, toplumdaki olumsuz eğilimlere ağır bir darbe indiriyordu. İlginç bir yöntem uygulamıştı oyununda. Prisıpkin, tüm alışkanlıkları, görgüsüzlüğü, sövgüleri ve küçük burjuvalığıyla, geleceğin sosyalist toplumuna götürülmekte ve bu gibi insanlara öyle bir toplumda yer olmayacağı hemen anlaşılmaktadır. Çeşitli olaylar sonucunda kendini geleceğin toplumunda bulan Prisıpkin'e toplumda bulunabilen tek iş, vücudunda rastlantısal olarak onunla birlikte geleceğin toplumuna ulaşan bir tahtakurusunu, yine kendi vücuduyla, bir hayvanat bahçesinde beslemektedir.

"***Tahtakurusu***", Meyerhold Tiyatrosunda sahnelendi. Gösterinin müziğini Şoştakoviç besteledi. Dekorları ise Kukrınıkis ve Rodçenko düzenlediler.

İlk bölümün dekorlarında, izleyiciler, Petrovka'daki süpermarket'in girişini tamdılar. Polis görününce işportacılar sahneden doğruca salona atlıyorlardı. Mağaza vitrinlerinden biri, pembe abajur, semaver, vazo ve porselenden bir kedi biblosuyla devrim öncesi küçük burjuva "konfor" unu simgeliyordu: öteki vitrin "çağdaşlık" havası yaratacak biçimde düzenlenmişti: Alçıdan bir meleğin eline boksör eldivenleri asılmıştı ve züppe giyimli bir manken kayak taşıyordu elinde. Olayın geleceğe aktarıldığı sahne bölümünde ise koşullu bir düzenleme egemen kılınmıştı. Yapısal dekorlar saydam bir gereçten yapılmıştı. Böylece Prisıpkin (İgor İlyinski oynuyordu bu rolde), kırmızı fiyangolu gitarı, cam duvara yapıştırmaya çalıştığı zevksiz kartpostallarıyla, tüm küçük burjuva takım taklavatıyla, bu sahne sonunda olanca karşıtlığıyla ayrılmamış oluyordu

Mayakovski, gerçeğin olaylarını "gerçek ve ilgi çekici olanın tiyatro diline" işte böyle çeviriyordu.

"*Gogol Tiyatrosu*", "*Ostrovski Tiyatrosu*" dediğimizde, bu yazarların dramaturjisinin kendine özgü özelliklerini göz önünde bulundururuz. "*Tahtakurusu*"ndan sonra, artık bir "*Mayakovski Tiyatrosu*"ndan sözetmek olanaklıydı. Bu güldürüde, günlük yaşam olgularının dış gücüyle (fantastik) birleştiği; oyunun akışının sahneye doğrudan seslenişlerle, kişilerin kendilerini tanıttıkları keskin ve özlü (aforistik) repliklerle kesildiği, sirk ve palyaço oyununun, neşeli şarkı ve şiir parçalarının olaylarla organik biçimde kaynaştığı özel bir dramaturji üslubu oluşmuştur. Fakat bu, bir revü, çeşitli yöntemlerin bir karışımı değil, kaynaşmış bir bütün, özgün bir tiyatro üslubudur.

Mayakovski tiyatrosunun "*Tahtakuru*"da beliren ilkeleri, 1929 yılında yazdığı "altı bölümlük, sirkli, havai fişek âlemli dram" lı "*Banyo*" daha da geliştirmiştir.

Mayakovski küçük burjuvalıkla savaşımını burada da sürdürmektedir.

Fakat bu oyunda, denebilirse, başka sınıftan küçük burjuvalardır söz konusu olan. Oyunun odağında, geçmişteki kuşkulu hizmetleriyle böbürlenen, hiçliğini tumturaklı tümceler arasında gizlemeye çalışan bürokrat Pobedonosikov tipi vardır.

Pobedonosikov tipi ve çevresindekilerle, sekreteri Optimistenko, Madam Mezalyansova, Ivan İvanoviç tipleriyle Mayakovski, büyük ölçüde, insanlara ve yaşama karşı umursamazlık, kendi işine karşı mekanik bir tutum olarak anladığı bürokratizmi göz önüne sermektedir. Bürokratizm, sadece kalem odalarında değil, yaşamın tüm alanlarında gösterir kendini. O, sosyalist düzene de derinliğine yabancıdır. Ve geleceğin içinden Fosfor Kadın belirdiğinde, Pobedonosikov ve çevresindeki dalkavuklar, kariyeristler, bürokratlar, baştan savmacılar, kendilerini zaman makinasının dışına atarlar.

Mayakovski bu çok belirgin küçük burjuva, bürokrat, bozuk ahlâklı memur tiplere karşı, emekleri geleceğe yaklaştıran, yetenekli, buluşçu işçi gençliği koymaktadır. Onların bulduğu zaman makinasının anlamı da özellikle buradadır.

Oyunun düşselliği (fantastik), kaynağını gerçeklikte bulur. Bunu Mayakovski'nin kendisi şöyle açıklamaktadır:

"*Beş yıllık planı dört yılda uygulamamız da kendi türünde bir zaman makinasıdır. Dört yılda beş yıllık planı gerçekleştirilmesi,*

zamanın ödevidir. Kendini ve zamanı beş yıllık planı dört yılda gerçekleştirmek için örgütleyebilmek, sosyalist düzenin makina temposudur bu."

Mayakovski'nin oyunları düşmanca tutum ve eleştirilerle karşılandı. Hal tiyatrosu yöntemlerini kullanışı, yergi ve fantastiğin birleştirilmesi, keskin grotesk şaşkınlık uyandırmıştı. Hatta bazı dostları bile, onun dramaturjisini, ancak deneysel bakımdan ilgiye değer sayıyorlardı. Düşmanları, yergisinin acımasız vuruşları altında öfkeden kuduran bürokratlar, oyunlarının önemini karalamaya çalışıyorlardı. Mayakovski ise, yeni oyunlar, sahne gösterileri üzerinde çalışmalarını sürdürüyordu. "*İntiharlı Komedi*", "*Milyarderler*", siyasal bir revü olan "*Dayan!*", bunlar arasındadır. Ayrıca, 1905 devriminin yirmibeşinci yıldönümü için "*Moskova Yanıyor!*" adlı büyük bir sirk gösterisi yazdı.

Düşmanca tutum ve eleştirilere karşı yergisel oyunlarını savunuyordu Mayakovski. Fakat yine de, karşıtları, bu oyunların sahnelenmeye uygun olmadığı, gerçekleri yansıtmadığı konusunda bir hava yaratmayı başardılar... Yaşadığı dönemde birer kez sahnelendikten sonra, "*Tahtakurusu*" ve "*Banyo*" yirmibeş yıl boyunca bir daha sahnelenmedi. Ancak günümüzde yeniden tiyatrolarda ve kulüplerde sahnelenmektedir Mayakovski'nin oyunları. Bu oyunlar, radyodan ve sahnelerden, Prisipkin'lerin, Pobedonosikov'ların ve benzerlerinin yetişmesine olanak verecek temelin çökertilmesine yardımcı olmaktadır...

ŞAİRİN ÖLÜMSÜZLÜĞÜ

Ölümünden kısa bir süre önce Mayakovski, "20 yıllık çalışma" sergisinin hazırlığına girişti. İç savaş ve Nep'in ilk yıllarında yaptığı eski pankartları arıyor, gazete kupürlerini topluyordu. Hapishane çıkışında elinden alınan şiir defterini bulmak amacıyla eski polis arşivlerini karıştırıyordu. Şiirsel çalışmaya başlangıç tarihi olarak şiirlerinin fütürist derlemelerde yayınlandığı 1912 yılını değil de, tek kişilik hapishane hücresinde devrimci coşkuyla dolu dizeler yazdığı 1909 yılını alışı boşuna değildi.

Mayakovski'nin ilk şiirlerinin yazılı olduğu defter bulunamadı. Fakat, lise öğrencisi Mayakovski'nin sorumlu tutulduğu yasadışı basımevi davasının sorgu tutanaklarını dikkatle gözden geçirdi. Tüm bunlar, sergide, "***Şairin Yaşamöyküsü***" bölümü içindi. Mayakovski buraya sadece, 1908-1910 yıllarında devrimci eylemine ilişkin belgeleri koymuştu. Tüm öteki standlar, şiirsel çalışmayla ilgiliydi.

Sergi 1930 yılı 1 Şubat'mda, Vorovski sokağındaki Yazarlar Kulübü'nde açıldı. Ziyaretçileri Mayakovski'nin kendisi karşılıyordu. Pek çok genç, işçi ve öğrenci geldi. Şair okurlarıyla konuşuyor, onlara sergiyi gezdiriyordu. Açılışta herhangi bir konuşma yapılmadı. Çünkü bu bir jübile değil, yirmi yıllık çalışmanın bir dökümüydü. Yetmişten fazla kitap adı, Sovyetler Birliği'nin çeşitli yörelerinde, şiir ve yazılarının yayınlandığı sayısız gazete, çocuklar için yazılmış şiir kitaplarının renk renk kapakları, "ROSTA Pencereleri" pankartları, duvarda yolculuklarının bir haritası, konuşma ve şiir okuma toplantılarının bir dökümü ve tiyatro alanındaki çalışmalarına ilişkin afişler, belgeler... Şairin eylemi, büyüklüğü ve çeşitliliğiyle başdöndürücüydü.

Mayakovski "*Olanca Sesimle*" adlı şiirini ilk kez burada okudu. Gelecek kuşaklara bu şiirsel sesleniş, sergi hazırlıkları sırasında yazılmıştı ve şairini geçmiş olduğu yola ilişkin düşünceleri yansıyordu dizelerinde.

Aynı günlerde, Krasnaya Presnya'daki Komsomol Evi'nde düzenlenen akşamda, sergisini anlattı, pek çok soruya yanıt verdi, şiirler ve son olarak da "*Olanca Sesimle*" yi okudu.

Mayakovski şiirsel çalışmasının sonuçlarının bir dökümünü çıkarıyordu. Ama bu, başladığı yolun bir ölçüde de olsa tamamlanmış olması demek değildi.

Mayakovski'nin yaratıcılık yolu bitmemişti. Fakat 1930 yılı 14 Nisan'ında, trajik biçimde koptu bu yol. Hem de bir duraklama ya da dinlenme anında değil, yürüyüş sürmekteyken, direşken bir eylem anında...

Ölmüştü, fakat yazar toplantılarında, yazı kurullarında, "Kadın İşçi" kulübünde, Leningradlı şairler gecesinde bekleniyordu, önceden düzenlenmiş programlar, verilmiş sözler gereğince... Not defterinde, aldığı son notların mürekkebi tazeydi daha. Dizeler, kıtalar, uyaklardı bunlar; gelecekteki şiir ve destanların hazırlıkları... Büyük ya da küçük, uzak yada yakın tasarımlar, planlar, hiç birini artık gerçekleştiremeyecek olduğu.

"*Olanca Sesimle*" de sadece geçmiş olanı gözden geçirmiyor, geleceğe, henüz ilerde olana da bakıyordu. Evet, pek çok şey yapılmış olduğu geride, şairin övünç duyduğu büyük ve çetin bir çalışmanın bulunduğu görülüyordu... fakat daha karmaşık, daha muazzam büyüklükte ve çetin ödevler vardı ilerde.

"*Olanca Sesimle*", gelecek kuşaklara, geleceğin toplumunda yaşayacak olanlarla bir söyleşidir. Fakat çağdaşlıktan, çağdaşlardan söz edilmektedir.

Mayakovski bu şiirinde, şiirden, işçi düzeninde şiirin yerinden söz etmekle birlikte, yapıtın anlamı hiç de şiirsel bir bildiri olmakla sınırlı değildir.

"*Olanca Sesimle*"yi yayımlarken Mayakovski, "*Destana ilk giriş*" önbaşlığını koymuştu. Anlaşılan, beş yıllık plana adanmış bir destan tasarısıydı sözkonusu olan. "*Gelecekteki saygıdeğer yoldaşlara*" seslenerek şöyle diyor şair:

Ve pek olasıdır ki
bir bilgin
bilgece gelip hakkından
soru yağmurunun,
evet, diyecek
yaşadı
kanı pek kaynar bir türkücü,
azılı düşmanıydı kaynamamış suyun.

Bir zamanlar, iç savaş yıllarında, tifoyla savaşım sırasında kaynamamış suyun zararı konusunda bir pankart hazırlamıştı Mayakovski. Şimdi şiirinde, küçük olgucuklarda ve yaşamöyküsel ayrıntılarda eşinen, Mayakovski'yi proleterya devriminin savaşçı şairi değil de kaynamış suyun zararsız şiir yazıcısı olarak görebilecek olan akademisyenin, ıvır zıvırda ve küçük ayrıntıda boğulan filologun imgesini yaratmaktadır... Ve şöyle sürdürüyor sözlerini:

Profesör,
çıkarın
şu bisiklet tekerleği gözlükleri!
Yaşadığım
dönemi
ve kendimi
ben anlatacağım şimdi.

Yine ilk dizelerde, şiir türündeki silahı gözden geçiriyor. Fakat bu bir zafer geçiti, silah bırakmadan önceki geçit değil, savaşa hazır oluşun denetlenmesidir.

Sanat toplumun üstüne yükselmez, ondan ayrılmaz, halkın yaşamına ve savaşımına girer. Mayakovski, şairin "işçi düzenindeki yeri"ne hakkını savunmaktadır.

Gömülmüş şiirlerin
kitaplar mezarlığında
görürseniz

demirden dizeleri
saygıyla
yoklayın onları
eski
ama müthiş bir silah gibi.

"*Olanca Sesimle*"nin odağında, şiir ve destanla silahın karşılaştırması yer alır.

Şiirdeki ana düşünce budur. Sonraki bölümlerde daha genel konular işlenecekti belki. Mayakovski destanına, en yakın olduğu konuda, sanat konusunda bir söyleşiyle başlamıştır.

Mayakovski pek çok güçlüklerle savaştı, yaşam ve yaratıcılık yolunda. Kurnaz düşmanları ve her türden ahmak küçük burjuvalar ona engeller çıkarmak için ellerinden geleni ardlarına komadılar. Yaratıcılığını "son yaprağına kadar" ülkesine, inancına ve halkına adamış olan bu insandan korkuyorlardı ve onu yok etmeye çalışıyorlardı.

Sergisine engel olunmak istendi. "*Basın ve Devrim*" dergisinin jübile sayısından, son anda fotoğrafı çıkarıldı.

Birisi telefonla iğrenç iftiralar savurdu. Mayakovski'nin savaşım verdiği pislik, şimdi rövanşı almak istiyordu. Mayakovski biliyordu kaç para ettiğini bu insanların... Fakat, yaşam zincirinin de zayıf bir halkasındaydı. Boğazı ağrıyordu. Tribün şairi, sesini yitiriyordu. Bir gün, son izlenimlerinden birinde kendisi de söyledi bunu:

- Geldim, ama çok hastayım bugün. Boğazıma ne oluyor, bilmiyorum. Belki de uzun bir süre yüksek sesle şiir okumayı bırakmam gerekecek. Belki bugün, son akşamlardan biridir...[1]

Sahnede savaşamıyor, düşmanlarını yanıtlayamıyordu. Kuşkusuz bu da direnme, dayanma gücünü zayıflatıyordu.

En yakın dostları Moskova'da değildi o sırada. Dostlarından kimileriyle araları açılmıştı, görüş ayrılığına düşmüşlerdi. "*Lef*"teki arkadaşlarından çoğu, örgütün yönetimiyle ciddi görüş ayrılıklarına karşın Mayakovski'nin yine de RAPP'a (Proleter Yazarlar Rusya

1. Sekreteri P.Lavut, anılarında, müzminleşen, çok sık yinelenen bir gripten söz eder. Ç.N.

Birliği) girmiş olmasını bağışlayamıyorlardı. Çok geçmeden de, özellikle "*Banyo*" güldürüsünün sahnelenmesiyle ilgili olarak, Rappçıların sırnaşık vasiliğini hissetti üzerinde. Kişisel dram da eklendi buna.[1]

Bir anda pek çok şey birden yüklenmişti üstüne şairin: Hastalık, sinir yorgunluğu, belli edebiyat çevrelerinde kendisine karşı oluşan düşmanlık havası ve aşkta gönül kırıklığı. Ona destek olacak bir dost el yoktu yanıbaşında. Tüm bunlar direnme gücünü tüketti. Yakın akrabalarına, annesine ve kızkardeşlerine duyduğu sevgi, ölümünün onlara nasıl büyük bir darbe olacağını bilmek de durduramadı şairi. Bir güçsüzlük dakikasıydı bu

Mayakovski'nin intihar ettiği duyuldu
Bir savaşçınınkı gibi oldu cenaze töreni

A.V. Lunaçarski, şunları söyledi tabutunun başında:

"***Mayakovski, devrimin müştucusu, duyurucusudur. Yenilmedi ve hiç kimse dokunamadı kılına. Tüm anıtsal bütünlüğüyle duruyor karşımızda. Türkülerinin sesine kulak verin. Hiç bir yerde en küçük bir falso, en küçük bir kuşku, en küçük bir ikircim bulamazsınız.***"

Çok yıl geçti ölümünün üzerinden. Şiirleri çoktan klasikleşti ve kişiliği efsaneleşti. Fakat aynı zamanda da çağdaşımız olarak kalmaktadır. Ve çoğu kez, en güncel olaylara canlı bir yankı bulabilmek için onun yapıtlarına başvuruyoruz. Onlarca yıl önce yazılmış şiirlerinin, çoğu kez, sanki az önce yazılmışlar izlenimi uyandırmaları, şaşırtıyor insanı!

Çeşitli konularda şiirleri sonsuzca yaşayacak. Yeteneğini her zaman, çabuk ve etkili davranmada, güncele uyabilmede gören Mayakovski'nin belki kendisi de tam olarak anlamıyordu kendi dehasını. Bununla birlikte, bunda, derin ve gerçek alçakgönüllülüğü de rol oynamış olabilir.

Mayakovski, toplumcu gerçekçiliğin şiirdeki sancaktarı olarak ölümsüzlüğe ulaştı.

---

1. Lili Brik'le ilişkilerinin çıkmaza girişi, doğurduğu mutsuzluk. Bu konuda bkz. "Lili Brik'e Mektuplar" (de Yayınevi) Ç.N.

V.V. Mayakovski müzesince yayınlanan bir kitap var. Bu kitapta, şairin adını taşıyan kolhoz, fabrika, sokak, tiyatro, kulüp ve okulların uzun listesi veriliyor. Bir de, üstünde "*Mayakovski*" adının yazılı olduğu bir tank fotoğrafı var bu kitapta. Onu, Mayakovski'nin şiirlerini sahnede en iyi okuyanlardan V. Yahontev, savaş yıllarında kendi tasarruflarıyla yaptırmıştı. Reichtag'ın duvarlarına kadar dayandı bu tank. Ermenistan'da bir köy, bir zamanlar Bağdadi adını taşıyan Gürcü kenti, Kaluga yakınında bir ilçe, Moskova ve Leningrad'da metre istasyonları ve Pamir'de bir dağ tepesi, onun adını taşımaktadır.

Mayakovski yaşamını sürdürüyor.

Şiirlerindeki inançlı bağlanış, ülküsellik, gerçek halkçılık ve sanatsal yenilikçilikle.

Sovyet şairlerine şöyle seslenmişti bir şiirinde:

Ne yaptımsa ben
sizindir hepsi:
uyak
konu
söyleyiş
ses tonu! [1]

Gerçekten çağdaşlarımız arasında, onun yapıtlarının, getirdiği yeniliğin şu ya da bu biçimde etkisini taşımayan bir büyük şair göstermek güçtür. Sonsuza dek yaşayacak, etkinliğini sürdüren şairlerdendir Mayakovski. 1893 yılında başlayan biyografisi, 1930'da sona ermedi. Sürüyor.

1. "Proleter Şairlere Mesaj" dan. Ç.N.

"*Tahtakurusu*"nu Mayakovski, yeni yurt dışı yolculuğu sırasında yazdı. Yolculuğu "*Komsomolskaya Pravda*" adına yapıyordu. Paris'ten gazetenin yazı işleri yöneticisi Kostrov'a, "*Yoldaş Kostrov'a Paris'ten, Aşkın Varlığına Dair Mektup*" adlı şiirini gönderdi. Yine o sırada yazdığı bir başka şiiri, Paris'te karşılaşıp âşık olduğu bir genç kıza adanmış. "*Tatyana Yakovleva'ya Mektup*"tur.

Mayakovski bu genç kızı, bulunduğu yabancı çevreden kopararak yurda geri getirmek istiyordu. Sadece Moskova ve Paris arasındaki mesafe değildi onları ayıran. Sınırın her iki yanında sadece iki ayrı ülke değil, birbirine karşıt iki dünya, karşıt psikolojiler, görüşler ve ahlak anlayışları vardı.

Sevgilisini Paris'in issiz göçmen çevresinden koparırarak devrim fırtınasıyla yüklü temiz havaya götüremeyen şair, o zaman, devrimin ilk baharının Paris'e geleceğini söyleyerek şöyle sesleniyor ona:

İstemiyorsun öyle mi?
Peki.
Bu hakareti de işleriz
Genel hesap listesine.
Ama bil ki er geç
Gelip alacağım seni
tek başına
ya da Paris'le birlikte.



ISBN 975 - 7275 - 06 - 9